

Univerzita Karlova
Fakulta sociálních věd
Institut politologických studií
Katedra politologie

Diplomová práce

2019

Bc. Jakub Merc

Univerzita Karlova
Fakulta sociálních věd
Institut politologických studií
Katedra politologie

**Zahraničně-politická orientace Komunistické strany Čech a Moravy
ve vztahu k Rusku a v kontextu strategických zájmů České republiky**

Autor práce: Bc. Jakub Merc

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: doc. Michel Perottino, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Čestné prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Kroměříži dne 5. 7. 2019

Jakub Merc

Bibliografický záznam

MERC, Jakub. *Zahraničně-politická orientace Komunistické strany Čech a Moravy ve vztahu k Rusku a v kontextu strategických zájmů České republiky*. Praha, 2019. 71 s. Diplomová práce (Mgr). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce doc. Michel Perottino, Ph.D.

Rozsah práce: 171 897 znaků

Anotace

Hlavní téma této práce se zaměřuje na problematiku zahraniční politiky Komunistické strany Čech a Moravy, a to zejména ve vztahu k ruským a českým strategickým zájmům. Práce přitom vychází z předpokladu, že KSČM v zahraničně-politických otázkách hájí stanoviska blízká Ruské federaci, čímž narušuje strategické zájmy České republiky. Tato skutečnost je pak v práci chápána jako závažný problém zejména kvůli propojenosti s vlivem ruské hybridní strategie, o níž hovoří i Výroční zpráva BIS za rok 2017.

V tomto kontextu si pak tato práce klade dva základní cíle. Prvním je popis zahraničně-politické orientace KSČM v kontextu hybridních hrozeb, a to včetně jejího vývoje. Druhým cílem pak je zjištění motivací, které vedou k tomuto postoji strany.

Samotný kvalitativní výzkum v práci stojí na analýzách tří základních zdrojů. Prvním zdrojem jsou oficiální stranické dokumenty KSČM. Druhým zdrojem jsou mediální výstupy zástupců KSČM k relevantním otázkám. Třetím zdrojem pak jsou analýzy polostrukturovaných rozhovorů se zástupci komunistické strany.

Annotation

The main topic of this thesis is concerned on foreign policy program of Communist Party of Bohemia and Moravia, in the context of Czech and Russian strategic interests. From this point of view, this thesis is based on an assumption, that CPBM is supports Russian interests in international relations, which jeopardize Czech strategic interests. From the point of view of this thesis is this situation problematic mainly because of influence of Russian hybrid strategy, which is mentioned in the Annual report of BIS from 2017.

This diploma thesis has two main aims in this framework. The first aim is a description of foreign policy orientation of CPBM and its development, in the context of hybrid threats. The second aim is to recognize motivations, which lead to this orientation of Communist Party.

Official political documents of CPBM are the first source, political statements of representatives of CPBM in media are the second source and semi-structured interviews with Communist Party politicians are the third source.

Klíčová slova

Komunistická strana Čech a Moravy; hybridní válka; Rusko; propaganda

Key words

Communist Party of Bohemia and Moravia; hybrid warfare; Russia; propaganda

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu diplomové práce, panu doc. Michelu Perottinovi, Ph.D., za cenné rady a připomínky a trpělivou pomoc při zpracování této diplomové práce. Rovněž děkuji za vstřícnost všem respondentům, kteří byli ochotni poskytnout rozhovor pro účely této práce. V neposlední řadě pak děkuji své rodině a svým blízkým za jejich podporu při zpracovávání této práce.

Obsah

Úvod	1
1. Vnitropolitická charakteristika KSČM	7
1.1. Historie KSČM	7
1.2. Současná KSČM	19
2. Vnější kontext zahraničně-politické orientace KSČM	22
2.1. Strategické zájmy České republiky	22
2.2. Strategické zájmy Ruské federace	25
2.3. KSČM jako součást prostoru pro ruskou hybridní strategii	32
2.4. Reálná podoba fungování proruských subjektů v České republice	35
3. Proruská orientace KSČM	40
3.1. Shrnutí a prohloubení dosavadních poznatků	40
3.2. Názorová sebe prezentace zástupců KSČM v médiích	42
3.3. Rozhovor s Leo Luzarem	49
3.4. Rozhovor s Danielem Pawlasem a Jiřím Dolejšem	53
3.5. Vnější reflexe potenciální nebezpečnosti KSČM	57
4. Závěr	59
4.1. Shrnutí obsahu práce a nástin řešení	59
4.2. Zdroje	64

Úvod

Komunistická strana Čech a Moravy (dále jen KSČM) patří k nejstarším stranám současného stranického systému v České republice, uplatňujeme-li princip kontinuity s KSČ, přičemž její reálný politický vliv lze chápat i navzdory horším volebním výsledkům [volby.cz, 2017] jako vzrůstající. Narážím tím na proměnu postavení této strany, která přešla z izolované opoziční pozice do stavu, kdy ji lze považovat nejen za aktivní součást politického systému na parlamentní úrovni, ale rovněž za součást systému vládního, na němž se podílí svou podporou a svými požadavky [echo24.cz, 2018a].

KSČM tedy jako politická síla posiluje, a to nejen změnou svého postavení v rámci českého politického systému, ale taktéž z důvodu vzrůstající relevance mezinárodních vlivů. Na mysli mám konkrétně strategické zájmy Ruska, jejichž naplňování je momentálně manifestováno aplikací prvků hybridní války či kampaně, přičemž KSČM lze z hlediska této práce označit za nepřímou i přímou součást tohoto působení, což bude dále v této práci podrobně doloženo a zanalyzováno. V tomto bodě zmiňuji tuto skutečnost zejména proto, že právě kvůli tomuto považuji za potřebné zabývat se zahraničně-politickou orientací KSČM, neboť ji vnímám jako nejaktuálnější současnou hrozbu ze strany tohoto politického uskupení, která se přímo dotýká českých strategických zájmů, což rovněž ukázu dále v této práci.

Jako stěžejní je pro tuto diplomovou práci tedy zahraniční politika a zahraničně-politická orientace KSČM, což je mimochodem téma, které není v literatuře o KSČM, alespoň ne v té, s níž jsem pracoval, příliš důkladně zmapováno. Jde o knihy jako například „*Komunismus v České republice*“, kterou editoval Petr Fiala nebo „*Za rudou oponou*“ od Daniela Kunštáta. Kniha „*Éra nevinnosti*“ od Lubomíra Kopečka se pak tomuto tématu ze své podstaty věnuje jen okrajově. Vztah KSČM k zahraniční politice je nicméně momentálně to, co činí KSČM relevantní, a zároveň i potenciálně nebezpečnou, a proto je potřeba tomu přikládat patřičnou vážnost.

První a zcela kruciólní otázkou této práce je podoba proruského směřování zahraniční politiky KSČM. Zahraniční politika KSČM se totiž jeví jako více konvenující stanoviskům, jež v mezinárodním prostředí zastává Ruská federace než těm, které zastává oficiální vládní politika České republiky, což chce tato práce analyzovat a doložit na základě širokého spektra zdrojů, od stranických materiálů, přes odbornou literaturu až po mediální vystoupení relevantních představitelů KSČM. Pro názornou demonstraci konkrétních proruských momentů v zahraniční politice KSČM bude taktéž poukázáno na celou řadu kauz z relativně nedávné doby, ať již se jedná o ruskou anexi Krymu či incident v Kerčském průlivu, ovšem základním a dlouhodobým tématem je však z tohoto hlediska vztah k NATO.

Nutné je na tomto místě zmínit, že v této proruské či proputinovské orientaci KSČM je přítomen paradox, kdy KSČM tak činí v podstatě navzdory své socialistické a marxistické ideologii, k níž se hlásí [kscm.cz, 2019], a kterou lze vypozařovat v níže použitých stranických dokumentech, kde je kritizován západní svět a zejména pak Spojené státy.

Pro hledání odpovědi na otázku, proč KSČM podporuje Putinovo Rusko totiž nelze aplikovat logiku ideologie, neboť v tomto bodě strana popírá samu sebe. Režim Vladimira Putina stojí na vzájemné podpoře s ruskou pravoslavnou církví, jejíž moc pomáhal posilovat hned z kraje své politické kariéry [Procházková, 2007] a podporuje ji dodnes, což ukázal i během nedávné emancipace ukrajinské pravoslavné církve [Stroop, 2018]. Kromě církve se pak Putinova moc opírá i o spolupráci s vybranými oligarchy v zemi [Szakonyi, 2017], což by rovněž mělo představovat překážku pro dobré vztahy s komunisty. Ostatně s ruskými komunisty Putin ani příliš dobré vztahy nemá. Pokud se podíváme jen do nedávné minulosti, tak v roce 2016 Putin rozčílil ruské komunisty tvrzením, že Lenin zapříčinil zánik historického Ruska i Sovětského svazu [e15.cz, 2016]. Fakt, že Putin není komunisty podporován je pak viděn i v tom, že proti Putinem nedávno prosazované důchodové reformě demonstrovali zvláště silně právě komunisté [ceskatelevize.cz, 2018]. Nakonec pak lze zmínit i skutečnost, že v prezidentských volbách byl komunistický kandidát Pavel Gridinin vůči stávajícímu režimu dost kritický [Lowe, 2018], takže podpora Putinova režimu ze strany KSČM nemůže být vnímána jako podpora vedená ideovým přesvědčením, alespoň ne v základní rovině této logiky.

Výchozí hypotézou této práce, která rámuje celou další analýzu je primárně fakt, že Česká republika považuje členství v NATO a rovněž v EU za základní pilíře své bezpečnostní a obranné politiky, což vyplývá ze strategických dokumentů, jež budou zmíněny dále v této práci. Z ruských strategických zájmů, jimiž se budu také zabývat dále v této práci, pak vyplývá, že tyto instituce, tedy NATO a EU, jsou zároveň strategickým soupeřem pro Ruskou federaci. Z tohoto tedy vyplývá důležité východisko této práce, tedy že strategické zájmy České republiky a Ruska jsou v přímém rozporu. Z tohoto hlediska je pak podpora ruské zahraniční politiky jdoucí zejména proti NATO, ale i EU, ze strany KSČM ohrožením českých strategických zájmů.

Na tomto místě pak přichází další východisko, jež jsem již výše naznačil, a které ukazuje, že se nejedná pouze o teoretickou úvahu, ale o aktuální bezpečnostní problém. Tímto východiskem je skutečnost, že Rusko v současnosti operuje v mezinárodním prostoru pomocí nástrojů hybridní války či řekněme kampaně, přičemž k těmto nástrojům, o čemž se rovněž budu dále zmiňovat, patří celá škála postupů, včetně šíření propagandy a dezinformací. To jsou prvky, které se dotýkají i České republiky, což uvádí i Výroční zpráva BIS za rok 2017 [BIS, 2018]. Právě součástí těchto prvků hybridní kampaně je, jak dále rozeberu, i KSČM, přičemž se dá uvažovat i nad dalšími potenciálními variantami, jak by KSČM mohla hypoteticky zapadat do ruské hybridní kampaně.

Nutné je přitom brát v potaz, že to není jen KSČM jako jedna strana, ale jedná se o celou řadu dalších subjektů, o nichž lze uvažovat tímto způsobem, čímž vzniká určitá propojená síť jak politických, tak kupříkladu i mediálních aktérů, kteří se, byť nepřímo, vzájemně posilují. Na základě obdobných proruských pozic v otázkách zahraniční politiky sem lze kromě KSČM řadit třeba i SPD, prezidenta Miloše Zemana nebo celou škálu tzv. alternativních a dezinformačních webů, přičemž dále v této práci ukáži konkrétní příklady.

Relevance KSČM tedy stoupá, může stoupat a nejspíše i bude stoupat s tím, jak silná bude jak přítomnost samotné ruské hybridní kampaně, tak velikost a aktivita českých proruských subjektů. Jinak řečeno, relevance KSČM bude ovlivněna tím, jak bude diskurs nastolený touto tzv. alternativní scénou politicky rezonovat, přičemž KSČM do této scény může nejen sama přispívat svými názory a argumenty, ale určitý podíl má již tím, že tyto proruské názory šíří. Tím je jako parlamentní politický subjekt do jisté míry legitimizuje, v čemž sice není jediným aktérem, ale myslím, že je subjektem z tohoto hlediska relevantním.

Další významnou otázkou této diplomové práce pak je motivace KSČM k této proruské, a řekněme revizionistické¹ aktivitě, tedy otázka, proč KSČM jedná tímto způsobem, který z ideologického hlediska nedává smysl, a který jde proti strategickým zájmům České republiky.

Základní hypotézou této práce je, že výše popsaná zahraničně-politická orientace KSČM může do značné míry pramenit ze skutečnosti, že tato strana byla sice přijata po roce 1989 jako součást politického systému, přičemž byla legitimizována procesem řádných voleb, ale zároveň stála vždy na okraji, bez koaličního potenciálu a byla ostatními stranami ignorována, popřípadě napadána a byla používána jako předvolební strašák. Polistopadový politický systém sice odmítl komunisty formálně zakázat, což je do určité míry pochopitelné, kupříkladu kvůli obavě, že se tak dostanou mimo kontrolu a dohled veřejnosti, ale zároveň byli komunisté ostrakizováni a napadáni. I to je do jisté míry pochopitelné, neboť se nejspíše věřilo, že spíše dříve, než později tato strana zanikne sama, a tudíž není potřeba jí přikládat příliš velkou relevanci.

Z dnešního pohledu to ale můžeme chápat jako krátkozraké, neboť je možné, že právě tento přístup vedl k současnému stavu, kdy KSČM podle všeho nehájí české, ale ruské strategické zájmy. Můžeme se samozřejmě jen domnívat, jak by strana vypadala, pokud by demokratické strany byly otevřenější ke vzájemné spolupráci a kdyby přijatelnějším, ale

¹ Revizionismem je zde míněna snaha revidovat, tedy měnit existující systém, tedy status quo [Miller, 2003]. Jak bude dále v této práci patrné, v oblasti zahraničně-politické orientace České republiky se KSČM skutečně snaží prosazovat významné změny, jako je například vystoupení ČR z NATO, což je instituce, k níž se ČR dlouhodobě hlásí. Samozřejmě lze logiku revizionismu převrátit a argumentovat tím, že KSČM konzervativně hájí status quo, který zde byl před Sametovou revolucí, tudíž vystupuje „kontrarevolučně“ vůči polistopadovým změnám, nicméně tato práce vchází z perspektivy současného nastavení české zahraniční a bezpečnostní politiky, jež byla narýsována již při vzniku státu.

konzistentním způsobem tlačily na demokratizaci KSČM, ale je možné, že by celá situace dnes vypadala jinak.

Na druhou stranu je nutné si uvědomit, že výše popsaná hypotéza není odpovědí per se. Vysvětluje sice, proč se dnes KSČM stále chová tímto způsobem, ale neodpovídá na otázku, v čem spočívají kořeny tohoto jednání, respektive proč KSČM tenduje k podpoře Ruska. Na určité úrovni je možné, že je tato shoda dílem náhody, kdy se programové protizápadní naladění KSČM potkává s revizionismem Ruska, jehož cílem je změna mezinárodního uspořádání a posílení vlastních geopolitických pozic [Krastev, 2008]. To se týká zejména vztahu k NATO, přičemž nehledě na náhodnost této varianty se jedná o nepřímou podporu ruské hybridní kampaně. V řadě dalších otázek, jako jsou například výše zmíněné příklady anexe Krymu či Kerčský incident, ale již nelze použít tuto jasnou oporu, a je proto potřeba se ptát dále.

Pro potřeby této práce si proto dovoluji zařadit ještě jednu hypotézu, která operuje s myšlenkou, že kořeny této orientace leží nikoliv ve formálním nastavení KSČM jakožto instituce, ale v jejím personálním kontextu, čímž mám na mysli členskou a voličskou základnu strany. Konkrétně je tím myšleno, že v kontextu současného členského a voličského složení KSČM převládá podpora Ruska, která může být dána nostalgií po éře Sovětského svazu, ovšem může zde hrát roli i něco zcela jiného, konkrétně idea panslavismu. Dále v této práci rozeberu, jak konkrétně funguje tato idea v současné KSČM, přičemž její kořeny sahají daleko do minulosti, a jak vypadá aktuální propojení mezi KSČM a panslavistickou organizací jménem Slovanský výbor ČR.

Stručně shrnuto, tato práce si klade za cíl zjistit a popsat, jakým způsobem KSČM jedná proruský a v rozporu s českými strategickými zájmy a proč tuto pozici vůbec zastává. Doložení výše uvedených východisek a hypotéz pak logicky musí vyvolat otázku, zda a jak moc je KSČM potenciálně nebezpečná, přičemž touto problematikou se bude zabývat závěr tohoto textu.

Co se týče zdrojů, z nichž tato práce čerpá, v základní rovině jde o kombinaci čtyř druhů materiálů. Jde v první řadě o odbornou literaturu, která se věnuje samotné KSČM, popřípadě dalším tématům zmíněným v úvodu. Pro popis KSČM jsem vybral zejména knihy od autorů Fialy, Kunštáta, Kopečka, Perottina a Poláška. Tato použitá literatura k problematice KSČM, která jinak poskytuje velmi dobrý vhled do rané historie strany a do principů jejího vnitrostranického a volebního fungování, však postihuje jen určitou periodu existence KSČM a není tedy zcela aktuální. Proto kapitola této práce, jež se obecně zabývá podobou KSČM vychází rovněž z primárních informací, které o sobě poskytuje sama KSČM, popřípadě ze sekundárních zdrojů, tedy především z novinových článků týkajících se konkrétních problematik. Dále je pak odborná literatura použita zejména v části zabývající se problematikou hybridní kampaně, kde vycházím zejména z textu Alexandera Lanoszky „*Russian hybrid warfare and extended deterrence in eastern Europe*“.

Dále se tato práce tedy opírá o původní formální dokumenty, a to jak o ideové a programové dokumenty přijaté na jednotlivých sjezdech KSČM, tak v případě strategických zájmů České republiky o „*Bezpečnostní strategii České republiky*“, „*Výhled pro obranu 2030*“ a již zmíněnou „*Výroční zprávu BIS*“. V případě ruských strategických zájmů je situace poněkud složitější, a proto zde vycházím zejména z textů relevantních českých i světových médií.

Na tomto místě je pak vhodné zmínit, že výše jmenované strategické dokumenty ze své podstaty vedou tuto práci do určité normativní roviny, čehož jsem si jako autor práce vědom. Na druhou stranu považuji tuto problematiku za natolik závažnou a zvolené zdroje za natolik relevantní pro popis aktuální reality, že i přes jisté akademické komplikace se mi jeví tato varianta jako funkční. Samozřejmě lze vést úvahu na téma, že bezpečnostní strategie se může v čase proměňovat, ovšem současné bezpečnostní nastavení považuji za natolik racionální, že z hlediska této práce není jeho revize ve smyslu oslabení euroatlantických vazeb ve prospěch vztahů s Ruskem vnímána jako žádoucí, a to i vzhledem k historickým zkušenostem, které Česká republika má.

Média jsou pak třetím důležitým zdrojem této práce, a to nejen pro doplnění kontextu, ale zejména pro získání názorů KSČM nebo jejich čelních představitelů k různým otázkám, které demonstrují jejich proruské tendence. Vyjádření členů pak tvoří i poslední významný zdroj této práce, neboť součástí tohoto textu jsou i rozhovory s představiteli KSČM, kteří se věnují nebo věnovali zahraničně-politickým otázkám. Niž tak lze nalézt analýzu rozhovorů s Leo Luzarem, Danielem Pawlasem a Jiřím Dolejšem.

Z hlediska operacionalizace postupuji následujícím způsobem. V první kapitole se věnuji vnitřním otázkám, což znamená, že obecně představím KSČM jako stranu, budu se zabývat tématem její politické relevance, zdůvodním svou tezi ohledně proruského směřování, a rovněž popíšu její historii, ze které pak budu dále čerpat. Předpokládám, že v této kapitole se projeví i některé další zdroje, jež budou dále použity, například politické programy, ale mělo by jít spíše o nástin či uvedení příkladů než o podrobnější analýzu, neboť té se budu věnovat až dále.

Ve druhé kapitole se pokusím nejprve zpracovat mezinárodní kontext, v němž chci podpořit další sadu svých hypotéz, jež zazněly v tomto úvodu. V praxi to bude znamenat, že se podívám na strategické zájmy České republiky i Ruska a rovněž se podívám na aspekty hybridní kampaně. Dále se pak v této kapitole budu věnovat otázce, jak do této kampaně může zapadat a zapadá KSČM, popřípadě další subjekty, přičemž bude nutné zmínit i to, jak jsou tyto jednotlivé subjekty propojeny či jak se podporují a doplňují.

Ve třetí kapitole se pak podrobněji zaměřím na proruské směřování KSČM, přičemž budu hlouběji analyzovat výše popsané zdroje. Rozeberu tak konkrétní případy, v nichž dle mého názoru KSČM podporuje ruskou strategii proti té české a pokusím se zodpovědět na otázku proč tomu tak je. V této kapitole budu podrobněji pracovat se stranickými materiály,

stejně jako s mediálními výstupy a vrátím se také k historii strany, přičemž součástí budou rovněž zmíněné rozhovory. Tato kapitola pak bude zakončena dotazníky, které jsem rozeslal relevantním osobám z politického a akademického prostředí, jež se zabývají obrannou a bezpečnostní politikou. V těchto dotaznících se respondenti vyjadřovali k potenciální nebezpečnosti KSČM ve vztahu k Ruské hybridní kampani, takže tyto dotazníky lze chápat jako vnější reflexi problematiky, kterou se zabývá tato práce.

Poslední částí práce bude závěr, v němž shrnu výsledky svého výzkumu, které jinak budou průběžně tvořit součást konkrétních kapitol, a zároveň se budu věnovat výše naznačené debatě o nebezpečnosti KSČM, a rovněž se pokusím o úvahu, jak na ni lze reagovat.

1. Vnitropolitická charakteristika KSČM

V této kapitole se bude práce zabývat historií a současností KSČM tak, aby bylo patrné, z jakých pozic strana vychází a jak ji lze charakterizovat v aktuální situaci. Zde se práce dotkne části hypotéz zmíněných v úvodu, zejména co se týče proruského směřování KSČM a motivací k těmto tendencím.

1.1. Historie KSČM

Komunistická strana Čech a Moravy vznikla formálně 31. 3. 1990, kdy se stal prvním předsedou Jiří Machalík, přičemž se patrně jednalo o důsledek tlaku slovenských komunistů, kteří volali po federalizaci KSČ [Kopeček, 2011: 49]. Ačkoliv tedy mohou zaznívat hlasy, že KSČM je stranou nezávislou na předlistopadové KSČ, tak faktem je, že jde o subjekt, jenž vzešel přímo z Komunistické strany Československa, od níž se na jednu stranu opakovaně distancoval, ovšem pouze v některých ohledech. Navíc i tyto snahy byly opakovaně narušeny výroky jednotlivých, ovšem vysoce postavených straníků, o čemž se dále taktéž zmíním.

Nejdříve je důležité se podívat, jak vypadala KSČ v době, kdy z ní vzešla KSČM. Zde je vhodné se zamyslet nad tím, jací lidé a v jakém rozpoložení vytvářeli porevoluční komunistickou platformu, neboť tito lidé nejen že rámovali podobu současné KSČM, ale v mnoha případech stále žijí a jsou politicky aktivní, takže i tato znalost může být nápomocna při analýze postojů současné komunistické strany.

Komunistická strana Československa byla na konci 80. let 20. století v podobném stavu, jako ekonomický výkon země. Byla zastaralá, málo flexibilní a pokusy o reformu stagnovaly, čímž se dostávala pod stále větší tlak mezinárodní, i ze strany veřejnosti. Tato vnitrostranícká stagnace byla dána zejména tím, že část straníků, včetně nejvyššího vedení, které se k moci dostalo díky svému prosovětskému vystupování v období Pražského jara a následné normalizace, se obávala o své pozice, a proto záměrně brzdila snahy směřující k uvolnění stávajících poměrů. Tyto snahy pak podporovali i ideologicky přesvědčení členové, kteří se obávali zhroucení „socialismu“, jenž pro ně představoval životní jistoty a ochranu před „zlým“ kapitalismem, jímž byli celý život strašeni [Fiala et al., 1999: 85-87; Kunštát, 2013: 113-114].

Výchozí pozice pro KSČM byla tedy dána konzervativním obdobím normalizace, které do uvažování straníků vstřípilo odpor k západu a ideu Ruska, respektive Sovětského svazu, jakožto ochránce. Důležité je si přitom uvědomit, že opuštění této perspektivy je pro

stranu dodnes problematické, neboť by to znamenalo implicitní uznání chybného směřování strany a jejích členů v minulosti, a tudíž i narušení členské identity [Perottino, Polášek, 2012: 111].

Tendování k Rusku však nemělo rozměr pouze v rovině spřáteleného socialistického státu, ale jak jsem naznačil v úvodu, svou roli sehrál i panslavismus, tedy myšlenka všeslovanského sepětí a vzájemnosti. V textu „*Slovanství a panslavismus v 19. a 20. století*“ [Vlček, 2012] se lze dočíst, že tento myšlenkový proud, který má v českém i ruském politickém myšlení poměrně dlouhou historii, si přisvojil právě Sovětský svaz a využil jej pro vlastní propagandu. V roce 1941 tak v Moskvě vznikl jako důsledek Všeslovanského kongresu Všeslovanský výbor, jenž byl propojen s Kominternou. Ten následně dle Vlčka ideologicky působil v zájmu sovětského expanzionismu, což dokládá, že vztah českých komunistů k Rusku může být dnes skutečně motivován přežívající ideou panslavismu, na což se detailněji podívám dále v této práci.

Samozřejmě i mezi členy KSČ existovaly skupiny osob, které si uvědomovaly nutnost reformy, včetně možnosti tranzice k demokracii, ale je dobré mít na paměti, což potvrzuje i Fiala ve zmíněné knize [Fiala et al., 1999: 88], že do KSČM přešli nejen tzv. kariéristé, ale rovněž osoby, jež jsou bytostně přesvědčeny o správnosti minulého režimu, o správnosti tehdejšího pojetí ideologie a nejspíše sdílí tehdejší vidění světa. Tyto osoby jsou pak nejen uvnitř strany, ale dle Fialy tvoří i podstatnou část voličské základny. S tímto ve své práci do jisté míry souhlasí i autoři Perottino a Polášek, kteří píší, že vzhledem k silné kontinuitě řadového členstva mezi KSČ a KSČM nemohla KSČM razantně odsoudit předchozí vývoj [Perottino, Polášek, 2012: 116].

Toto tedy znovu dokládá, že v KSČM skutečně přežívající vlivy předlistopadové KSČ, což znamená pokračování protizápadní a proruské zahraničně-politické orientace KSČM, jež nese předlistopadové pojetí socialismu a panslavismu. K současnosti KSČM se dostanu v následující podkapitole, ovšem jak jsem zmínil v úvodu, hypotéza této práce je, že tento vliv v rámci KSČM stále přetrvává, ačkoliv nemusí být tak výrazný jako byl během devadesátých let.

Nakonec ale byla KSČ dotlačena k reformám realizovaným během mimořádného sjezdu 20. a 21. 12. 1989. Zde byl schválen tzv. Akční program, jenž napomohl demokratizovat a decentralizovat vnitrostranické struktury, vyměnil dosavadní vedení strany a odmítl některá do té doby platná východiska, s čímž se pojilo i vydání „Prohlášení občanům ČSSR“, v němž se strana omluvila za zvláštní a nedemokratické praktiky bývalých vedení KSČ [Kunštát, 2013: 181].

KSČM tak v roce 1990 přišla na svět se smíšeným dědictvím KSČ, které zahrnovalo jak deklarované snahy o demokratizaci, tak přítomnost konzervativních komunistů, kteří s sebou nesli výše zmíněné předrevoluční myšlenkové dědictví. Tuto skutečnost pak ilustruje i složení tehdejšího výkonného výboru ÚV KSČM, v němž zasedli jak budoucí

členové ČSSD Miroslav Šlouf a Michal Kraus, tak třeba konzervativněji laděný² komunista Miroslav Grebeníček [Kopeček, 2011: 49; Kunštát, 2013: 124].

V říjnu, konkrétně o víkendu 13. a 14. 10. 1990, se pak v Olomouci konal první řádný sjezd KSČM, na němž byl předsedou zvolen Jiří Svoboda, jenž nepatřil k předlistopadovým prominentům, a proto přicházel v podstatě s čistým štítem. Rovněž byl schválen organizační řád a politický program KSČM, tedy základní stranické dokumenty, v jejichž rámci byla formálně potvrzena demokratická orientace nové komunistické strany. Na druhou stranu ale byly zamítnuty pokusy o změnu image strany, včetně změny názvu, a také pokusy o další rozšiřování vnitrostranické demokracie a decentralizace. Strana se tak reálně výrazněji neproměnila a začala zaostávat za slovenskou KSS, jež snažila transformovat agilněji [Kopeček, 2011: 86-88].

Během listopadu tohoto roku přišla KSČM o své stranické noviny v podobě Rudého práva, které nahradila dodnes fungujícími Haló novinami, které mohou být pro tuto práci rovněž zdrojem informací o tom, jak KSČM rámuje různá, zejména zahraničně-politická témata. Co je ale zajímavější, tak v této době probíhala ve straně diskuse, jak má KSČM přistupovat k novému státu [Fiala et al., 1999: 110]. Strana se sice podle Fialy shodla na některých základních bodech, jako byl kupříkladu odpor k přijaté podobě privatizace, ale názorové štěpení probíhalo na celé řadě dalších otázek. Dle Fialy existovala v době prvního řádného sjezdu KSČM možnost, že se strana odhodlá k razantnější modifikaci své podoby, přičemž by se vydala cestou bližší oficiální politice státu, ale tato možnost byla údajně zavrhnuta kvůli růstu antikomunismu po prvních porevolučních volbách [Fiala et al., 1999: 110]. Tuto skutečnost ve své knize zmiňuje i Daniel Kunštát, podle kterého ostře antikomunistická kampaň vedla k posilování konzervativního křídla strany a k oslabování nositelů změn [Kunštát, 2013: 162].

Tento Fialův, respektive Kunštátův postřeh pak podporuje další hypotézu této práce, že kdyby demokratické síly přistupovaly ke KSČM jiným způsobem, tak by její vývoj a tedy i její podoba jakou známe v současnosti mohly vypadat jinak, a že to může být reakce na vnější podněty z vnitrostátního politického prostředí, co dotlačilo KSČM do současných pozic, které hájí mj. i v otázkách mezinárodních vztahů.

I další projednávané alternativy, které zmiňuje Fiala, pak nahrávají myšlence, že izolace komunistů ovlivnila jejich příklon k revizionismu. Druhá možná alternativa totiž počítala s tím, že KSČM bude zásadně proti polistopadovému vývoji, tak aby pomstila změnu režimu, což byla pozice prosazovaná zejména konzervativním křídlem strany, která však narazila na odpor realistických straníků [Fiala et al., 1999: 110]. Ačkoliv dle Fialy nebyla tato varianta přijata v rozsahu jak byla původně plánována, tak z dlouhodobého pozorování KSČM můžeme dle mého názoru usoudit, že až donedávna byla strana důsledně

² Konzervativismem je v kontextu Kopečkovy knihy myšlena zejména rezistence vůči radikální reformě strany, jak v rovině ideové, tak v rovině image strany, což se projevilo zejména nevolí ke změně názvu.

v opozici, a to jak kvůli tomu, že byla izolována a politicky ignorována, tak i kvůli tomu, že nereagovala reformou.

Další dvě varianty pak dle Fialy byly zamítnuty právě kvůli tomu, že se strana cítila v izolaci a ohrožená, kdy jedna z nich uvažovala o úplném rozpuštění strany, zatímco druhá počítala s rozštěpením strany na několik spolupracujících subjektů [Fiala et al.,1999: 111]. Ačkoliv se strana v tomto okamžiku formálně nerozštěpila, tak bylo dle Fialy patrné, že v ní existuje několik protichůdných skupin. Jednou z nich byla i tzv. Demokratická levice prosazující důslednější reformy strany, včetně změny názvu strany. Na jejich popud se uskutečnilo k této otázce vnitrostranické referendum, které ale potvrdilo stávající název Komunistická strana Čech a Moravy, což vedlo k odchodu Demokratické levice ze strany [Fiala et al., 1999: 111-113].

Rozchod to ale nebyl úplný, neboť na konci března 1992 se KSČM a Demokratická levice dohodly na vzniku volební koalice s názvem Levý blok, která umožnila komunistům kandidovat pod jiným názvem, aniž by museli změnit jméno strany. Tato koalice pak ve volbách do České národní rady a do Federálního shromáždění získala přes 14 % hlasů a stala se druhým nejsilnějším subjektem [Fiala et al.,1999: 115-117].

Jak je tedy patrné, KSČM nebyla a zřejmě ani dnes není monolitem tvořeným čistě ortodoxními komunisty, jejichž vnímání světa nepřekročilo události listopadu 1989. Vzhledem k absenci výraznější proměny strany lze říci, že konzervativní přístup patrně převládá.

Jak píše Kopeček, pro stranu, respektive její liberální křídlo, bylo výraznou ranou, když Miloš Zeman jako nový předseda ČSSD odmítl spolupráci s KSČM a označil ji za hlavního soupeře pro ČSSD na levici. Tato skutečnost zatlačila komunisty ještě hlouběji do izolace, neboť ČSSD byla jediný relevantní politický subjekt, s nímž mohla strana na parlamentní úrovni spolupracovat. Tato politická izolace ze strany ČSSD pak byla prohloubena v roce 1995 přijetím tzv. Bohumínského usnesení, které obsahuje mj. zákaz politické spolupráce ČSSD a KSČM [Charvát, 2013].

Liberálům pak nepomohl ani doposud nevyjasněný atentát na liberálního předsedu strany Jiřího Svobodu těsně před konáním druhého řádného sjezdu KSČM v Kladně, který v konečném důsledku posílil konzervativce zosobňované vedoucími funkcionáři typu Miroslava Grebeníčka nebo Václava Papeže [Kopeček, 2011: 198].

Právě Grebeníček nedlouho poté zažil vzestup ve straně, když nejprve na mimořádném zasedání ÚV KSČM v březnu 1993 kritizoval předsedu Jiřího Svobodu za údajné rozvracení strany a následně jej v červnu téhož roku na třetím řádném sjezdu v Prostějově vystřídal. Tento třetí sjezd ale nebyl jen o změně předsedy. Celá strana prošla změnou v tom smyslu, že byly potlačeny vnitrostranické platformy, a to jak ty příliš radikální, tak ale hlavně i ty liberální. Toto vedlo k odchodu několika skupin komunistů ze strany, což z hlediska předsednictva lze charakterizovat jako stabilizaci strany, ale rovněž

to znamenalo upevnění konzervativních pozic kolem nového předsedy Grebeníčka [Kopeček, 2011: 199-200].

Strana pak již bez Levého bloku kandidovala ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1996, kdy obdržela 10, 33 % hlasů [Fiala et al., 1999: 130]. Ostatní menší postkomunistické strany v těchto volbách, a vlastně i ve všech dalších, propadly, což může naznačovat relevanci toho, co jsem rovněž zmínil v úvodu, tedy že KSČM si je vědoma, že její voliči nestojí o modifikovaný levicový subjekt, a proto i navzdory své politické izolaci a určité vnitřní nelogičnosti, zejména v oblasti mezinárodních vztahů zastávala protisystémové postoje.

Z této rané historie KSČM tak vystupují v úvodu pojmenované motivy, proč se strana chová revizionisticky. Prvním motivem se zdá být, že se strana dostala do politické izolace a pod tlakem sílícího antikomunismu se odvrátila od možnosti vlastní transformace a postavila se do role antisystémového a revizionistického subjektu. Jinými slovy se dá říci, že KSČM se pod vlivem vnějších politických okolností rozhodla setrvat na pozicích, které si přinesla z KSČ, což souvisí s následujícími motivy. Druhým motivem je skutečnost, že strana zahrnovala a zahrnuje řadu konzervativně smýšlejících straníků, kteří byli a jsou bytostně přesvědčeni o špatnosti polistopadového vývoje a dogmaticky se drží předlistopadových pozic. Jak bylo patrné, toto křídlo nebylo ve straně dominantní od počátku, ale nejspíše právě ona politická izolace mu umožnila se plně prosadit. Třetím motivem pak může být to, že strana reflektuje pozice svých voličů, ovšem tyto pozice se projeví plně až po odštěpení postkomunistických subjektů, takže se nedá říci, že by tato motivace byla přítomna hned po vzniku KSČM. Tyto dva motivy, které jsou v úvodu označeny jako personální, se tedy na základě rané historie KSČM zdají jako základní příčina, jež je umocněna díky zmíněné politické izolaci.

V roce 1998 se uskutečnily další volby do PSP ČR, v nichž KSČM získala 11 % hlasů, což byl v podstatě zanedbatelný růst oproti předcházejícím volbám [volby.cz, 1998]. Její izolace se pak prohloubila tím, že Miloš Zeman přistoupil na možnost tzv. opoziční smlouvy s ODS. Faktem nicméně je, že i bez Bohumínské usnesení by koalice ČSSD a KSČM nevznikla, neboť neměla většinový počet mandátů a nelze předpokládat, že by takovou koalici podpořila jiná tehdejší sněmovní strana.

KSČM pak byla v následujících volbách v roce 2002 odměněna za svou opoziční činnost svým doposud nejlepším výsledkem, který představoval 18,5 % hlasů, což bylo dle Kopečka dáno rozčarováním části voličů ČSSD právě z opoziční smlouvy, ale reálně ani tento výsledek straně z izolace nepomohl [Kopeček, 2015: 254-256].

Ještě v roce 1998 však proběhly jiné politické události týkající se KSČM, které jsou pro tuto práci poměrně důležité. V prosinci 1999 se totiž uskutečnil pátý řádný sjezd KSČM [kscm.cz, 2016a], jenž přinesl dokumenty vyjadřující se jak k domácím, tak k zahraničním otázkám. Všechny tři zásadní dokumenty z tohoto sjezdu – „*Lepší cesta pro naši zemi*“,

„KSCM na přelomu tisíciletí“ a „Program“ obnovy“ – se stavěly proti vstupu České republiky do NATO, což je prakticky poprvé, co se toto téma ve spojitosti s KSČM objevuje. Z hlediska mezinárodní politiky pak stojí za povšimnutí i to, že je zde obsažena přímá kritika USA a tzv. kapitalistické globalizace, jež je nicméně rovněž spojována s NATO, a také je zde obsažen rezervovaný přístup vůči EU.

Je nutné zmínit, že zde není explicitně vyjádřeno tendování KSČM na východ, neboť dokumenty se omezují na konstatování, že KSČM se chce zaměřovat na fungování OSN a OBSE, a chce prohlubovat spolupráci s levicovými subjekty v Evropě i mimo ni [kscm.cz, 2016a]. Na druhou stranu tendování KSČM k Rusku bylo vyjádřeno ještě před tímto sjezdem, když se předseda strany Grebeníček nechal slyšet, že KSČM odmítá vstup do NATO, a že spolupracuje mj. s ruskou komunistickou stranou, která byla v té době nejsilnější stranou v Rusku, a která rovněž silně odmítala rozšiřování NATO [Gazdík, 1999].

Je zde tedy zcela jasně patrné, že KSČM byla proti NATO hned od začátku, ještě dříve, než se z NATO stalo strategicky významnou součástí naší obranné a bezpečnostní politiky, tedy v době, kdy se o NATO vedla celospolečenská kritická diskuse. Stejně tak se dá říci, že v tomto momentu lze vidět i celkem logickou motivaci KSČM pro tento přístup, kdy touto motivací byl její blízký vztah s ruskými komunisty. Tento blízký vztah lze vysvětlit historicky danými vazbami, přičemž vzhledem k tomu, že komunisté byli v té době v Rusku nejsilnější stranou, tak se jejich zájmy logicky nějak odrážely na politice Ruska, nehledě na fakt, že rezervovaný přístup k NATO byl na ruské politické scéně sdílen obecně [Gazdík, 1999].

Jak jsem ale ukázal v úvodu této práce, dnešní komunistická strana již není v Rusku nejsilnější a navíc Putinova strana, respektive sám Putin, má ke komunistické straně a minulosti poněkud odtahitý vztah, takže toto ideologické propojení na bázi komunismu již dnes nedává smysl. Odpor Ruska k NATO sice stále přetrvává, ale již se nejedná o odpor komunistický, takže nyní tuhle podporu ruských pozic ze strany KSČM nelze vysvětlovat jen tím, že jde o solidaritu s tamějšími komunisty. Navíc proruské směřování KSČM, jak se pokusím ukázat dále, není jen o vztahu k NATO.

V této době historického vývoje však zahraniční politika KSČM akcentovala z hlediska proruského směřování zejména téma NATO. Toto téma, jež dnes může nepřímo zapadat do ruské hybridní kampaně, nelze považovat za čistou a přímou podporu Ruska, neboť v tomto konkrétním případě lze najít alternativní zdůvodnění v ideologii strany.

Ve výše citovaném článku pak zazněla i obava ze strany některých politiků, že KSČM může předávat citlivé informace do Ruska, což je z hlediska této práce další zajímavý bod, jehož je dobré si povšimnout, neboť v další části budu hovořit o tom, zda je KSČM potenciální pátou kolonou ruské hybridní kampaně. Z tohoto hlediska je tedy zajímavé, že tato myšlenka, jež se dnes jeví jako velmi aktuální, byla vyslovena již na přelomu tisíciletí.

Jak již bylo řečeno výše, ve volbách v roce 2002 dosáhla KSČM svého zatím nejlepšího volebního výsledku, jenž mohl být dán rozčarováním voličů z opoziční smlouvy, ale ani tak se komunistům nepodařilo překonat politickou izolaci. V květnu roku 2004 se pak uskutečnil v Českých Budějovicích šestý řádný sjezd strany, na němž byl znovuzvolen předsedou Miroslav Grebeníček a schválen program s názvem „*Naděje pro Českou republiku*“ [kscm.cz, 2016b].

Na tomto programu je dobré si všimnout několika podobností s předcházejícími dokumenty, alespoň co se týče vztahu k zahraniční politice. Zahraničně-politická témata zde mají minoritní prostor oproti jiným tématům a jsou situována na konec dokumentu, což může naznačovat, že se nejedná pro KSČM o prioritu. Stejně tak zde lze nalézt rezervovaný až rozpačitý přístup k EU a také zcela jasně odmítavý postoj vůči USA a NATO.

Zejména Severoatlantická aliance je pak v tomto dokumentu silně odmítána, je požadováno vystoupení ČR z její vojenské složky. Dále je požadováno její zrušení, neboť se údajně jedná o relikv studené války. Na tomto místě je nutné zmínit, což bylo částečně naznačeno výše, že odpor komunistů k NATO nemusí nutně znamenat pomoc Rusku, přičemž za relikv studené války označují NATO i někteří američtí myslitelé realistické školy v mezinárodních vztazích, příkladně John Mearsheimer [Mearsheimer, 2014].

Opakuji, že bráno čistě podle vztahu k NATO nelze říci, že by KSČM nutně byla proruským aktérem. Ovšem dovoluji si tvrdit, a dále v této práci to budu dokazovat, že tato pozice komunistů může být nepřímo použita pro ruskou hybridní strategii, a proto je z tohoto úhlu pohledu prakticky jedno, proč KSČM takto vystupuje, ale z hlediska této práce je otázka motivace samozřejmě důležitá.

V programu „*Naděje pro Českou republiku*“ pak lze zaznamenat ještě dvě věci, které v předešlých programech nebyly tak silně akcentovány. Tím je vztah KSČM k OSN a OBSE. Tyto organizace sice byly zmíněny již v dřívějších dokumentech, ale až nyní nepřímo zaznívá, že rozhodující úlohu při řešení krizových situací ve světě má mít Rada bezpečnosti OSN. Tento přístup nahrává nepřímo Rusku, neboť jako stálý člen Rady bezpečnosti OSN může vetovat rozhodnutí ostatních [un.org, 2019], což aktivně činilo a činí. Pokud by tak řešení světových problémů bylo starostí výhradně OSN, výrazně by se posílila role Ruska.

Zároveň pak nepřímou podporu Ruska můžeme vidět v bodu programu, který se zabývá otázkou OBSE. Tato organizace má totiž být dle KSČM přebudována a má zodpovídat za kolektivní obranu, což by v praxi znamenalo, že při rozpuštění NATO by kolektivní obrana evropských států byla rovněž pod ruským vlivem, respektive tento vliv by byl postaven minimálně na roveň všech ostatních vlivů členských států, což je problematická představa ve chvíli, kdy je Rusko hrozbou pro nějakou část států, které má tato organizace chránit.

Jako poslední v souvislosti s tímto programem bych pak chtěl upozornit na fakt, že v dané době již byl v Rusku prezidentem Vladimir Putin, takže ačkoliv zde nelze číst žádné

explicitně proruské postoje, tak ani ty nepřímo proruské již nelze vysvětlovat spoluprací KSČM s ruskou komunistickou stranou.

Další volby do PSP ČR pak proběhly v roce 2006, kdy KSČM získala necelých 13 % [volby.cz, 2006], takže je patrné, že se jednalo o mimořádnou výchylku, nikoliv o začínající trend růstu. Na druhou stranu je potřeba zmínit, že se v tomto volebním období objevil první náznak možného prolomení izolace KSČM. Tento okamžik přišel ve chvíli, kdy ČSSD a KDU-ČSL uvažovaly o možnosti vlády s podporou komunistů [novinky.cz, 2006]. Jak dnes víme, k tomuto prolomení nedošlo, nicméně tyto úvahy lze brát jako důkaz, že již některé strany či minimálně někteří politici začali považovat KSČM za legitimní součást české politiky, ačkoliv její legitimizace proběhla samozřejmě již dříve procesem voleb. Ovšem jak jsem výše zmínil, politické síly, které tuto legitimizaci umožnily ji následně ignorovaly a naopak vykreslovaly KSČM jako hrozbu, což může být reálně příčinou toho, že tato strana nejedná v některých ohledech jako systémová součást politického prostředí naší země.

Mnohem zajímavější je ale pro tuto práci sedmý sjezd KSČM, který se uskutečnil v květnu roku 2008 v Hradci Králové [kscm.cz, 2016c]. Na tomto sjezdu byl předsedou znovu zvolen Vojtěch Filip, který stranu vedl od roku 2005, kdy rezignoval Miroslav Grebeníček. Rovněž byla schválena řada dokumentů, přičemž třemi nejzásadnějšími jsou dokumenty „*Jiný svět je možný*“, „*Socialismus pro 21. století*“ a „*Zaměření politiky a hlavní úkoly KSČM v období mezi VII. a VIII. sjezdem strany*“.

První dva zmíněné dokumenty spojuje fakt, že se prakticky nevěnují zahraniční politice, oproti předcházejícím dokumentům jsou značně obecné až vágní, kdy zejména druhý zmíněný stojí na prezentaci utopické vize, a oba dva jsou výrazně smířlivé vůči předlistopadovému režimu, na němž vyzdvihují sociální stát a ekonomické úspěchy.

Tyto skutečnosti jsou pro tuto práci důležité ze dvou důvodů. Zaprvé je opět patrné, že zahraniční politika není v této době pro KSČM výrazné téma, a zadruhé je lze vykládat jako důkaz, že ve straně je i v této době stále silné konzervativní křídlo ideologicky přesvědčených straníků, kteří nejen že stále věří možnosti, že se kapitalismus zhroutí a vznikne prostor pro zcela novou podobu socialismu, ale zároveň mají tendenci relativizovat skutky, které se ve jménu socialismu staly v minulém století. Existence těchto lidí ve straně, kteří mají takové postavení, že dokáží ovlivňovat významné ideové materiály strany, může naznačovat, že i vztah k zahraniční politice je motivován přežívajícími reminiscencemi.

Nejzajímavější je však poslední zmíněný dokument, jenž se opět na malém prostoru ve srovnání se zbylými tématy věnuje i zahraničně-politickým otázkám. V tomto dokumentu je již přímo napsáno, že se KSČM orientuje na prosazování mírového soužití mezi evropskými státy a v rámci jejich nejbližšího okolí, kam je zařazeno na prvním místě Rusko, dále Čína, Indie a Japonsko, zatímco USA absentují. Ty jsou však zmíněny dále jako zásadní bezpečnostní problém spolu s NATO. KSČM pak na tomto místě volá po větší emancipaci EU vůči USA a po občanských protestech vůči politice USA, která je zde

demonstrována na myšlence postavení radarové základny v České republice. Dále je zde pak vysloven požadavek, aby se Česká republika zúčastňovala jen těch misí NATO, které mají mandát Rady bezpečnosti OSN, což jak jsem naznačil výše, jsou ty mise, které nevadí Rusku.

Jelikož se dá jen těžko očekávat, že by se KSČM v některém veřejném dokumentu přihlásila k jednoznačné podpoře Ruska na úkor jiných subjektů mezinárodního prostředí, tak je možné konstatovat, že takto formulovaný zahraničně-politický program lze vnímat jako znatelný posun oproti předcházejícím dokumentům, kdy zde již výrazněji zaznívá ruské téma. Ani v dokumentu zmíněná problematika amerického radaru nejspíše nebyla zvolena náhodně. Zaprvé se samozřejmě jednalo o palčivé a hojně diskutované téma té doby, a zadruhé se jednalo o problematiku, která Rusku značně vadila, a kde mělo Rusko vysoký zájem na tom, aby se tento projekt neuskutečnil [idnes.cz, 2007]. O tom svědčí i fakt, že v České republice proti americkému radaru nejhlasitěji vystupovala iniciativa „Nezákladnám“, kterou KSČM nejen zmíněným dokumentem nepřímo podporovala, a která byla údajně placena Ruskem [Pacner, 2008], což lze vnímat jako jednu z prvních vlaštovek ruské hybridní kampaně u nás.

Následující volby do PSP ČR proběhly v roce 2010 a komunisté v nich se svým ziskem cca 11,3 % opět oslabili [volby.cz, 2010], takže ani v tomto období nemohli pomýšlet na změnu svého politického postavení, alespoň ne na celostátní úrovni. Určité prolomení izolace KSČM se ukázalo po krajských volbách v roce 2012, v nichž strana získala vysokou voličskou podporu, ve dvou krajích dokonce zvítězila a díky tomu zasedla ve většině krajských koalic [aktualne.cz, 2012]. Tato skutečnost ale neměla vliv na zahraničně-politickou orientaci země, proto se nejedná z hlediska práce o zvláště důležitý fakt. Již tradičně pak po volbách, konkrétně v květnu roku 2012, následoval osmý sjezd KSČM v Liberci, na němž byl potvrzen ve funkci předsedy strany Vojtěch Filip [kscm.cz, 2016d].

Zajímavostí tohoto sjezdu do jisté míry je, že zde nebylo prezentováno větší množství nových programových dokumentů. Strana se opět zabývala výše zmíněným „*Socialismem pro 21. století*“ a z obsáhlejších ideových dokumentů byl vydán jen text „*Cílem je spravedlivá společnost*“, jenž se ale prakticky nezabývá zahraničně-politickými otázkami. To si lze vysvětlovat tím, že pro Rusko, potažmo KSČM v daném období neexistoval podobně palčivý problém jako byl americký radar na území České republiky, a zároveň téma NATO nebylo nejspíše shledáno dostatečně nosným. Jako důležitější tak byly shledány otázky vnitropolitické, včetně zdanění církevních restitucí a dopadů hospodářské krize, což činí tento sjezd pro tuto práci nerelevantním.

Nedlouho po tomto sjezdu, konkrétně v roce 2013, se konaly předčasné volby do PSP ČR, v nichž KSČM obdržela nadprůměrný počet hlasů – téměř 15 % [volby.cz, 2013], což je její druhý nejlepší výsledek. Tento výkyv by se dal označit za důsledek hluboké nespokojenosti voličů s vládou Petra Nečase, čemuž nasvědčuje i fakt, že úspěch zaznamenaly i další protestní strany, konkrétně ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie Tomia

Okamury. Nejspíše i úspěch těchto dalších protestních stran pak ovlivnil skutečnost, že i v tomto období byla KSČM opoziční stranou s omezenou relevancí.

V květnu roku 2016 se pak uskutečnil devátý sjezd KSČM v Praze, kde byl předsedou strany opět zvolen Vojtěch Filip [kscm.cz, 2016e]. Na tomto sjezdu byly schváleny tři zajímavé dokumenty, kdy první - „*Informace o analýze období před rokem 1989*“ neobsahuje nic o zahraničně-politické orientaci KSČM, ale potvrzuje, že v tomto období pokračovala uvnitř KSČM relativizace skutků předlistopadového režimu. To značí nejen pokračující vliv konzervativního křídla strany, které v této době zastupoval ve vedení kupříkladu Josef Skála, o jehož konzervativismu svědčí i jeho příspěvek z XXXX. pražské ideologické konference, na níž chválil osobnost Klementa Gottwalda [kscm.cz, 2017a], ale také skutečnost, že KSČM se nedokáže rozejít se svou minulostí. I toto v konečném důsledku může ovlivňovat její zahraničně-politickou orientaci, jak jsem již několikrát výše naznačil.

Zbylé dva dokumenty, konkrétně „*Strategické směřování a hlavní úkoly strany po IX. sjezdu KSČM*“ a „*Devět priorit IX. sjezdu Komunistické strany Čech a Moravy*“ pak nevybočují ze standardu předcházejících stranických materiálů, kdy oba dávají otázkám zahraniční politiky poměrně malý prostor. V případě devíti priorit se jedná o jediný bod a oba standardně požadují odchod ČR z NATO a neúčast na vojenských misích bez mandátu Rady bezpečnosti OSN. Je pravdou, že v těchto dokumentech se tato politická vyjádření zdají být po jazykové stránce uměřenější než v některých jiných dokumentech, ale zároveň jsou v tomto období prezentována mediální vystoupení k různým otázkám, která můžeme hodnotit jako proruská, a jimiž se budu zabývat dále. Rovněž stojí za pozornost, že v tomto období KSČM iniciovala zákon o referendu o vystoupení z NATO, který ovšem nakonec nebyl přijat [denik.cz, 2016], což může dokazovat, že KSČM tuto svou část programu chce skutečně zrealizovat, ačkoliv je samozřejmě otázka, na kolik byla strana při předkládání tohoto návrhu přesvědčena o jeho šancích na úspěch.

Tímto se tedy dostávám k současné podobě KSČM, přičemž je dobré zmínit, že některé aspekty a konkrétní příklady se mohou prolínat mezi jednotlivými obdobími, zejména mezi těmi posledními. V dalších analýzách budu pracovat i s kauzami, ke kterým se KSČM vyjadřovala v minulých volebních obdobích. Ještě před ukončením této kapitoly je ale třeba si položit otázku, co konkrétně tato historická lekce přináší pro tuto práci.

Prvním faktem, který vyplývá z tohoto stručného vhledu do historie komunistické strany je, že ačkoliv při jejím vzniku existovaly snahy rozejít se s minulostí, tak nakonec se to nikdy nepodařilo. Tato práce si neklade za cíl tento fakt hodnotit, ale pouze konstatuje, že stejně jako tato skutečnost byla ovlivněna různými faktory, tak sama ovlivňuje některé jiné, které jsou pro tuto práci relevantní.

Zároveň je ve výše uvedeném přehledu patrné, že po celé sledované období byla KSČM v opozici, přičemž její program nebyl jen opoziční, ale dal by se nazvat revizionistickým, neboť od počátku zpochybňoval polistopadové směřování země,

odsuzoval jednotlivé učiněné kroky a volal po nápravě tohoto stavu, včetně překonání kapitalistického uspořádání. K tomuto se pak váží dvě věci. Zaprvé skutečnost, že revizionistický postoj se v průběhu času vyostřuje, přičemž dochází rovněž k relativizaci minulosti, a zadruhé, že tyto revizionistické tendence jsou patrné i v zahraničně-politických otázkách.

Co se týče motivací k revizionistickým postojům, byly v průběhu této kapitoly opakovaně předloženy argumenty, které potvrzují hypotézy vyslovené v úvodu práce.

Základní motivací je přetrvávající vztah k Rusku, respektive politický vztah s ruskými politickými aktéry. Na přelomu tisíciletí, kdy se diskutoval vstup České republiky do NATO, byl tento vztah vysvětlitelný skutečností, že nejsilnější stranou v té době v Rusku byli komunisté, takže se zdá být logické, že čeští komunisté s nimi kooperovali.

Po nástupu Vladimira Putina se tato logika vytrácí, již neexistuje formální propojení mezi KSČM a politickou mocí v Rusku na základě spolupráce komunistických stran či na základě sdílené ideologie socialismu. Na druhou stranu však nelze zapomínat na panslavistický myšlenkový proud, jenž jsem výše zmínil, který může poskytovat vysvětlení tendování českých komunistů k Rusku, přičemž napojení tohoto myšlenkového proudu na KSČM vychází z předlistopadové minulosti, ale jak dále uvedu, tak funguje i v současnosti.

Nutno je pak ještě podotknout, že při zkoumání ideových a programových materiálů jsem jen v jednom období narazil na zmínky, které mohou evokovat blízký vztah KSČM k Rusku. Jinak se jednalo o relativně obecná vyjádření. Ovšem na druhou stranu se v daném jednom případě jedná o důkaz inklinace k Rusku, vepsaný přímo do programového materiálu strany, konkrétně do dokumentu *„Zaměření politiky a hlavní úkoly KSČM v období mezi VII. a VIII. sjezdem strany“*. [kscm.cz, 2016c].

S výše popsanou motivací se pak pojí personální předpoklad, že popsané konzervativní a panslavistické uvažování je přítomno v personálním složení strany, které rovněž odráží zájmy voličské základny. Bylo patrné, že po rané fázi vývoje získali ve straně vliv lidé, jejichž uvažování jednoduše řečeno neprošlo adaptací na nové politické podmínky, respektive přetrvala u nich víra, že tyto podmínky lze zvrátit. Výše použitá literatura se sice zabývá situací pouze v devadesátých letech dvacátého století, takže lze samozřejmě polemizovat o aktuálnosti tohoto tvrzení. Ovšem kupříkladu na víceméně statické podobě vedení strany, jež prochází jen minimálními obměnami, či na převládající dikci výše zmiňovaných stranických dokumentů lze vidět, že strana se ani v současnosti výrazněji nemění.

Konzervativnímu a revizionistickému naladění KSČM pak napovídá i raná etapa jejího historického vývoje, kdy se odštěpily levicové subjekty, které se rozhodly být v nových podmínkách více konformní, přičemž tyto subjekty byly ve všech případech politicky neúspěšné, což znamená, že i voličská základna KSČM je spíše konzervativní. Je samozřejmě otázkou, nakolik je tento fakt relevantní v situaci, kdy původní členská

základna kontinuálně mizí, z čehož se dá usuzovat, že podobným způsobem mizí i základna voličská. To ve své knize potvrzuje i Kunštát, který zmiňuje, že minimálně skalní voličské jádro KSČM postihuje trend vymírání [Kunštát, 2013: 235]. Na druhou stranu je ale tato personální složka stále přítomna, takže je relevantní uvažovat, že právě ona je nositelem popsaného ideového směřování.

Tyto prvky, které z výše napsaného vyplývají, a které odpovídají jedné mé hypotéze, jsou pak doplněny dalším prvkem, jenž odpovídá hypotéze druhé. Tímto prvkem je, že strana svůj revizionistický a konzervativně proruský přístup umocnila a dodnes udržuje v důsledku izolace, do níž byla zahrnuta. Nelze si totiž nepovšimnout, že strana, které bylo dovoleno existovat, a jež se legitimizovala demokratickými volbami, byla politicky napadána a marginalizována způsobem, který mohl vyvolat obranou reakci. Jejím důsledkem je fakt, že ve straně převážilo konzervativní křídlo a KSČM se tak nedokázala přizpůsobit novému systému, a proto v podstatě stojí politicky mimo něj a zájmy, které byly stanoveny jako esenciální pro tento systém, tedy stojí tam, kam byla postavena zbytkem politického systému.

Co se týče samotné zahraničně-politické orientace KSČM, tak o té lze na základě této kapitoly říci, že zvláště na ní je patrný revizionistický přístup strany. Podle všeho nestojí v centru politického zájmu komunistů, neboť vždy je v programech zmíněna mezi posledními body, a to na minimálním rozsahu. To však neznamená, že by se KSČM nezajímala o zahraničně-politické otázky, o čemž svědčí některá mediální vystoupení ke konkrétním tématům, ať již k těm, která jsem výše zmínil, nebo k těm, která teprve uvedu.

Zároveň zde platí, že podoba této zahraničně-politické koncepce se příliš neměnila, přičemž její nedílnou součástí je kritika kapitalistického globalismu, politiky USA a kritika NATO. Na tomto místě je potřeba zopakovat, že kritika NATO, která je přítomná ve většině programů KSČM, nemusí sama o sobě nutně znamenat proruské směřování strany, ale jak bude ukázáno dále, tak bez ohledu na tuto skutečnost může být součástí ruské hybridní kampaně namířené proti strategickým zájmům České republiky.

Zároveň na základě analýzy výše zmíněných materiálů nelze říci, že by byla KSČM ve svých programech otevřeně proruská, ačkoliv je otevřeně antiamerická. Rusko v nich však prakticky není zmiňováno a pouze v jednom období se objevil dokument, který nepřímou naznačuje inklinaci KSČM k Rusku. Tuto inklinaci však budu dále demonstrovat na mediálních vystoupeních zástupců strany, takže tato část nevyvrací mou hypotézu, že současná KSČM je proruská, pouze ukazuje, že na základě oficiálních ideových materiálů nelze určit proruskou inklinaci KSČM, ačkoliv některé politické požadavky komunistů mohou, byť nepřímou, podporovat strategické zájmy Ruské federace.

1.2. Současná KSČM

Předmětem této podkapitoly je téma současné KSČM, její podoby a aktuální relevance. Na úvod je třeba uvést, že pokud se týče současné podoby strany, ta se v mnohém podobá stavu z nedávné historie, kterou jsem zmiňoval výše, a co se týče relevance, tak tu lze chápat několika způsoby. V této podkapitole se zaměřím na politickou relevanci strany jako takové, ovšem vzhledem k zahraničně-politickému zaměření této práce je dobré mít na paměti, že v tomto kontextu se relevance a také potenciální hrozba ze strany KSČM zvyšuje s tím, jak aktivní je ruská hybridní strategie a jak aktivní jsou další subjekty, které se na ní mohou přímo či nepřímo podílet.

Dále se pak v této podkapitole chci podívat i na problematiku proruského směřování KSČM, kterou alespoň naznačím, tak abych obhájil své tvrzení v úvodu této práce. Hluběji toto téma rozeberu ve třetí kapitole. Dovolím si zde ale rozebrat rovněž výše zmíněnou paradoxnost této orientace, tak abych obhájil i toto své tvrzení.

Komunistická strana Čech a Moravy má kolem 37 000 členů, přičemž tento počet setrvale klesá [info.cz, 2018a; Perottino, Polášek, 2012: 120-121]. Z hlediska ideologie se strana na svých oficiálních stránkách hlásí k hodnotám a tradicím „pokrokového levicového hnutí“, přičemž jejím hlavním zájmem jsou údajně potřeby prostých občanů. Hlavním politickým cílem strany pak je socialismus, který má stát na skutečně demokratické společnosti, v níž mají občané svobodu a rovnost šancí [kscm.cz, 2019].

Z hlediska zahraničního se KSČM hlásí ke spolupráci s řadou levicových subjektů, přičemž zahraniční styky jsou pro ni údajně klíčové, ale zároveň limitované finančními možnostmi. Za přirozené partnery považuje strana komunistické a jiné levicové strany v Evropské unii, v prostoru bývalého Sovětského svazu a v Jižní Americe. Tyto své kontakty pak chce využít v boji proti kapitalistické podobě globalismu, který má podle ní imperiální a vykořisťovatelský charakter [kscm.cz, 2019].

Na tomto místě je však dobré si povšimnout, že ačkoliv zahraniční vztahy jsou pro KSČM údajně klíčovým tématem, tak většina událostí zmíněných v této sekci je starší více než deset let, což nasvědčuje skutečnosti, že pro KSČM jsou zahraniční vztahy spíše druhotné. Tomu ostatně napovídá i struktura politických programů strany, v nichž obrana a zahraniční politika jsou pravidelně zmiňovány spíše okrajově. Rovněž je zajímavé, že v minulosti se KSČM hlásila k bilaterální spolupráci s jinými komunistickými stranami [old.kscm.cz, 2019], ale nyní podobný odkaz na oficiálních stránkách strany chybí.

Aktuálním politickým programem je „*Volební program do PS PČR (2017-2021)*“ [kscm.cz, 2017b], přičemž je zajímavé, že ačkoliv se v dubnu roku 2018 uskutečnil desátý sjezd KSČM v Nymburku [kscm.cz, 2018a], tak zde nebyl přijat žádný nový ideový program nebo jiný dokument obdobného charakteru.

Výše zmíněný program má dvě části. První tvoří tzv. Stručný volební manifest, v němž se problematika zahraniční politiky vůbec neobjevuje. Druhou část tvoří samotný program, kde je toto téma opět zařazeno až na úplný konec a je o čtvrtinu kratší než ostatní zahrnutá témata včetně ekologie. Problematika zahraničně-politické orientace KSČM pak v tomto programu nepřináší v podstatě nic nového. Pro KSČM je stále klíčovým hráčem OSN a komunisté požadují zrušení NATO ve prospěch OBSE. Rozhodně pak odmítají podíl České republiky na vojenských misích, které nemají mandát Rady bezpečnosti OSN a žádají referendum o vystoupení České republiky z NATO.

Dle tohoto programu KSČM věří v možnost existence kolektivní celoevropské bezpečnosti na bázi multipolárního uspořádání mezinárodních vztahů. Zahraničně-politická orientace České republiky se pak má zaměřit zejména na nejbližší okolí, tedy na státy střední Evropy. Je poměrně zajímavé, že oproti předchozím zahraničně-politickým programům KSČM se tento zdržuje kritiky EU, a rovněž se vyhýbá přímé kritice USA, ačkoliv opakovaně kritizuje NATO. Rovněž je potřeba uvést, že se zde nenachází žádná zmínka, která by přímo naznačovala proruskou orientaci KSČM. Dá se tedy říci, že až na jeden dokument schválený na sedmém řádném sjezdu KSČM se strana ve svých oficiálních stranických dokumentech snaží vyhýbat možnosti, že by byla spojována s Ruskem. Než se ale podívám na jiné zdroje, které naznačují inklinaci komunistů k Rusku, tak rozeberu téma současné relevance KSČM.

Proruské orientaci KSČM se na tomto místě budu věnovat jen stručně, abych podpořil své tvrzení z úvodu, ale více se touto problematikou budu zabývat až ve třetí kapitole.

Jak bylo patrné již v minulé podkapitole, KSČM má dlouhodobě negativní postoj vůči NATO, který je prezentován nejen v politických programech strany, ale rovněž v různých konkrétních akcích, jako jsou snahy prosadit referendum o vystoupení z NATO nebo podpora veřejného odporu vůči výstavbě protiraketového radaru. Ačkoliv nelze jasně říci, že tento postoj vyplývá přímo z proruské orientace KSČM, tak jak bude dále patrné, jedná se o jeden z postojů, které byť nepřímo, ale silně mohou podporovat ruskou hybridní strategii a ruské strategické zájmy, neboť NATO je pro Rusko strategickou hrozbou a vice versa.

Na druhou stranu lze vstřícný vztah KSČM k Rusku hledat i jinde. Europoslankyně za KSČM Kateřina Konečná uvedla v rozhovoru pro DTV, že „Rusko je partner a Česká republika je hloupá, když to nedokáže pochopit“ [dvtv.cz, 2018]. Konečná v tomto rozhovoru sice rovněž uvádí, že KSČM se snaží zastávat neutrální postoj a mluvit se všemi, ale reálně jde z její strany o obhajobu Ruska v mezinárodním prostoru, což podrobněji rozeberu dále.

Ruský zájem, v rozporu s oficiálním stanoviskem České republiky, pak veřejně hájil i další komunistický europoslanec Jaromír Kohlíček, který uvedl, že považuje referendum

o připojení Krymu k Rusku za platné, a že odmítá protiruské sankce ze strany EU [echo24.cz, 2018b]. I tomuto tématu se budu dále více věnovat, neboť vztah KSČM k anexi Krymu velmi dobře ilustruje, že postoje komunistů jsou v rozporu s oficiálním postojem zahraniční politiky České republiky, a že tím nahrávají politice Ruské federace.

Obdobným způsobem jsou pak vypovídající i postoje zástupců KSČM k tzv. Kerčskému incidentu, kdy komunisté navzdory oficiální pozici české vlády podporují ruskou verzi této události, v níž byly kvůli údajné provokaci ruským námořnictvem anektovány tři ukrajinské lodi [irozhlas.cz, 2018a]. Příkladem takové podpory je i vyjádření Vojtěcha Filipa, který jasně naznačil, že za viníka tohoto incidentu považuje Ukrajinu. Tento názor byl okamžitě sdílen proruským webem Sputnik [sputniknews.com, 2018a], což je velmi zajímavé, neboť to zároveň názorně ukazuje, jak podobná vyjádření využívá ruská propaganda.

Dalším důkazem pak mohou být postoje komunistů k rozhodnutí české vlády vyhostit ruské diplomaty v reakci na otravu bývalého ruského agenta Skripala žijícího ve Velké Británii. Zde lze jako příklad uvést rozhovor s Josefem Skálou, bývalým místopředsedou strany, v němž Skála zpochybnil jak tento konkrétní čin, tak spojenecké závazky České republiky [Sattler, 2018]. Samozřejmě by se dalo pokračovat dalšími kauzami, při nichž KSČM zaujala proruské stanovisko, přičemž některé budou dále v této práci ještě zmíněny. Ovšem i tento vzorek sám o sobě může sloužit jako důkaz, že postoje KSČM a Ruska se neprotínají jen náhodou, ale že KSČM skutečně dlouhodobě obhajuje Ruskou federaci, ačkoliv se tím staví do opozice vůči oficiální zahraniční politice ČR, čímž se stává potenciálním bezpečnostním rizikem.

Tuto podkapitolu bych tak shrnul konstatováním, že KSČM se na základě konkrétních důkazů jeví jako proruská strana, přičemž její proruské směřování vyplývalo výše více z projevů jejích vrcholných představitelů než ze stranických dokumentů. I v nich lze ovšem najít momenty, které mohou mít minimálně nepřímou vazbu na ruské strategické zájmy. Toto proruské směřování bude každopádně dále v této práci podrobně analyzováno a dokládáno důkazy z dalších zdrojů, aby bylo možné KSČM bezpečně označit za proruský subjekt.

2. Vnější kontext zahraničně-politické orientace KSČM

V této kapitole se chci zabývat českými a ruskými strategickými zájmy, abych dokázal skutečnost, že tyto zájmy jsou protichůdné, a tudíž je problematické, pokud v těchto strategických otázkách stojí KSČM na straně Ruské federace, a nikoliv České republiky. Zároveň chci demonstrovat, jak Rusko používá prvky hybridní války k prosazení svých zahraničně-politických zájmů, a jak do tohoto působení zapadá KSČM.³

2.1. Strategické zájmy České republiky

Dovolím si začít českou pozicí, kdy pro objasnění současných postojů naší země budu vycházet ze tří elementárních dokumentů. Prvním je *Bezpečnostní strategie České republiky*, druhým je *Dlouhodobý výhled pro obranu 2030*, a třetím je aktuální výroční zpráva BIS.

Bezpečnostní strategie České republiky je dokument zpracovaný Ministerstvem zahraničních věcí v roce 2015, ovšem jde o strategii aktuální. V kapitole „Východiska bezpečnostní politiky ČR“ se lze dočíst, že pro bezpečnost České republiky je klíčové aktivní členství v NATO a EU [MZV, 2015: 6]. Jde tedy o potvrzení, že NATO je jedním ze základních pilířů české bezpečnostní politiky, a proto lze chápat současné útoky KSČM vůči NATO, jehož jsme již relativně dlouhou dobu stabilní součástí, jako potenciálně nebezpečný revizionismus.

V kapitole týkající se strategických zájmů České republiky pak lze najít, že strategickým zájmem ČR je mj. posilování soudržnosti, efektivnosti a spolupráce EU a NATO [MZV, 2015: 7]. Z toho vyplývá, že snaha o vystoupení z NATO je naprostou antitezí těchto zájmů, a tudíž aktivity KSČM jsou v tomto ohledu v přímém rozporu se strategickým zájmem ČR, tak jak je definován v tomto dokumentu. Přitom je potřeba mít na paměti, což rozeberu dále v této podkapitole, že proti tomuto zájmu nebrojí jen samotná KSČM, ale také Rusko, vůči kterému vystupují zástupci KSČM loajálně i v jiných ohledech, jak jsem se snažil ukázat v předcházející kapitole.

V části týkající se bezpečnostního prostředí a strategického kontextu pak Bezpečnostní strategie uvádí, že současné hrozby mají asymetrický charakter, a že i události daleko za našimi hranicemi mohou ovlivnit naši bezpečnost. Je zde také zmíněna realnost

³ Na tomto místě je potřeba uvést, že první dvě podkapitoly, jako jediné části této diplomové práce, vychází z mého předcházejícího výzkumu, který jsem dělal pro diplomovou práci „Motivace české alternativní a dezinformační mediální scény k revizionistické aktivitě“ [Merc, 2019].

ohrožení jiných členských států NATO, a to jak konvenčními, tak hybridními hrozbami a dále je pak zdůrazněno, že pro ČR je důležité být v EU a NATO [MZV, 2015: 8].

Hybridními hrozbami se budu více zabývat dále v této kapitole, ale již nyní stojí za zmínku, že jsou zde uvedeny jako reálná hrozba, která objektivně existuje. Zároveň je dobré k této části Bezpečnostní strategie podotknout, že ačkoliv se zde mluví především o ohrožení členských států NATO, tak důležité je vzít rovněž v potaz, že pokud je strategický zájem ČR definován jako naše členství v NATO a EU, pak útoky vůči NATO a EU jakožto institucím, včetně útoků vedených na našem území, jsou hrozbou pro českou bezpečnost. Tento dodatek ale činím se současnou znalostí věci, takže se nejedná z mé strany o výtku vůči Bezpečnostní strategii, ale o pohled, který reflektuje aktuální situaci, v níž jsou výše zmíněné instituce napadány jak ze strany Ruska, tak ze strany jiných subjektů, k nimž můžeme řadit i KSČM, jež přímo či nepřímo přispívají v tomto ohledu k ruské hybridní kampani.

Z hlediska této práce je pak ve zmíněném dokumentu velmi důležitá část o bezpečnostních hrozbách, která na prvním místě jako bezpečnostní hrozbu uvádí snahu některých států o revizi stávajícího mezinárodního uspořádání a existující kooperativní bezpečnosti, přičemž je opět zmíněno, že jsou za tímto účelem používány metody hybridního válčení [MZV, 2015: 11]. Není zde sice otevřeně řečeno, o jaký stát či státy se jedná, ale tuto informaci lze vyčíst z dalších dokumentů použitých v této práci, a pak samozřejmě i ze strategických zájmů Ruska, kterými se budu zabývat v následující podkapitole. Důležité je ale vzít v potaz, že Bezpečnostní strategie České republiky tuto skutečnost reflektuje, a tudíž se nejedná o můj subjektivní dojem, ale o skutečnost, která má či může mít faktické dopady. Dále je tedy potřeba se ptát, jak toto hybridní válčení vypadá, a z hlediska této práce pak samozřejmě také na to, jak do něj zapadá zahraničně-politická orientace KSČM, čemuž se budu věnovat dále.

Nyní se podívejme na dokument *Dlouhodobý výhled pro obranu 2030*, jenž byl vydán ve stejné době jako Bezpečnostní strategie České republiky, ale autorem je Ministerstvo obrany. Tento text [MO, 2015] je konkrétně zaměřen na vojenské otázky, což je logické, přičemž členství v NATO je zde bráno jako strategický fakt, a je zde přímo zmíněno, že pro budoucí zajištění bezpečnosti bude třeba posílit spolupráci NATO a EU [MO, 2015: 7]. Tento dokument tedy automaticky pracuje s členstvím ČR v NATO a ačkoliv se touto skutečností nezabývá ve stejném rozsahu, jako Bezpečnostní strategie, tak rozhodně nevolá po revizi této skutečnosti, ale naopak upozorňuje na závazky, které pro ČR z členství v NATO vyplývají. Tento materiál tedy dokládá, že nejen z politického, ale i z vojenského hlediska je strategicky důležitým bodem pro zajištění bezpečnosti České republiky členství v NATO.

Oba tyto dokumenty zde uvádím především proto, že je považuji za autoritativní zdroje informací o českých bezpečnostních a strategických zájmech, přičemž předpokládám, že za nimi stojí odborná analýza zaštiťující jejich relevanci. Z obou vyplývá,

že členství v NATO, tedy v instituci, vůči níž KSČM tak brojí, je danost esenciální pro strategický a bezpečnostní zájem České republiky. I v tomto dokumentu se objevily zmínky o hybridních hrozbách a o tom, že existuje určitá snaha status quo změnit, ačkoliv tyto zmínky byly značně obecné. Proto jsem s rozhodl doplnit tento přehled ještě Výroční zprávou Bezpečnostní informační služby za rok 2017, která je z těchto tří dokumentů nejmladší a navíc je nejkonkrétnější co se týká hrozeb pro Českou republiku.

V této zprávě se otevřeně píše, že v roce 2017 byla Česká republika cílem prvků ruské hybridní strategie, obecně namířené proti NATO a EU, se snahou tyto instituce a jejich členské státy vnitřně oslabit. BIS uvádí, že se v tomto případě jedná o komplexní problém, jež zahrnuje celou řadu aktérů včetně dezinformačních webů [BIS, 2018: 6-7], přičemž dále se v této práci pokusím dokázat, že i KSČM, byť nepřímo, může být součástí této obsáhlé mozaiky.

Výše uvedená část výroční zprávy mi přijde pro tuto práci značně důležitá, neboť BIS tímto potvrzuje, že Rusko skutečně vyvíjí nějakou aktivitu, která je pro nás hrozbou, přičemž na stejném místě se píše i o vysoké aktivitě ruských nedeklarovaných zpravodajských pracovníků, která s touto hrozbou také souvisí, což znamená, že zabývat se hrozbou ze strany Ruska není jen vedení abstraktní akademické úvahy. Zároveň pak je patrné, že BIS nemá problém s označením konkrétní bezpečnostní hrozby, a proto bude v další kapitole této práce zajímavé sledovat, jak se k této zprávě postavila KSČM, neboť i kauza kolem této výroční zprávy může být relevantním zdrojem pro ověřování proruského směřování Komunistické strany Čech a Moravy.

Tuto podkapitolu bych tedy shrnul konstatováním, že českým strategickým zájmem je aktivní členství v NATO a EU, a že civilní kontrarozvědka doložila, že na území České republiky probíhají prvky ruské hybridní strategie.

2.2. Strategické zájmy Ruské federace

V této podkapitole se zaměřím na ruskou zahraničně-politickou strategii a ruské strategické zájmy, přičemž se pokusím demonstrovat skutečnost, kterou jsem naznačil výše v této práci, tedy že tyto zájmy jsou přímo protikladné k českým strategickým zájmům.

První článek zabývající se ruskými strategickými zájmy, který jsem pro účely této práce vybral, a jež jsem již výše citoval, se jmenuje *What Russia Wants* a byl vydán v roce 2008 v médiu *Foreign Policy* [Krastev, 2008]. Autor v něm upozorňuje na skutečnost, že Rusko jako poloautoritářský režim významně zvyšuje svou vojenskou sílu a svou zpravodajskou síť v Evropě, oproti poklesu po rozpadu Sovětského svazu. Právě rozpad SSSR je přitom dle Krasteva velmi důležitým momentem, neboť Putin, a v době vydání článku i Medveděv, jenž byl dle autora jen Putinovou prodlouženou rukou, nepoměřují primárně své stávající Rusko se zbytkem světa, ale stále vzhlíží k bývalé velikosti SSSR.

Ruská federace se pak dle autora [Krastev, 2008] cítí v mezinárodním systému ohrožena a v zájmu zabezpečení vlastní suverenity a vlastního vlivu v regionu stojí v opozici vůči Spojeným státům a Evropské unii, které chápe jako ohrožení svých zájmů. Podle autora je pak relevantní i ruský strach z liberálně demokratických hodnot, které EU a USA prosazují, neboť by mohly být důvodem pro vnitrostátní sociální štěpení, kdy by partikulární etnické a národnostní skupiny mohly začít požadovat nová práva. Rusko se tak z více důvodů cítí v mezinárodním prostředí zranitelněji než kdy dříve, a to i z důvodu tzv. „barevných revolucí“, jež proběhly v některých okolních státech, a které Moskva považuje za řízené západem. Za zmínku zde stojí, že pokud se podíváme na názor KSČM kupříkladu na anexi Krymu, tak je celkem patrné, na čí straně komunisté stojí v otázce revoluce na Ukrajině, a proto je evidentní, že i v tomto tématu souzní názory KSČM s těmi ruskými.

Text [Krastev, 2008] je pak zakončen konstatováním, že Ruská federace věří v kolaps unipolární hegemonie Spojených států, což by jí umožnilo se opět stát relevantní mocností, takže se Rusko v podstatě připravuje na revizi mezinárodního prostředí.

Pro další pohled na ruské strategické zájmy se podíváme na kapitulu s názvem *Russian Foreign Policy*, která je součástí stejnojmenné knihy [Oliker et al, 2009]. Hned v úvodu této kapitoly se lze dočíst, že ruští vládní představitelé považují USA, NATO a jejich spojence za jednu z nejzávažnějších hrozeb, přičemž autoři vycházejí v této části zejména z projevů prezidenta Putina a ministra zahraničí Lavrova, kteří v této době velmi ostře vystupovali proti možnosti vstupu Ukrajiny do NATO a proti umístění americké protiraketové obrany v Polsku a České republice [Oliker et al, 2009: 86].

Dále se zde hovoří o tom, že během druhého prezidentského období Vladimira Putina byly ruské zahraniční zájmy především ekonomické, ovšem s cílem vytvořit z Ruska respektovanou a vlivnou mocnost. Rusko totiž vidí svůj zájem v zajištění si pozice

suverénního státu, kdy prostředkem pro toto zajištění vlastní suverenity má být schopnost udržovat kontrolu a stabilitu ve svém blízkém okolí [Oliker et al, 2009: 88, 89].

Tento text se tedy s předcházejícím shoduje v tom, že Rusko se snaží o určitou revizi mezinárodního uspořádání ve smyslu, že se snaží prosadit samo sebe jako velmoc. Text se však od předchozího odlišuje v tom, že kromě Spojených států pojmenovává i NATO jako veličinu, kterou Rusko považuje za hrozbu.

To, co je pak zejména relevantní pro nás jako Českou republiku, a v tom se oba texty opět shodují, je zmíněná snaha Ruska kontrolovat a stabilizovat své okolí. Pokud navíc operujeme s logikou, že Rusko vzhlíží k bývalé slávě SSSR, tak lze dojít k závěru, že tento ruský přístup se nás může reálně týkat, což dokládá i Výroční zpráva BIS za rok 2017.

Tolik tedy k obecným závěrům Olikerova textu o ruské zahraniční politice, a nyní z něj ještě vytknu konkrétní informace, jak Rusko vnímá přímo EU a NATO. Co se týče Evropské unie, tak tu podle tohoto textu Rusko vnímá, či v době jeho napsání alespoň vnímalo, rozporuplně. Na jednu stranu EU představuje pro Rusko obchodní příležitost, ale na druhou stranu Rusko vidí problematicky evropskou snahu rozšiřovat principy lidských práv a osobních svobod [Oliker et al, 2009: 106-107]. Jak je patrné, tato část se shoduje s Krastevovým článkem, který uváděl, že Rusko se cítí být ohroženo západními hodnotami, a zároveň je dobré si zde uvědomit, že vzhledem k současným ekonomickým sankcím EU vůči Rusku se tento rozporuplný vztah nejspíše zjednodušuje, neboť nyní již Rusko z Evropy nemá ekonomické výhody.

Stojí za povšimnutí, že již několikrát byla zmíněna kromě NATO i Evropská unie, ať již jako strategický partner pro Českou republiku nebo jako strategický soupeř pro Rusko. Je pravda, že na rozdíl od NATO nemají čeští komunisté otevřeně negativní vztah vůči EU, ale zároveň jsou vůči této organizaci dosti rezervovaní a kritičtí, což jsem se pokusil zdůraznit v části o historii strany. Vztah KSČM k EU tak nelze brát dle mého názoru jako zcela vypovídající důkaz o proruském směřování, ale na druhou stranu je třeba všimnout si detailů, jako jsou kupříkladu sankce EU vůči Rusku, kdy postoj KSČM je samozřejmě negativní, což vyplynulo i z výše zmíněného rozhovoru s Kateřinou Konečnou.

Co se týče NATO, tam je ruský postoj jednoznačnější, ačkoliv autoři přiznávají, že v době psaní jejich knihy se vztahy Ruska a NATO institucionalizovaly. Přesto platí, že pro Rusko představuje NATO nepřátelskou entitu, jejíž expanze ohrožuje ruské zájmy, neboť zasahuje do území, které Rusko vnímá jako svou sféru vlivu [Oliker et al, 2009: 111-112]. Jak je tedy patrné, již v této době existovaly napjaté vztahy mezi NATO a Ruskem, přičemž z dnešního pohledu můžeme říci, že situace se dále vyostřuje, alespoň co do míry ruského hybridního působení.

Z výše napsaného lze tedy vyvodit, že česká orientace na NATO a EU je pro Rusko problém, a pokud je tato orientace pro nás strategicky důležitá, tak pak má Rusko problém s naším strategickým zájmem, což by nás stavělo vůči Rusku do opozice i za předpokladu,

že by zde neprobíhaly žádné ruské a proruské operace, jež zde ovšem probíhají. Už zde je tedy patrné, že ať je důvod KSČM útočit na NATO jakýkoliv, tak všechny aktivity v tomto směru nahrávají ruskému strategickému zájmu, což je přesně to, co jsem výše opakovaně zmiňoval. Nyní bych si však dovolil přesunout se k aktuálnějším textům týkajícím se ruských strategických zájmů.

V roce 2017 byl v The Washington Post zveřejněn text, který se zabývá Ruskou národní bezpečnostní strategií z roku 2015 [Akin, 2017]. Podle této strategie Rusko neaspiruje na to stát se světovým hegemonem, ale deklaruje snahu revidovat mezinárodní uspořádání tak, aby byla oslabena pozice západu a posílena pozice Ruské federace, jež by se stala velmocí rovnocennou ostatním vlivným státům. Podle Akina je zjevné, že k této revizi má sloužit napadání NATO a štěpení EU, a že cílem je narušit liberální mezinárodní řád.

Zde tedy lze vidět, že stávající strategie Ruska stále operuje s původními stanovisky a navíc je dále vyhrcoje, což je patrné i na reálných událostech, kdy autor zmiňuje kupříkladu ruskou anexi Krymu. Nicméně z textu vyplývá, že Rusko se ke snaze revidovat mezinárodní systém hrdě hlásí, a zároveň je patrné, že Rusko trpí určitým komplexem, který jej nutí snažit se vyrovnat jiným silám ve světové politice.

Strategie se pak zabývá i ekonomickými otázkami, ale mnohem důležitější mi přijde poslední zmíněná část [Akin, 2017], v níž se hovoří o uplatňování ruského vlivu v regionu. I zde je totiž uvedeno, že se Rusko snaží převzít kontrolu nad regionem, který považuje za svou tradiční sféru vlivu, přičemž je zmíněno Putinovo prohlášení, že Rusko bude ochraňovat své občany v zahraničí, což je zde dáváno do souvislosti právě s anexí Krymu. To je podle autora známka toho, že oproti předcházejícím dobám je současná ruská zahraniční politika jednoznačně agresivnější.

Akinův text tedy potvrzuje to, co již ohledně ruských strategických zájmů bylo uvedeno ve výše zmíněných textech. Doložení těchto skutečností pak lze najít i v článku Masona Richeyho. V tomto textu se uvádí, že Rusko vidí rozšiřování NATO a EU jako hrozbu, a proto zmíněné instituce nemá rádo. Jako potvrzení jejich nebezpečnosti pak vidí sérii barevných revolucí, které vedly k pádu proruský orientovaných režimů v některých státech východní Evropy [Richey, 2017].

Toto jen opět potvrzuje již dříve řečené, přičemž se dá říci, že výše použité zdroje se v názoru na tuto problematiku shodují. Dále by pak bylo možno přidat ještě další zdroje, kupříkladu knihu Informační válka od generála Karla Řehky, který píše, že ruská zahraniční politika je založena spíše na prestiži než na ekonomických hlediscích, neboť ruská strategická kultura má v sobě přítomnu identitu velmoci, která se snaží udržet svůj status a vyžaduje mezinárodní uznání, a to všemi dostupnými prostředky. Navíc je pro Rusko velmi důležitý koncept národní suverenity, jehož zajištění vidí v revizi mezinárodní rovnováhy sil [Řehka, 2017: 177-178]. Dá se tak říci, že všechny tyto texty se v podstatě shodují, což lze považovat za důkaz toho, že ruské strategické zájmy byly popsány přesně.

Tuto část bych stručně shrnul konstatováním, že české a ruské strategické a bezpečnostní zájmy jsou protichůdné a nelze očekávat, že by k nám Rusko chtělo přistupovat jinak než jako k potenciálnímu ohrožení, neboť jsme součástí uskupení, která jsou Ruskem považována za hrozbu. Z toho vyplývá, že je potřeba na ruské a proruské aktivity pohlížet s krajní opatrností, a to zejména proto, že členství v NATO a EU je naším strategickým zájmem, takže nejen případné ruské útoky vůči České republice, ale i ruské a v podstatě také jakékoliv jiné útoky proti těmto institucím ohrožují naše strategické a bezpečnostní zájmy. Je samozřejmě možné, že definice těchto zájmů se může změnit, ale v současnosti je stanovena tímto způsobem, a proto lze útoky KSČM vůči NATO a aktivitám NATO chápat jako antisystémový a potenciálně ohrožující přístup, který současně odpovídá tomu, o co se snaží Rusko.

Co se týče možnosti změny bezpečnostní strategie, zde zaznívá argument ze strany obhájců Ruska, nejen z KSČM, že po vystoupení z NATO a popřípadě i z EU přestane být Česká republika pro Rusko problémem, ovšem tato argumentace se jeví jako extrémně povrchní, nedomyšlená a nebezpečná. Pokud bychom totiž opustili NATO a navíc i EU a začali více spolupracovat s Ruskem, o čemž hovořila i výše zmíněná Kateřina Konečná, tak by to přineslo celou řadu různých komplikací prakticky ve všech směrech, nehledě na to, že by se jednalo o užší spolupráci s polodemokratickým režimem, což je rozhodně problémem minimálně v rovině morální. Navíc by se Česká republika stala osamoceným partnerem Ruska, který má kolem sebe tři členské státy NATO, se kterým je Rusko v konfliktu. Minimálně z tohoto pohledu bychom tak na tom byli z bezpečnostního hlediska hůře, než pokud jsme členy NATO, a proto je toto volání víceméně nesmyslné. Jako pravděpodobnější se jeví, že většina parlamentních stran nebude podporovat změnu této strategie, a tudíž bude volání KSČM i nadále antisystémové, i když nelze apriori říci, že si v tomto směru KSČM nemůže vymoci žádné ústupky, a proto je dobré ji sledovat.

Mezinárodní kontext, v němž funguje zahraničně-politická orientace KSČM, je z hlediska této práce dán současnou neslučitelností českých a ruských strategických a bezpečnostních zájmů, což staví Českou republiku do situace, kdy skutečně musíme být velmi obezřetní vůči krokům Ruska směrem k nám a našim spojencům, a stejně tak musíme s obezřetností sledovat dění na našem vlastním území, které by těmto zájmům mohlo napomáhat, neboť ruské aktivity vůči nám nemohou z principu být přátelské, což potvrzuje i Výroční zpráva BIS, kterou jsem výše zmiňoval.

Na závěr této podkapitoly bych ještě zmínil problematiku ruského hybridního válčení či hybridní kampaně, což je zcela praktický projev ruské zahraniční politiky nepřátelské vůči NATO a jeho spojencům, do nějž může, byť nepřímo, zapadat i aktivita KSČM a jejích představitelů.

Jak zaznělo výše, Rusko je revizionistická mocnost využívající pro prosazování svých velmocenských zájmů všechny dostupné zdroje, přičemž z hlediska této práce je nejdůležitější koncept hybridní války či hybridní kampaně. Jde totiž o projev, který

můžeme do určité míry sledovat i na území České republiky, což potvrzuje i Výroční zpráva BIS za rok 2017, a zároveň se jedná přímo o problematiku, do níž může zahraničně-politická orientace KSČM určitým způsobem zapadat.

Pro obecné uchopení a popsání tohoto konceptu je nejlepším výchozím textem článek Alexandera Lanoszky, který jej napsal v reakci na ruskou anexi Krymu, jež je zde uvedena jako modelový příklad vyvrcholení hybridní války [Lanoszka, 2016]. Na úvod bych ještě rád zmínil, že si jsem vědom nutnosti opatrného zacházení s konceptem hybridní války, na němž je tento článek postaven, a proto mi pro popis problematiky, který se může dotýkat i České republiky, přijde jako vhodnější termín „hybridní strategie“, což je termín, který ve Výroční zprávě za rok 2017 používá i BIS.

Základem konceptu hybridní války je minimalizace vlastních rizik spojených s použitím konvenční vojenské síly, přičemž podle Lanoszky se jedná o strategii, která propojuje standardní a nestandardní prostředky válčení, které vedou ke společnému cíli. Nestandardní prostředky mají odhalit slabiny nepřítele s použitím minimálního násilí, tak aby konvenční prostředky mohly být nasazeny v co nejnižší možné míře. Stručně řečeno, při vedení hybridní války se útočník aktivně snaží podkopat územní integritu cílového státu, rozvrátit jeho ekonomiku a narušit vnitřní politickou soudržnost. Hybridní válka tak může dobře sloužit k revizionistickým cílům a k zajištění nepřímé vlády nad formálně suverénními státy [Lanoszka, 2016: 176, 178].

V další části pak Lanoszka popisuje jednotlivé komponenty nestandardní části hybridní války, což je dobré zmínit, aby bylo patrné, v jakých směrech může aktivita KSČM zapadat do tohoto konceptu. Hned jako první je zde uvedena propaganda popsaná jako komunikační akt, kterým chce útočník ovlivnit postoje obyvatelstva cílového státu, a to tak, aby se snížila podpora obyvatelstva cílového státu vůči domácímu systému a vládě [Lanoszka, 2016: 178]. Stojí za povšimnutí, že propaganda je zde uvedena na předním místě, přičemž se dle mého názoru jedná o jeden z nejvýraznějších prvků, s nimiž může souviset aktivita KSČM. Výše zmíněné projevy proruského směřování KSČM, a rovněž projevy, jimiž se budu zabývat dále v této práci, stojí především na komunikačním aktu, kdy KSČM z nějakého důvodu sděluje prostřednictvím svých zástupců něco, co může zapadat, a často i zapadá, do ruských pozic a odpovídá to tomu, co by Rusko chtělo, aby bylo šířeno. Jednoduše řečeno, KSČM v některých svých projevech týkajících se zahraniční politiky může šířit a šíří proruskou propagandu.

Dalším významným prvkem pak je špionáž, tedy utajené sbírání informací, které má přinést útočnickovi informační výhodu, a zároveň může dle Lanoszky sloužit k rozšiřování falešných informací mezi členy cílové společnosti [Lanoszka, 2016: 179]. Co se týče špionáže, tak je potřeba znovu zmínit Výroční zprávu BIS za rok 2017, která velmi jasně zmiňuje přímo ruské špionážní aktivity. Toto je dle mého názoru třeba mít na paměti, pokud zvažujeme zda ruská a proruská činnost na našem území může či nemůže mít souvislost se strategií hybridního válčení. Na druhou stranu bych byl opatrný v tvrzení, že KSČM

provádí špionáž ve prospěch Ruska, protože takové tvrzení je z mé pozice velmi těžko obhajitelné, ovšem stojí za připomenutí, že tato hrozba byla zmíněna již při představování historie KSČM, kde jsem uváděl, že byla obava ze strany některých politiků, že KSČM bude předávat citlivé informace do Ruska. Tuto informaci nelze sice potvrdit, ale zároveň ji nelze ani vyvrátit, takže z tohoto hlediska zůstává tento bod a jeho možná spojitost s KSČM otevřenou věcí.

Dalším prvkem, který již považuji z hlediska této práce za velmi relevantní, je pak agitace, kterou Lanoszka popisuje jako snahu útočnicka vyvolat v cílové společnosti rozkoly, které dříve neexistovaly [Lanoszka, 2016: 179]. Stojí totiž za zamyšlení, zda politika KSČM obecně nestojí na vytváření rozkolů, zejména v tom, že KSČM se ve svých programech definuje zejména negativně, jako antiteze vůči stávajícímu kapitalistickému uspořádání v České republice, a také jako antiteze ke kapitalistické globalizaci vedené Spojenými státy. Zejména pak ve vztahu ke Spojeným státům a NATO pak KSČM tlačí na přístup, který není na politické scéně obecně přijímaný, což by se dalo interpretovat jako snaha vytvořit určitý politický rozkol, jenž by měl vést k revizi statusu quo.

Následuje prvek pojmenovaný jako kriminální nepokoje, jenž ovšem v Lanoszkově výkladu zahrnuje sabotáže, kybernetické útoky nebo únosy [Lanoszka, 2016: 179]. Z určitého úhlu pohledu se dá říci, že tato kategorie se nás naštěstí v současnosti týká spíše okrajově, ale zároveň neplatí, že by se České republiky netýkala vůbec. Minimálně kybernetické útoky jsou taktéž popsány ve Výroční zprávě BIS, ovšem zde si dovoluji tvrdit, že se jedná o prvek, k němuž by se KSČM snad neuchýlila, tedy alespoň v současném stavu, přičemž je otázka, jak by se její chování změnilo, kdyby byla nucena přejít řekněme do ilegality, a zároveň vyvstává další otázka, jak se mohou hypoteticky projevovat některé organizace napojené na KSČM, které bych dále v této práci rád alespoň stručně zmínil, a které nejsou tak institucionalizované jako samotná komunistická strana. Tyto organizace ovšem nejsou přímo tématem této práce.

Relevantnějším prvkem ve vztahu ke KSČM je však již výše zmíněná pátá kolona, což má být skupina jednotlivců obvykle pracujících v utajení, která se snaží podkopat populaci kolem sebe. Může k tomu používat již zmíněnou agitaci nebo dokonce i ozbrojené povstání vůči vládě [Lanoszka, 2016: 179]. Je samozřejmě pravda, že KSČM nepracuje v utajení, což ostatně mohl být i jeden z důvodů, proč této straně bylo umožněno fungovat, a stejně tak je pravda, že vzhledem k věkové struktuře strany je poněkud úsměvná představa, že by představitelé KSČM měli organizovat ozbrojený odpor vůči vládě, ale na druhou stranu je zde otázka, jak by se představitelé a voliči KSČM zachovali, kdyby hypoteticky mělo dojít k vojenskému konfliktu s Ruskem.

Nelze podle všeho zcela vyloučit kupříkladu výše zmíněnou špionáž nebo i jiné aktivity včetně agitace, takže si dovoluji tvrdit, že ačkoliv KSČM je v současnosti pátou kolonou spíše hypoteticky, tak to nic nemění na skutečnosti, že tento potenciál má a může ho případně proměnit. Což je další z důvodů proč si myslím, že je tato práce relevantní a

proč si dovoluji tvrdit, že je potřeba KSČM sledovat, neboť pokud vidíme kam tenduje její zahraničně-politická orientace a jak se strana staví ke strategickým bezpečnostním zájmům země, tak nelze ignorovat skutečnost, že byť v čistě hypotetickém scénáři, kdyby se vztahy mezi NATO, respektive Českou republikou a Ruskem měly vyostřit, může dojít k tomu, že se prohloubí aktivita KSČM ve prospěch Ruska a na úkor České republiky. I z tohoto důvodu je pak dobré se ptát, co vede KSČM k tomu, že se chová tak jak se chová, a co může být uděláno pro to, aby se tato afiliace komunistů změnila.

Následující a zároveň poslední dva prvky se netýkají, alespoň zatím, přímo České republiky, ale odpovídají tomu, jak Rusko vede obecně svou hybridní strategii. Těmito prvky jsou neoznačení vojáci a pohraniční střety, což jsou prvky, které se dají poměrně snadno kombinovat [Lanoszka, 2016, 179]. Tyto prvky se KSČM nejspíše týkat nebudou, přesto jsem je zde uvedl, aby byl Lanoszkaův výklad k podobě hybridní kampaně kompletní. Výše jsem však zdůraznil body, které by se KSČM týkat mohly, nebo se jí již nějakým způsobem týkají.

Co se týče přímo ruského současného použití hybridní kampaně, tak zde bych se vrátil k výše zmíněnému textu Masona Richeyho, neboť ten se zabývá i propagandou, do níž může zapadat i KSČM. Richey upozorňuje, že Rusko již od událostí na Ukrajině vede permanentní propagandistickou kampaň spojenou s šířením dezinformací, která má za cíl rozšířit ruský pohled na proběhnuvší události, a která Rusko stojí asi 400 mil. USD ročně. Tato kampaň pak zahrnuje i vlastní domácí složku, kdy Moskva ovládá relevantní domácí média, která ji umožňují manipulovat s náladami vlastního obyvatelstva [Richey, 2017: 108-109].

Z hlediska zahraničního působení je pak z pohledu ruské propagandy stěžejní kanál RT a také řada tzv. internetových trollů, kteří skrze sociální sítě šíří to, co dnes nazýváme termínem fake news. Cílem tohoto snažení je podle autora odradit EU a USA od případného útoku na Rusko, popularizovat ruskou zahraniční politiku, a naopak diskreditovat západní přístup a způsobit sváry uvnitř států a mezi nimi [Richey, 2017: 109]. Toto je důležité v několika rovinách. Zaprvé to ukazuje, že zde reálně probíhá nějaká propagandistická kampaň Ruska, takže proruské aktivity KSČM neexistují ve vzduchoprázdnu, ale skutečně mohou, byť nepřímo, zapadat do určitého vzorce. Zároveň platí, a souvisí to s předcházejícím, že KSČM není osamocena ani v tom smyslu, že existuje více subjektů, jejichž činnost může být součástí této mozaiky, přičemž se může jednat jak o jiné politické subjekty, tak třeba o dezinformační „zpravodajské“ weby, což budu více rozebírat dále. Jako poslední bych pak zmínil, že existuje více oficiálních ruských médií šířících propagandu, přičemž do této kategorie spadá i výše zmíněný web Sputnik, který přebírá informace mj. od kanálu RT [sputniknews.com, 2019]. O Sputniku budu ještě dále pojednávat a rozeberu skutečnost, že do české verze tohoto jinak ruského média, jež je obvykle označováno jako dezinformační, přispívají i zástupci KSČM, čímž mj. tento zdroj legitimizují. Toto pak tvoří zcela nový rozměr toho, jak může KSČM přispívat ruské hybridní kampani.

2.3. KSČM jako součást prostoru pro ruskou hybridní strategii

Cílem této podkapitoly je uceleně ozřejmit, jak konkrétně KSČM může zapadat a zapadá do ruské hybridní kampaně, a také jakou roli v tom hrají jiné subjekty, jež budou v této podkapitole konkrétně pojmenovány.

Z předcházející kapitoly, v níž jsem se zabýval tím, co znamená v kontextu této práce pojem hybridní války či strategie, vyplývá, že existuje sada prvků, které tuto strategii utváří a do nichž KSČM zapadá buď potenciálně nebo prakticky. Jinými slovy, některé prvky, konkrétně špionáž, kriminální nepokoje a pátá kolona se KSČM s vysokou pravděpodobností momentálně netýkají, ale existuje pro ně v případě KSČM určitý potenciál. Hypoteticky by se tedy mohly realizovat, pokud by se změnila vnější podmínky. To by mohlo nastat, pokud by se výrazněji vyhrotily vztahy mezi Ruskem a NATO, což je scénář možná nepravděpodobný, ale tento potenciál komunistům nelze upřít. Jiné prvky, konkrétně agitace a šíření propagandy se KSČM týkají, a to buď přímo či nepřímo, což dále podrobněji rozeberu.

Co se týče prvků, do nichž KSČM zapadá potenciálně, ty zde rozeberu jen stručně, neboť bezpečnostní riziko z nich vyplývající není momentálně reálné, ale pouze potenciální. Jak bylo patrné již ve shrnutí historie KSČM, obava z možnosti, že KSČM bude předávat citlivé informace do Ruska zazněla již v minulosti, přičemž se jedná o problematiku, kterou prakticky nelze ani potvrdit, ani vyvrátit. KSČM má své poslance ve Výboru pro bezpečnost i ve Výboru pro obranu PSP ČR [psp.cz, 2019a], z čehož vyplývá přístup k určitému druhu informací, jež mohou být citlivé z hlediska bezpečnosti. Za zmínku přitom stojí, že poslanci disponují tzv. zvláštním přístupem k utajovaným informacím, kdy nepotřebují mít bezpečnostní prověrku v případě, že v rámci svého mandátu požadují přístup k informaci, kterou potřebují ke své práci [Pavelka, 2018].

V současné, tedy mírové době není tato skutečnost natolik závažná jako by mohla být v případě změny těchto vnějších podmínek, ale jakkoliv se taková změna může zdát nepravděpodobná, nelze jednoduše popřít, že zde toto riziko existuje. Tím chci říci, že pokud by došlo ke změně vnějších podmínek, jež by vyžadovaly vyšší míru utajování informací před Ruskou federací, tak pokud k takovým informacím má přístup strana, u níž se operuje s předpokladem, že je proruská, tak potom z této skutečnosti implicitně vyplývá bezpečnostní riziko.

Zbylé dva prvky, do nichž KSČM zapadá jen hypoteticky, se pak mohou zdát ještě méně pravděpodobné či relevantní, a to z toho důvodu, že u strany jako je KSČM je jen těžko představitelné, že by se zapojila do fyzických aktivit směřujících proti České

republice. Tato nepředstavitelnost vyplývá jednak z toho, že KSČM funguje jako institucionalizovaná a legitimní politická strana, tak z toho, že jak již bylo výše zmíněno, její členská a voličská základna trpí rostoucím průměrným věkem a klesajícím počtem členů. Zde je však potřeba mít na paměti tři skutečnosti.

Zaprvé, a zde se tato problematika protíná s předcházejícím bodem hybridní kampaně, v případě změny vnějších podmínek, které by měly za následek, že se z hypotetického potenciálu bezpečnostní hrozby ze strany KSČM stane potenciál praktický, nelze uspokojivě vyřešit všechny problémy, které z toho plynou. To znamená, že nelze KSČM držet jako legitimní součást systému a současně ji zabránit v přístupu k citlivým informacím. Proto se dá říci, že vyřešení jednoho tohoto problému může umožnit problém druhý.

Zadruhé, KSČM není osamocenou institucí. Jsou na ni navázány další organizace, které by v tomto kontextu hybridní kampaně mohly sehrát určitou úlohu. Těmito organizacemi jsou třeba Komunistický svaz mládeže, Klub českého pohraničí, Haló noviny či Slovanský výbor. Prvními dvěma zmíněnými organizacemi se budu zabývat v následující části této podkapitoly, zatímco druhé dvě budou zmíněny v podkapitole následující.

Komunistický svaz mládeže sídlí ve stejné budově jako KSČM, tedy na ulici Politických vězňů 9 [ksm.cz, 2019a] a jeho předsedou je Ondřej Kazík [or.justice.cz, 2019a], který kandidoval za KSČM v letech 2012 a 2013 [kurzy.cz, 2019a]. KSČM s tímto spolkem vědomě spolupracuje, o čemž svědčí jak přihlášení se KSM ke KSČM na titulní straně jejich webu, kde se mimochodem KSM hlásí i ke spolupráci s Klubem českého pohraničí, tak třeba i společné oslavy prvního máje, kde se všechny tyto tři organizace setkaly [kscm.cz, 2018b].

KSM se definuje jako mládežnická organizace hlásící se k odkazu Marxe, Engelse a Lenina, která usiluje o revoluční překonání kapitalismu, přičemž za povšimnutí stojí, že v rozmezí let 2006 až 2010 byla organizace soudně zakázána, což na svých stránkách přiznává [ksm.cz, 2019b]. Není přitom pochyb, že KSM je konzervativní organizace plně se hlásící ke KSČ, což dokládá třeba pochvalný přístup k politice Klementa Gottwalda [ksm.cz, 2019c], která je silně proruská, přičemž agilně šíří proruské narativy. Příkladem za všechny může být text o Mnichovské bezpečnostní konferenci [ksm.cz, 2017], jímž útočí na Spojené státy a NATO a zároveň obhajuje Rusko a ruskou anexi Krymu. Tato skutečnost je relevantní i v otázce praktických hrozeb ruské hybridní kampaně, ale na tomto místě jde o to ukázat, že KSM je spolek mladých a radikálních komunistů, který by v oněch hypotetických případech fyzických prvků hybridní kampaně mohl být potentnější než samotná KSČM.

Druhým zmíněným spolkem napojeným na KSČM je Klub českého pohraničí, který rovněž sídlí v budově KSČM a jeho předsedou je Gustav Janáček [klub-pohranici.cz, 2019], který za KSČM kandidoval ve volbách v letech 2006, 2010, 2012, 2014, 2016 a 2017 [kurzy.cz, 2019b]. V roce 2010 měl Klub českého pohraničí asi šest tisíc členů, většinou z řad předlistopadových ozbrojených složek a jeho ideové směřování je rovněž nastaveno

proti NATO [Gebert, 2010]. Je pravdou, že jde o organizaci s vyšším věkovým průměrem, neboť většina členů nastoupila do aktivní služby před více jak třiceti lety, ovšem zároveň nelze ignorovat fakt, že jde o osoby s určitým výcvikem, které jsou ve svém uvažování rovněž konzervativní.

V onom hypotetickém scénáři změny vnějších podmínek je tak KSČM doplněna o mládežnickou organizaci a o organizaci s militaristickými kořeny, což fakticky zvyšuje její akceschopnost v případě, že by byla dotlačena k zapojení se do těchto částí hybridní kampaně.

S tím pak souvisí třetí a poslední skutečnost, kterou chci zmínit, a tou jsou počty osob nezbytné pro tyto fáze hybridní kampaně. Z výše uvedeného je celkem zřejmé, že KSČM i se všemi svými doprovodnými organizacemi nemá a nejspíš již ani nikdy nebude mít potenciál, aby v hypotetickém případě provedla nějakou organizovanou ozbrojenou akci, v jejímž důsledku by převzala moc v zemi. V této práci se však bavíme o KSČM jako součásti ruské hybridní kampaně, přičemž konkrétní prvky hybridní kampaně, které na tomto místě řešíme, tak jak byly v předcházející podkapitole popsány, nevyžadují masové ozbrojené síly, neboť počítají v podstatě jen s doprovodnými akcemi, na které stačí relativně nízký počet osob.

Tuto část bych tedy stručně shrnul tím, že jakkoliv jsou výše popsané scénáře pouze hypotetické, tak zde existuje potenciální riziko, že by KSČM mohla být součástí těchto fází hybridní kampaně, pokud by na ně došlo. Tato skutečnost tedy zvyšuje bezpečnostní riziko vyplývající z fungování KSČM, ovšem reálným problémem, který je pro tuto práci důležitější, je přímé či nepřímé zapojení KSČM do reálně probíhajících prvků ruské hybridní kampaně, což bude předmětem následující podkapitoly.

2.4. Reálná podoba fungování proruských subjektů v České republice

Jak bylo výše uvedeno, reálně probíhajícími prvky ruské hybridní kampaně jsou zejména propaganda a agitace, přičemž KSČM do nich může zapadat přímo či nepřímo. V obecné rovině je přímou souvislostí myšleno to, že KSČM sdílí přímo ruskou propagandu nebo proruské narativy, které podporují výklad konkrétních událostí zastávaný Ruskou federací. Pro tento druh aktivity je pak typické, že kromě zmíněného panslavismu, jemuž se budu dále věnovat, je nelze, i s ohledem na výše popisovanou paradoxnost vztahu KSČM k Putinovu režimu, vysvětlit oficiální programatikou strany.

Nepřímou souvislostí je pak v obecné rovině myšleno to, že KSČM z různých pohnutek, včetně ideologických, šíří určité narativy, snaží se dělat určité politiky a tlačí na některé štěpící body ve společnosti. Tato činnost může mít obvykle vysvětlení v racionálních zájmech či ideologii KSČM, ale zároveň jde o problematiku, které akcentuje i Rusko nebo jde obecně jen o to, že to vytváří rozkol ve společnosti, což jak výše zaznělo, rovněž může napomáhat ruské hybridní kampani. Samostatným bodem těchto nepřímých souvislostí pak je, pokud členové KSČM svou aktivitou legitimizují proruská propagandistická a dezinformační média. To je pak patrné dvousměrně, kdy na jednu stranu proruská média přebírají vyjádření politiků KSČM která se jim hodí, a na druhou stranu představitelé KSČM sami poskytují rozhovory a informace těmto médiím.

Nyní ke konkrétním příkladům. Zřetelnou ilustrací přímého zapojení KSČM do ruské hybridní kampaně je přístup této strany k dění na Ukrajině, konkrétně k anexi Krymu a ke Kerčskému incidentu. Výše jsem citoval rozhovor s komunistickým europoslancem Kohlíčkem, kde je obhajována legitimita a legalita připojení Krymu k Rusku, je vyzýváno ke zrušení sankcí EU vůči Rusku, jež údajně byly přijaty na příkaz Spojených států, a to celé v kontextu skutečnosti, že Kohlíček Krym osobně navštívil a vystoupil v tamější proruské televizi [echo24.cz, 2018b]. Co se pak týče Kerčského incidentu, rovněž jsem výše citoval článek ze Sputniku, který převzal příspěvek Vojtěcha Filipa ze sociální sítě Twitter, který plně v souladu s ruským narativem k celé události podpořil myšlenku, že hlavním viníkem incidentu je ukrajinský prezident Porošenko [sputniknews.com, 2018a].

Co se týče druhého zmíněného důkazu, tak ten je zároveň i skvělým příkladem nepřímé souvislosti, neboť dokazuje, že tyto výroky reálně vytváří materiál pro činnost proruských propagandistických médií. Zároveň pak jde o důkaz toho, že tato média na podobné výroky skutečně reagují a používají je, takže ona nepřímá souvislost zde není jen potenciálem, ale jde o realitu.

V kontextu nepřímých souvislostí spojených s webem Sputnik je pak nutné zmínit i rozhovor, který Vojtěch Filip exkluzivně poskytl tomuto médiu [sputniknews.com, 2018b]. Ten má přitom hned dvě zajímavé roviny. První je samozřejmě samotný fakt, že předseda

parlamentní strany, která umožnila vznik vlády, poskytl exkluzivní rozhovor médiu, které je fakticky ruské a navíc je obecně považováno za šířitele ruské propagandy [respekt.cz, 2017]. Druhou rovinou je pak obsah tohoto rozhovoru, který lze rovněž označit za důkaz nepřímé souvislosti mezi politikou KSČM a ruskou hybridní kampaní, neboť Vojtěch Filip zde opakuje argumenty pro zrušení NATO. Právě vztah KSČM k NATO, který byl výše opakovaně zmiňován, lze brát jako nejjasnější důkaz politiky KSČM, která nepřímo zapadá do zájmů Ruské federace, přičemž tato politika strany se odráží jak v mediálních výstupech, tak v programových materiálech strany, jež jsem citoval v první kapitole.

S tímto vším se pak pojí důležitý fakt, že KSČM není v tomto ohledu osamoceným subjektem. Reálně je totiž součástí relativně široké sítě aktérů, kteří vyvíjejí činnost, kterou lze podle výše popsaných kritérií označit za přímou či nepřímou součást ruské hybridní kampaně. Tato skutečnost je velmi důležitá zejména kvůli tomu, že velikost a aktivita této sítě, v níž jednotlivé subjekty ani nemusí vzájemně kooperovat, posiluje jak celkovou sílu ruské hybridní kampaně v České republice, tak samozřejmě i význam konkrétních aktivit KSČM.

Subjekty, které patří do této sítě obklopující KSČM bychom mohli rozdělit na dvě skupiny, přičemž se dále budu zabývat příklady z obou dvou, ovšem pouze stručně, neboť toto téma není hlavním předmětem této práce. První skupinu tvoří subjekty, které jsou přímo propojeny s KSČM a na její aktivitu z hlediska problematiky hybridních hrozeb navazují nebo ji rozvíjí, zatímco druhou skupinu tvoří subjekty, jež stojí mimo KSČM, ale v kontextu ruské hybridní kampaně vykonávají podobnou aktivitu. Příklady obou skupin se v této práci již objevily, kdy příkladem organizace napojené na KSČM je Komunistický svaz mládeže, zatímco příkladem subjektu stojícího mimo je web Sputnik. Alespoň krátce bych se chtěl zmínit i o dalších příkladech, neboť některé jsou důležité pro tuto práci dále, a zároveň je potřeba alespoň rámcově naznačit, jak široká tato síť vlastně je.

Co se týče subjektů propojených s KSČM, tak nelze na prvním místě nezmínit stranický list Haló noviny, který ze své podstaty šíří zejména stanoviska KSČM a názory jejích představitelů. V otázce výše zmíněných proruských témat je zde jasně patrné, že jsou používány narativy, které zapadají do ruské hybridní kampaně. Příkladem může být text Petra Cvalína, který velmi ostře podporuje připojení Krymu k Rusku a Ukrajinu vykresluje jako stát podporující fašismus [Cvalín, 2017]. Další jasnou manifestací tohoto přístupu pak je i narativ o NATO, kde lze najít jak texty podporující myšlenku vystoupení České republiky ze Severoatlantické aliance [Kavij, 2018], tak texty vystupující proti NATO jako takovému. Příkladem druhého zmíněného přístupu k NATO je kupříkladu rozhovor s Milanem Krajčou, který se sám podílí na organizaci protestů proti NATO a jeho aktivitám [Hoření, 2018].

Milan Krajča je v tomto kontextu zajímavou postavou, neboť je členem KSČM [praha3.kscm.cz, 2019], také je bývalým předsedou KSM [ihned.cz, 2008] a předsedou Českého mírového hnutí [or.justice.cz, 2019b], na které Krajča odkazuje i v citovaném

rozhovoru pro Haló noviny. Právě České mírové hnutí přitom můžeme považovat za další subjekt napojený na KSČM, který šíří narativy konvenující ruské hybridní kampani. Pro tuto organizaci je typické časté vystupování proti NATO, a to jak v rovině psaného slova, tak v rovině organizace různých protestů. Příkladem za všechny může být prohlášení „*Ano míru! Ne NATO!*“ [mirovehnuti.cz, 2016].

Posledním takovým subjektem, který je napojen na KSČM, a který zde chci zmínit, je pak Slovanský výbor České republiky, jenž je pro tuto práci podstatný ze dvou důvodů. Zaprvé je dalším šířitelem proruské propagandy a zároveň je významnou spojnicí mezi KSČM a výše zmiňovanou ideou panslavismu. Podobně jako KSM nebo Klub českého pohraničí i tento spolek sídlí ve stejné budově jako KSČM a v jeho celostátní radě zasedají mj. členové této strany [Kadlec, 2017].

Je tedy zřejmé, že Slovanský výbor je propojen s českými komunisty, a že se tyto dvě organizace vzájemně ovlivňují, ačkoliv KSČM má v tomto vztahu dominantní vliv. Jak ale vyplynulo z mého rozhovoru s Jiřím Dolejšem a Danielem Pawlasem, který je uveden níže v této práci, tak i ze strany Slovanského výboru lze vidět přenos myšlenek do KSČM.

Co se týče ideového přesvědčení Slovanského výboru, tak to nejlépe ilustruje text „*O dnešní úloze Ruska*“ [slovanskyvyborcr.cz, 2019a]. V něm se lze dočíst: „*Dnešní Rusko je hrází proti skutečnému globálnímu imperialismu USA, NATO a EU. Bez odstrašující síly ruských zbraní a jeho hospodářské organizace nezávislých států by nelidský nadnárodní kapitál bez odporu zaváděl svůj „nový světový řád“, novodobé otrokářství podle představ bilderberských zločinců, na celém světě. Proto musí být Rusko silné a díky Putinovi, že ho vnitřně a v mezinárodních vztazích posiluje(...)Proto proti Rusku štvou imperialističtí nepřátelé lidstva a jejich prodejní sluhové – politici, novináři a sběr fašistických pohrobků. Je hanba, přidává – li se k protiruskému štěkotu někdo, kdo se současně hlásí k myšlenkám komunismu. Dogmatismus, neberoucí v úvahu současný stav světa, není pravým marxismem.(...) Obviňování Ruska z imperialismu, že „anektovalo“ Krym, je lež západní propagandy. Krym byl vždy součástí Ruska, v roce 1954 jej Chruščov svévolně připojil k Ukrajině, ač většinu jeho obyvatelstva tvoří Rusové, a Krym se pro vrácení k Rusku rozhodl přesvědčivým referendem.(...) Napadat Rusko a presidenta Putina je službou imperialistickým nepřítelům lidstva.“*

Jak je tedy patrné, ideologie Slovanského výboru se opírá o kombinaci konspiračních teorií a dezinformací (bilderberští zločinci a nový světový řád) s pokroucenou podobou marxismu, která stojí na reziduích předlistopadové ideologie nebo se tak alespoň tváří. Toto pojetí Ruska jakožto pilíře jistot pak stojí dle všeho na ignorování části reality, a na rámování celého obrazu slovníkem konzervativního předlistopadového komunismu. Za pozornost pochopitelně stojí, že jde o čistě proruskou argumentaci, což není překvapivé, ale dokazuje to fakt, že tato organizace rovněž napomáhá prvkům ruské hybridní kampaně.

Dále je patrné, že panslavismus Slovanského výboru přebírá část myšlenkových postupů KSČM či spíše KSČ, a že zároveň přináší oporu pro to, aby KSČM mohla nadále vzhlížet k Rusku. Tyto organizace se tak dle všeho skutečně ovlivňují navzájem, kdy pro Slovanský výbor je hlavní hrozbou západní imperialismus a pro KSČM je panslavismus zdůvodněním jejího tendování k Rusku. Jak bylo navíc výše zmíněno, panslavismus není pro komunisty novým myšlenkovým směrem, ke kterému by se KSČM po svém vzniku připojila, ale byl v českém komunismu přítomen dávno před tím, takže KSČM z něj v podstatě do jisté míry vychází, ačkoliv jej neakcentuje ve svých stranických dokumentech. Této problematice se budu ještě dále věnovat v následující kapitole, ale zde jsem chtěl ukázat, jak Slovanský výbor souvisí s ruskou hybridní kampaní a jak je propojen s KSČM, pro níž je zdrojem uvažování, jenž v podstatě vysvětluje důvod jejího proruského směřování.

Kromě těchto subjektů však existují i subjekty, které stojí mimo KSČM, ale které se rovněž podílí na prvcích ruské hybridní kampaně, přičemž počet těchto subjektů nemá za následek nic jiného než amplifikaci těchto prvků. Tento proces pak vede nejen ke zvyšující se hrozbě ruské hybridní kampaně v České republice, ale rovněž k rostoucí relevanci každého jednoho takového subjektu, včetně KSČM. Tyto vnější subjekty bychom mohli rozdělit do několika skupin, kdy nejjednodušší dělení by bylo na subjekty mediální a politické.

Co se týče mediálních subjektů, sem patří zejména tzv. alternativní, tedy většinou dezinformační či manipulativní weby, které šíří jak dezinformace, tak proruskou propagandu, přičemž existenci a relevanci takových webů zmiňuje, jak jsem výše uvedl, i Výroční zpráva BIS za rok 2017. Problematika dezinformačních médií není hlavním tématem této práce, a proto se zde omezím na konstatování, že existuje celá řada webů publikujících takový obsah, a zároveň existují organizace, které tuto scénu alespoň částečně monitorují a dokumentují. Příkladem může být seznam prokremelských médií, který sestavil web Neovlivní.cz [neovlivni.cz, 2016], a který se ve velkém shoduje se seznamem dezinformačních webů, který sestavil think-tank Evropské hodnoty [evropskehodnoty.cz, 2016]. Mezi tyto weby patří i několikrát zmíněný Sputnik, ale celá paleta je výrazně širší, přičemž není neobvyklé, že jednotlivé weby na sebe vzájemně odkazují, takže vytváří opravdu víceméně propojenou síť. Sputnik je v tomto ohledu specifický tím, že jde přímo o ruský web čerpající z jiných ruských webů. Ostatní, tzv. alternativní či dezinformační weby na těchto seznamech jsou české. Není zde prostor pro přímé dokazování, že každý jeden z těchto webů je proruský, ovšem dovolím si uvést jeden příklad za všechny, který se týká již zmiňovaného Kerčského incidentu. Web Czech Free Press k němu vydal stručný, ale jasný text, podle něhož šlo o protiruskou provokaci řízenou CIA [czechfreepress.cz, 2018].

Co se týče politických subjektů, ty nejrelevantnější jsou momentálně dva. Prvním je prezident republiky Miloš Zeman a druhým je parlamentní strana Svoboda a přímá

demokracie. Pro oba dva tyto subjekty platí, že podobně jako KSČM i ony těží z toho, že se na rozdíl od alternativních médií mohou zaštitit legitimitou pocházející z demokratických voleb, což jim přidává na relevanci a nebezpečnosti.

V případě SPD jistě stojí za zmínku, že strana podporuje odchod České republiky z NATO [Kopecký, 2017], a rovněž to, že za tuto stranu je předsedou Výboru pro bezpečnost PSP ČR Radek Kotecký, který nejenže připouští odchod z NATO, ale navíc podporuje i připojení Krymu k Rusku [spd.cz, 2017]. Kromě těchto proruských postojů pak zástupci strany působí i nepřímě, kdy konkrétně předseda strany Tomio Okamura navštěvuje proruské dezinformační rádio Svobodný vysílač [Dvořáková, 2018], které otevřeně spolupracuje s dalšími proruskými dezinformačními weby [svobodny-vysilac.cz, 2019].

V případě prezidenta Zemana je pak paleta různých důkazů proruského působení ještě širší, přičemž mnoho kauz vešlo ve všeobecnou známost. Z těch nedávných lze zmínit kupříkladu kritiku prezidenta vůči již zmiňované Výroční zprávě BIS, kdy prezident označil české zpravodajce za „čučkaře“, kteří plácají o ruském a čínském vlivu [echo24.cz, 2018c]. Známá je rovněž kauza, kdy se prezident postavil na stranu Ruska v otázce otravy agenta Skripala, když uvedl, že jednováček mohl pocházet z České republiky. Toto navíc uvedl mj. v rozhovoru pro ruskou televizi, v níž také opakovaně prohlásil, že je proti sankcím EU vůči Rusku [lidovky.cz, 2018]. Zemanovy postoje k anexi Krymu nejsou sice tak jednoznačné jako v případě výše citovaného komunisty Cvalína, neboť Zeman hovořil o tom, že by Rusko mohlo Ukrajině Krym finančně kompenzovat, ale v podstatě i prezident České republiky uznal Krym jako součást Ruska, čímž podpořil legitimizaci této anexe [irozhlas.cz, 2018b]. K prezidentu Zemanovi je pak pro úplnost potřeba dodat, že na rozdíl od ostatních zde zmiňovaných zdrojů proruské činnosti není apriori proti NATO, ovšem stojí za povšimnutí, že se i v tomto tématu vyhýbá možné konfrontaci s Ruskem [idnes.cz, 2018a].

Jak je tedy patrné, KSČM skutečně svou aktivitu netvoří ve vzduchoprázdnu, což znamená, že dopad její činnosti zapadá do širší mozaiky. Z toho plyne, že fakt, že KSČM napomáhá ruské hybridní kampani, což jsem se v této podkapitole pokusil komplexně popsat, není ojedinělým problémem, ale jde o součást širšího fenoménu. Skutečnost, že KSČM je legitimní parlamentní stranou pak problematičnost této situace jen prohlubuje a celkově ji činí více závažnou.

Druhou skutečností, která vyplývá z této podkapitoly je, že KSČM je navíc propojena s řadou různých dalších institucí, které na jednu stranu ovlivňuje, ale na druhou stranu je jimi sama ovlivňována. Jako nejmarkantnější příklad takového ovlivňování pak lze vidět Slovanský výbor, který přináší do politického myšlení KSČM prvek panslavismu. Ten lze považovat za vysvětlení proruských tendencí této strany, přičemž tímto proruským směřováním se detailněji zabývá následující kapitola.

3. Proruská orientace KSČM

3.1. Shrnutí a prohloubení dosavadních poznatků

V této kapitole shrnu dosavadní informace o proruské orientaci KSČM, které vyplývají z předcházejících částí této práce. Na některé konkrétní problematiky se podívám detailněji a celkově předestřu obraz proruského směřování KSČM, který jsem uvedl jako jednu z hypotéz této práce, přičemž sesbírané poznatky dané skutečnosti nasvědčují. Tento obraz bude v následující podkapitole konfrontován v rozhovorech s konkrétními představiteli strany. Kapitola pak bude zakončena vnější reflexí KSČM, kdy jsem sesbíral odpovědi na konkrétní otázky o zahraničně-politické orientaci KSČM od relevantních politiků, kteří se zabývají otázkou obrany a bezpečnosti, a také od relevantních bezpečnostních analytiků z akademické sféry.

Pokud se o prvcích proruského směřování KSČM bavíme v pořadí, v jakém byly zmíněny v této práci, jako první je potřeba zmínit programové a ideové materiály strany. V podkapitole týkající se historie strany jsem prošel nejdůležitější texty, přičemž se dá říci, že kromě dokumentu „*Zaměření politiky a hlavní úkoly KSČM v období mezi VII. a VIII. sjezdem strany*“ nelze v programových materiálech strany najít přímé proruské tendence.

Ve zmíněném dokumentu pak lze ve třetí kapitole číst, že KSČM prosazuje politiku mírového soužití mezi evropskými státy a v nejbližším globálním okolí EU, kdy mezi těmito okolními státy je na prvním místě jmenováno Rusko. Za zmínku zde stojí, že USA nejsou zmíněny jako partner pro spolupráci, ale jako soupeř, vůči němuž, a také vůči NATO, je potřeba se emancipovat a vymezit.

Kromě tohoto jediného náznaku ale programové materiály KSČM neobsahují přímé přihlášení se k Rusku, ovšem mezi tradiční témata v oblasti zahraniční politiky patří programové útoky vůči NATO a touha po vystoupení ČR z této instituce. Jak bylo výše uvedeno, toto programové směřování KSČM je v rozporu se strategickými zájmy České republiky a nepřímo se jedná o podporu ruských zájmů a ruské hybridní kampaně.

Můj závěr ohledně programových materiálů KSČM pak podporuje i analýza s názvem „*Rusko ve volebních programech politických stran*“ [Dostál, Havlíček, 2017], ze které je patrné, že KSČM dlouhodobě podporuje ekonomickou spolupráci mj. s Ruskem a odmítá NATO. Z této analýzy pak ale lze vyčíst i jinou formu podpory Ruska ze strany KSČM. Důležité totiž je nejen to, co KSČM deklaruje a k čemu se hlásí, ale rovněž to, o čem KSČM ve svých programových dokumentech nehovoří.

Ve zmíněné analýze, která obsahuje přehledné tabulky, si tak lze všimnout, že KSČM nezmiňuje, na rozdíl od jiných politických stran, problematiku lidských práv, dezinformací nebo východního partnerství, a tudíž se v tomto směru ani nevymezuje vůči Rusku. I toto

lze chápat jako nepřímé proruské směřování, kdy KSČM systematicky ignoruje negativní aspekty, které bývají s Ruskem spojovány.

Jak je tedy patrné, stranické programové a ideové materiály KSČM neobsahují přímé proruské tendence, ale lze z nich toto tendování vyčíst nepřímo. Ať již se jedná o jejich protizápadní postoje či o to, co v materiálech chybí. Druhým zdrojem pro posuzování proruského směřování KSČM pro tuto práci pak jsou názory a přístupy významných straníků.

V následujících podkapitolách se budu zabývat přímo rozhovory, které jsem pořídil pro účely této práce s představiteli KSČM. Nejdříve se ještě hlouběji zaměřím na mediální výstupy českých komunistů.

3.2. Názorová sebe prezentace zástupců KSČM v médiích

Mediální výstupy představitelů KSČM k zahraničně-politickým otázkám lze obecně rozdělit do dvou skupin. Na jedné straně nacházíme výstupy, v nichž představitelé KSČM obecně hovoří o Rusku, což je třeba výše zmíněný rozhovor s Kateřinou Konečnou v DVTV, jemuž se budu dále podrobněji věnovat, a na druhé straně pak jsou výstupy, v nichž zástupci KSČM hovoří k jednotlivým problematikám, které se týkají buď Ruska nebo něčeho, co spadá do sféry ruských strategických zájmů.

Z oné první skupiny se podívám podrobněji jak na zmíněný rozhovor s Kateřinou Konečnou, tak na rozhovor s Josefem Skálou, bývalým místopředsedou KSČM, který pro iDNES hovořil nejen o vztahu KSČM k Rusku, ale dotkl se i oné rozporuplnosti tohoto směřování, jíž jsem zmiňoval v úvodu této práce. Ze druhé skupiny vyjádření se pak chci podívat na témata: anexe Krymu, Kerčský incident, Výroční zpráva BIS a vyhoštění ruských diplomatů z České republiky.

Co se týče rozhovoru s Kateřinou Konečnou [dvtv.cz, 2018], tak ten se, stejně jako rozhovor s Josefem Skálou, zabývá problematikou zahraničně-politické orientace KSČM spíše okrajově. Kateřina Konečná v rozhovoru, který je rámován problematikou navyšování počtu českých vojáků na zahraničních misích, nicméně uvádí, že koncepce bezpečnosti podle KSČM nemá stát na NATO, a že NATO chápe jako agenta zájmů zbrojařského průmyslu. Protiotázce, zda navyšování počtu vojáků NATO na hranicích s Ruskem není logické po anexi Krymu, se pak vyhýbá tím, že Rusko označuje za oběť rozšiřování NATO.

Na tomto je tedy patrné, že politické záměry KSČM ve vztahu k obranné politice České republiky jsou skutečně revizionistické, neboť počítají s přepracováním elementárních pilířů této politiky, a zároveň je vidět, že KSČM tenduje k omlouvání ruské agresivní expanze vojenskou přítomností sil NATO. Problém tohoto vyjádření nicméně tkví ve skutečnosti, že tím KSČM přebírá ruský propagandistický narativ, který vykresluje Rusko jako oběť, ale ignoruje fakt, že zatímco vojska NATO se ve vztahu k Rusku pohybují ve vlastních hranicích této instituce, tak Rusko expanduje mimo své hranice.

Kateřina Konečná následně v rozhovoru sice uvádí, že jí vadí ruská agresivní politika, ale zároveň relativizuje, kdo je viníkem celé situace, čímž opět podporuje narativ, že Rusko může být či je obětí. V další části rozhovoru se pak Konečná dotýká problematiky kybernetického válčení, kdy jí moderátorka Drtinová kontruje argumentem, že praktiky kybernetického válčení aplikuje právě Rusko. V tomto bodě Konečná opět relativizuje činy Ruska tvrzením, že jde o akce na obou stranách, ovšem následně dodává, že KSČM nehájí exkluzivně Rusko.

Je pochopitelné, že se představitelka KSČM snaží, aby její strana nedostala nálepkou obhájce ruských zájmů, ale její odpovědi svědčí o opaku. Je totiž zcela logické, že pokud představitel státu, jehož strategickým zájmem je členství v NATO relativizuje ruské

kybernetické útoky proti státům NATO tím, že tyto útoky provádí i druhá strana, tedy státy NATO, tak se pak jedná o proruskou argumentaci, která směřuje proti NATO a tedy i proti českým strategickým zájmům.

Následně v rozhovoru Drtinová konfrontuje Konečnou s tím, že KSČM má k Rusku blíže než jiné strany, na což Konečná odpovídá, že nemůže za skutečnost, že si ostatní strany vybraly USA jako jediného partnera. Podle Konečné se Česká republika má orientovat na všechny velmoci, kromě USA a Ruska i na Čínu nebo Indii. Na tomto místě je dobré připomenout, že v žádném programovém materiálu KSČM není zmíněno, že by Spojené státy, na rozdíl od Ruska či Číny, byly partnerem.

Konečná nicméně v tomto rozhovoru opakuje, že Česká republika má být neutrální zemí, což je údajně stanovisko celé KSČM. K tématu neutrality pak Drtinová klade otázku, jak do tohoto konceptu zapadá cesta komunistických poslanců Ondráčka a Kohlíčka na okupovaný Krym. Na tuto otázku Konečná nejdříve odpovídá, že se jednalo o soukromou záležitost obou poslanců, ale zároveň dodává, že pro KSČM šlo o významnou zkušenost. Tímto tedy Konečná v podstatě popírá samu sebe, přičemž Drtinová navazuje otázkou, zda se nejedná o podporu Ruska v tom smyslu, že návštěva českých politiků legitimizuje Krym jakožto ruské teritorium. V tomto momentu se Konečná opět vyhýbá otázce tvrzením, že jde o soukromou záležitost a kontruje tvrzením, že poslanec Štětina se na Ukrajině údajně fotil s tzv. banderovci. Jak je tedy patrné, Konečná nedokáže v tomto rozhovoru vyvrátit fakt, že KSČM a její představitelé činí proruské kroky.

Nejjasněji je však proruské směřování KSČM v tomto rozhovoru vyjádřeno v následujícím okamžiku, kdy Konečná uvádí, že Rusko je partner, a že je projevem hlouposti, když to Česká republika nedokáže pochopit. Následně argumentuje, že Rusko udržuje vztahy i s jinými západními zeměmi. V další části rozhovoru pak Konečná opakuje to, co již ve vztahu k Rusku zaznělo, tedy, že Rusko je vnějšími okolnostmi nuceno, aby se chovalo tak jak se chová, přičemž uznává, že se chová agresivně.

Zbytek rozhovoru se pak věnuje jiným tématům než přímo Rusku, ale i na tomto výseku, který ve videu trvá cca od 5. do 14. minuty rozhovoru lze vidět, že minimálně Kateřina Konečná obhajuje proruská stanoviska, přičemž řadu z nich zároveň zobecňuje do roviny názoru strany jako celku. Tato podpora je jak nepřímá, tak tentokrát i přímá, přičemž vyjádření se netýkají jen Ruska jako takového, ale i strategických otázek mezinárodní politiky, které se dotýkají zájmů jak Ruska tak České republiky. Jak přitom z rozhovoru vyplývá, Konečná obhajuje ruské narativy na úkor NATO, tedy i na úkor českých bezpečnostních zájmů.

Druhým rozhovorem, který bude stejným způsobem zanalyzován pak je rozhovor s Josefem Skálou pro online televizi zpravodajského webu iDNES [idnes.cz, 2018b], respektive jeho úsek začínající těsně před 21. minutou a končící před 25. minutou, který obsahuje nejrelevantnější informace pro tuto práci.

V tomto rozhovoru moderátor otevírá téma vztahu KSČM a Ruska onou rozporností, jíž jsem se věnoval výše v této práci, kdy klade otázku, zda KSČM podporuje Putinův režim, proti kterému protestují ruští komunisté, což je narážka na rovněž výše zmíněné komunistické demonstrace v Rusku proti důchodové reformě.

Skála, hlásící se přímo v rozhovoru k marxismu, pak odpovídá tak, že nehledě na vnitřní podmínky v současném Rusku je tato země jako aktivní hráč v mezinárodním prostoru protiváhou západní hegemonie, což je dle Skály v zájmu České republiky.

Tato myšlenka se dá zjednodušeně vyložit tak, že pro Skálu je Rusko aktérem bojujícím proti západu, který je zde chápán negativně, což z něj dělá pozitivního aktéra mezinárodních vztahů nehledě na fakt, že neodpovídá ideálu marxistické ideologie. Tímto ale Skála neuspokojuje otázku, proč je pro KSČM Rusko bližší než západ. Skála se sice snaží protlačit dojem, že Rusko jako opozice vůči západu je výhodou pro Českou republiku, což by mohlo být odpovědí na tuto otázku, ale problémem Skálova argumentu je fakt, že Česko je z definice svých strategických a obranných zájmů součástí západu, a proto posilování Ruska jakožto opozice vůči západu je současně posilováním Ruska vůči zájmům České republiky.

Moderátor následně klade doplňující dotaz, jak je KSČM ideově srovnána se skutečností, že Rusko je zemí, v níž mají nezanedbatelný politický vliv oligarchové a církve. Skála pak na oba tyto body reaguje relativizací jak těchto skutečností, tak marxistické doktríny, čímž v podstatě opět dokazuje, že KSČM není schopná vysvětlit svůj vztah k Rusku čistě ideologií marxismu, a zároveň, že zde musí existovat jiné pobídky pro toto tendování, neboť marxismus očividně netvoří nepřekročitelnou bariéru pro zahraničně-politickou orientaci KSČM.

Skála se pak ve své argumentaci vrací k tvrzení, že Rusko musí být silným a stabilním aktérem v mezinárodních vztazích, z čehož vyplývá, že nehraje roli, jakými prostředky Putin tuto sílu a stabilitu na domácí politické scéně získá. Pro Skálu tudíž v proruském tendování KSČM neexistuje protimluv, neboť výchozím bodem zde není Rusko samotné, ale mezinárodní politická scéna, v níž má Rusko vyvažovat západ. Tímto tedy Skála připouští, že KSČM podporuje silnou pozici Ruska. Na rozdíl od Kateřiny Konečné se ani netváří, že má Česká republika spolupracovat se všemi, ale přímo říká, že Rusko je pro Českou republiku partner proti vlivu západu. Jak jsem ale výše zmínil, v tomto tvrzení je zakomponován rozpor, který jde proti současným strategickým zájmům České republiky, a proto jej nelze interpretovat jinak než jako prosazování proruské politiky na úkor zájmů České republiky.

V obecných vyjádřeních zmíněných představitelů KSČM je tedy patrný příklon k Rusku, který je zde zmíněn přímo a v případě Kateřiny Konečné je navíc opakovaně zobecňován na úroveň celé strany. Kromě toho je v rozhovorech rovněž patrná podpora

postojů, které konvenují ruským strategickým zájmům, což je příklad problematiky členství České republiky v NATO.

Co se týče jednotlivých témat, u nichž čeští komunisté zastávají proruské postoje, dovolím si začít u problematiky anexe Krymu. Již zde byl zmíněn rozhovor s europoslancem Kohlíčkem ohledně jeho cesty na Ruskem okupovaný Krym [echo24.cz, 2018b]. Kohlíček v tomto rozhovoru přímo uvádí, že Krym považuje za součást Ruské federace, neboť údajně proběhlo demokratické referendum o připojení Krymu k Rusku.

Tento postoj v podstatě přesně odráží podobu ruské propagandy ohledně anexe Krymu, přičemž je nutné zdůraznit, že oficiálním stanoviskem České republiky je, že anexe Krymu byla nelegální, a tudíž Česká republika neuznává Krym jako součást Ruské federace [mzv.cz, 2017]. Kohlíček tak otevřeně porušuje oficiální zahraniční politiku České republiky, přičemž zcela jasně nahrává narativu ruské propagandy.

Nejen Kohlíčkovo vyjádření ohledně Krymu však dokládá přístup KSČM. Celá samotná návštěva Krymu, již se kromě Kohlíčka zúčastnil i tehdejší místopředseda KSČM, výše zmiňovaný Josef Skála, je totiž hodnocena jako porušení rezoluce OSN a jako faktické uznání Krymu jakožto ruského území, k čemuž přispěl i fakt, že se politici KSČM na Krymu setkali s nejvyšším ruským představitelem Krymu [Polák, Švec, 2018]. Nejen konkrétní komentáře, ale i samotnou návštěvu tohoto území tak lze vykládat jako proruský akt, přičemž v kontextu rozhovoru s Kohlíčkem je zřejmé, že ze strany českých komunistů šlo o vědomou podporu tohoto ruského zájmu.

Stejně tak lze vykládat jako proruský akt i návštěvu samozvané a proruské Doněcké lidové republiky, kterou uskutečnil v květnu 2019 poslanec KSČM Zdeněk Ondráček. Tato cesta navíc nesla rysy oficiální české delegace, kdy se poslanec sešel s oficiálními představiteli mezinárodně neuznávaného státu, ačkoliv se od Ondráčka Ministerstvo zahraničí České republiky distancovalo [idnes.cz, 2019].

Jako poslední důkaz k tomuto tématu bych pak zmínil ještě rozhovor, který poskytl poslanec KSČM Alexander Černý ruské televizi Channel one [lidovky.cz, 2014]. Již samotný fakt, že český poslanec poskytl k tomuto tématu rozhovor ruské televizi evokuje proruské tendování, ovšem důležitý je pochopitelně i obsah rozhovoru. Dle citovaného článku Černý uvedl, že události na Krymu považuje za legitimní a rovněž přiznal, že si je vědom skutečnosti, že Rusko může jeho pohled použít pro účely své propagandy. Černý však tuto skutečnost relativizoval tvrzením, že dle jeho názoru je v České republice více přítomna propaganda druhé strany.

Jak je tedy patrné, přístup ke Krymu či východu Ukrajiny jako ke sféram vlivu Ruska je v KSČM rozšířen, takže se nejedná o postoj jednoho konkrétního poslance, přičemž na vyjádření Alexandra Černého je zajímavá ještě jedna věc. Konkrétně jeho vyjádření o propagandě, kdy poslanec v podstatě omlouvá svou podporu proruské propagandy tím, že v České republice údajně převažuje nějaká propaganda druhé strany, čímž byl myšlen

nejspíše západ. Poslanec Černý však v této rovnici ignoruje fakt, že západ je pro Česko strategický partner, zatímco Rusko je strategický soupeř, a tudíž jeho otevřená podpora ruské propagandy je v přímém rozporu se strategickými zájmy České republiky.

Dalším tématem, které bylo v relativně nedávné době často probírané ve vztahu k Ruské federaci byl tzv. Kerčský incident, při němž ruské námořnictvo zajalo u Krymu tři ukrajinské lodě [ceskenoviny.cz, 2018]. Stejně jako v případě anexe Krymu, i zde je oficiálním stanoviskem České republiky, že tento akt ruského námořnictva byl nelegální, neboť jelikož Česká republika neuznává Krym jako ruské území, pak vody kolem Krymu nejsou ruské, a tudíž v nich Rusko nemůže zasahovat proti jiným plavidlům [mzv.cz, 2019].

Na toto vyjádření MZV reagovala právě KSČM, která vydala prohlášení, že tento závěr české diplomacie je podbízivý vůči zahraničním zájmům, a že podpora Ukrajiny je podpora fašismu a podpora chystané války s Ruskem [ceskenoviny.cz, 2018]. Zde je patrné, že nikoliv jen komunističtí poslanci jako jednotlivci, ale celé vedení KSČM podporuje v tomto případě proruské stanovisko, kdy nejenže zpochybňuje oficiální zahraničně-politický postoj České republiky, ale rovněž opakuje další z narativů ruské propagandy, tedy že Ukrajina je fašistický stát chystající agresivní válku proti Rusku.

Výše jsem pak také zmiňoval vyjádření předsedy KSČM Vojtěcha Filipa, které převzal ruský propagandistický web Sputnik [sputniknews.com, 2018a], v němž Filip podporuje hypotézu, že šlo o provokaci ze strany ukrajinského prezidenta. Proruské směřování KSČM je tak v tomto případě patrné nejen ve zpochybnění oficiálního postoje České republiky, ale rovněž v přímé podpoře narativu ruské propagandy. I v tomto ohledu je tedy KSČM proruská, a to navzdory oficiální politice vlastní země.

Třetím relativně aktuálním tématem je výše citovaná Výroční zpráva BIS za rok 2017, v níž je mj. pojmenováno Rusko jako bezpečnostní hrozba pro Českou republiku. Jak jsem již uvedl, v této věci se postavil na stranu Ruské federace prezident Zeman, ovšem i KSČM na tuto zprávu reagovala. Konkrétně již zmiňovaní předseda Filip a europoslankyně Konečná.

Vojtěch Filip k tématu Výroční zprávy BIS za rok 2017 uvedl, že mu přijde směšné, že by Rusko ovlivňovalo dění v České republice, a že mu přijde logické, že ruští zpravodajci jsou na území České republiky, neboť i čeští zpravodajci operují v zahraničí [tyden.cz, 2018]. Na této argumentaci, která zcela očividně relativizuje závěry české kontrarozvědky, je pak zajímavé nejen to, že vrcholný politik zpochybňuje závěry tajné služby vlastní země, ale hlavně to, že v podstatě legitimizuje práci ruských zpravodajců na území České republiky. Pochopitelně je logické, že státy navzájem vyvíjejí zpravodajskou činnost, ale jde o fakt, jenž byt' je známý, tak je stále považován za nežádoucí. Proto je krajně problematické, pokud vrcholný politik pronese, že mu zpravodajská činnost cizího státu na českém území přijde normální.

Podobně jako Vojtěch Filip k Výroční zprávě BIS přistupuje i Kateřina Konečná v rozhovoru pro Český rozhlas [Bastlová, 2018]. Konečná relativizuje závěry BIS, když uvádí, že oproti předcházejícímu roku se vlastně nic nezměnilo. Také ona pak přiznává, že ví o ruských zpravodajcích na českém území, ale že jí to nevadí, pokud není důkaz, že provádí nějakou protistátní činnost. V podstatě tak legitimizuje fakt, že Rusko jakožto strategický soupeř České republiky má na našem území své zpravodajce. Takto vysoká míra tolerance vůči ruským zpravodajským aktivitám, které sice nemusí být prováděny nelegálními prostředky, ale pořád jde o zpravodajské aktivity strategického soupeře, vyvolává opět otázku, na kolik KSČM „jen“ podporuje proruskou propagandu a na kolik může být ochotna participovat i na jiných prvcích ruské hybridní kampaně, tak jak byly popsány výše v této práci.

Posledním tématem, kterého bych se v souvislosti s mediálními projevy představitelů KSČM chtěl dotknout, je vyhoštění tří ruských diplomatů v reakci na otravu Sergeje Skripala, což byl krok, který oficiálně učinila česká vláda [novinky.cz, 2018].

Již jsem v této práci zmiňoval reakci Josefa Skály [Sattler, 2018], který zpochybnil legitimitu tohoto kroku tvrzením, že tak Česká republika učinila na nátlak západu, přičemž ve stejném rozhovoru zpochybňuje i to, že Sergeje Skripala otrávil Rusko, což lze rovněž vnímat jako proruské vyjádření hájící narativ ruské propagandy, nikoliv oficiální stanovisko české vlády.

Přehledně lze pak vyjádření představitelů KSČM k tomuto tématu najít i přímo na stránkách KSČM [kscm.cz, 2018c], kde je kromě Josefa Skály citován i Pavel Kováčik a Leo Luzar. Podle Kováčika šlo o neadekvátní řešení, přičemž stejně jako Skála zpochybnil fakt, že by za incidentem, kvůli kterému k vyhoštění diplomatů došlo, stáli Rusové. V podobném duchu se pak vyjádřil i Luzar, který rovněž zpochybnil správnost tohoto kroku vlády.

Jak je tedy patrné, nejen v tomto případě, ale i ve všech výše zmíněných KSČM podpořila stanoviska podporující Rusko či ruský narativ k daným událostem, takže je zde oproti programovým materiálům jasně patrné, že KSČM působí proruský, a to i v případech, kdy tím jde přímo proti pozicím a zájmům České republiky.

Podobně jako u programových materiálů, ani v případě mediálních výstupů ale nelze určit, proč je zahraničně-politické směřování KSČM zrovna takové. Nabízí se samozřejmě vysvětlení, které zaznělo v první kapitole této práce, tedy, že strana zahnaná do izolace se v reakci stala svým způsobem antisystémovou, ovšem toto vysvětlení nemá zaprvé ve výše uvedených příkladech jasnou oporu, a zadruhé to, jak již bylo výše zmíněno, nevysvětluje podstatu. Tedy proč se KSČM tak vehementně kloní právě k Rusku.

Jako nejprostší vysvětlení této skutečnosti tak lze vidět výše zmíněný panslavismus, kdy existenci výše zmíněného Slovanského výboru ČR a jeho napojení na KSČM lze zároveň považovat za poslední velký důkaz o proruském směřování KSČM. O personálním propojení Slovanského výboru s KSČM jsem již pojednával, ovšem lze najít i jiné formy propojení.

Pokud se podíváme do periodika „*Slovanská vzájemnost*“, které tento spolek vydává, tak například v čísle 227 z ledna letošního roku [slovanskyvyborcr.cz, 2019b], lze vidět, že noviny informují zejména o akcích pořádaných KSČM nebo jejími zástupci, a rovněž je patrné, že šíří proruské narativy. V tomto konkrétním čísle tak lze nalézt rozhovor s Ukrajincem, jenž v podstatě schvaluje výsledek referenda o připojení Krymu k Rusku, přičemž k článku je připojena fotografie z výše zmíněné návštěvy europoslance Kohlíčka na Krymu.

Proruské směřování Slovanského výboru pak lze vidět i v ideových materiálech tohoto spolku, přičemž asi nejexplicitněji je vyjádřeno v rovněž výše zmiňovaném textu „*O dnešní úloze Ruska*“ [slovanskyvyborcr.cz, 2019a]. Z textu jasně vyplývá, že směřování tohoto spolku je nejen proruské, ale rovněž silně protizápadní, včetně výrazného odporu vůči NATO.

Jak je tedy patrné, Slovanský výbor souzní s politickými cíli KSČM a zároveň lze říci, že jeho nekritická adorace Ruska je patrná i v zahraničně-politickém směřování KSČM. Tudíž se lze domnívat, že panslavismus, který byl přítomen také u předlistopadové KSČ, lze považovat za současnou nejsilnější spojnicí mezi KSČM a Ruskem, a tudíž jako nejjasnější vysvětlení podstaty faktu, že KSČM má silné proruské tendování.

3.3. Rozhovor s Leo Luzarem

V této a v následující podkapitole budu analyzovat pořízené polostrukturované rozhovory s představiteli KSČM, tedy rozhovory, jež se řídí předem daným scénářem, který není respondentovi předem znám, a u něhož tazatel může na odpovědi respondenta reagovat [Salašová, 2018]. Co se týče těchto konkrétních rozhovorů, tak jejich audionahrávky jsou přílohou k této práci, přičemž na tomto místě bude provedeno jen jejich shrnutí a analýza.

První polostrukturovaný rozhovor pro účely této práce byl pořízen s poslancem KSČM Leo Luzarem. Ten o sobě na svých stránkách uvádí, že byl komunálním politikem v Ostravě, nyní je poslancem a mezi jeho politické zájmy patří geopolitika a vztahy Ruska a USA [leoluzar.cz, 2019].

V úvodu rozhovoru je Leo Luzar dotázán, zda hodnotí KSČM jako marxistickou stranu, přičemž tato otázka míří na onu rozporuplnou logiku inklinování KSČM k Rusku, která byla v této práci již několikrát zmíněna. Leo Luzar potvrdil, že KSČM vnímá jako marxistickou stranu, a tudíž zde tuto nelogičnost skutečně lze spatřovat. Dále ale Luzar v podstatě rozporuje dvě teze této práce, neboť odmítá, že by vliv KSČM v poslední době vzrostl a zároveň odmítá, že by strana byla historicky v politické izolaci.

Z rozhovoru tak vyplývá, že KSČM nedisponuje momentálně větší silou na prosazení svého zahraničně-politického programu v parlamentu, ovšem to nic nemění na její schopnosti ovlivňovat veřejné mínění jinými prostředky.

V další části rozhovoru jsem se ptal na vztah KSČM a KSM či Klubu českého pohraničí, přičemž na tomto místě je patrná jistá mírná snaha se distancovat od výše zmíněných subjektů. Je sice přiznáno, že KSČM s těmito organizacemi sdílí určité názory na konkrétní otázky, ovšem Luzar zcela pomíjí skutečnost, že KSČM s těmito organizacemi rovněž pořádá společné akce a informuje o tom na svých stránkách [kscm.cz, 2018b]. Taktéž je pominuto, že KSM se ke KSČM jakožto partnerovi otevřeně hlásí, což poněkud nabourává představu toho, že jde o oddělené subjekty, které jen sídlí v jedné budově. Navíc nelze ignorovat ani fakt, že řada členů KSM a KČP má zároveň členství v KSČM, takže propojení je i personální. Dokazuje to výše uvedenou hypotézu, že na KSČM jsou navázány další subjekty, které rovněž mohou hrát určitou roli v ruské hybridní kampani.

V následující části otázka směřovala konkrétně na organizaci Slovanský výbor, přičemž v tomto bodě je zajímavé si povšimnout, že vliv panslavismu ze Slovanského výboru je Leo Luzarem marginalizován. Zároveň je Luzarem ignorováno, že panslovanské hnutí bylo velmi silné právě v období socialismu, kdy bylo využíváno jako nástroj SSSR pro posilování vlastního vlivu. Každopádně tuto konkrétní odpověď je třeba komparovat s dalšími získanými údaji, neboť tímto je opět zpochybněna teze této práce, jež se týká motivací KSČM pro inklinaci strany k Rusku.

Následně jsem ověřoval vztah KSČM k bezpečnostní politice ČR a k NATO, přičemž zde jednoznačně vyplynulo, že KSČM je z hlediska současné bezpečnostní politiky revizionistickou silou, která odmítá jak aktuální bezpečnostní strategii, tak české členství v NATO. Zde se tak zároveň znovu potvrdily hypotézy, z nichž vychází tato práce, a které byly patrné již výše. Je potřeba připomenout, že je to právě současný zahraničně-politický kontext a přítomnost projevů ruské hybridní strategie, co z tohoto postoje činí potenciální ohrožení strategických zájmů České republiky.

Vztah KSČM k Rusku pak byl dalším tématem, kterého se dotkl můj rozhovor s Leo Luzarem. Zde se v rozhovoru dostáváme k celkem důležitému bodu, který se týká motivací. Luzar rozporoval onen paradox příklonu KSČM k Rusku, když uvedl, že KSČM nestojí za Putinovým režimem, ale shoduje se s ním v zahraničně-politických otázkách, v nichž s Putinem souhlasí i ruští komunisté. Z odpovědi Leo Luzara se pak dá dále vyvozovat, že hlavním důvodem podpory proruských narativů je odpor k USA a expanzi globálního kapitálu, což lze vysvětlit ideologicky marxismem. Příklon k Rusku se tak jeví jako negativní vymezení se vůči západu, a nikoliv jako cílená proruská orientace, přičemž tento pohled v rozhovoru potvrzuje i sám Luzar.

V otázce vztahu KSČM k Rusku se pak v rozhovoru vracím k problematice panslavismu, přičemž zde se opět setkáváme s tím, že panslavismus je dle Luzara okrajovým proudem. Je však potřeba si klást otázku, zda je tento pohled přesný, pokud uvážíme, že Luzar rozporoval i vztah mezi KSČM a KSM. Na druhou stranu je ovšem možné, že příklon KSČM k Rusku skutečně interpretuje čistě jako vymezení se vůči USA.

V reakci na tuto skutečnost jsem se pokusil Luzara konfrontovat se dvěma příklady, které se dle mého názoru primárně netýkaly NATO, EU či USA. Prvním byla ruská anexe Krymu a druhým výše zmiňovaná Výroční zpráva BIS za rok 2017.

Co se týče prvního příkladu, zde jsme se dostali k závěru, že otázka Krymu je v podstatě výsostně geopolitickým problémem, ale Luzar v hodnocení této problematiky nereflektoval tři důležité skutečnosti. Zaprvé ignoroval fakt, že je to Rusko, kdo agresivně jedná, zatímco NATO i EU fungují vůči Rusku mírově.

Podle Luzara je problémem fakt, že EU a NATO rozšiřují svůj vliv do prostoru bývalého Sovětského svazu, který Rusko chápe jako prostor svých zájmů, ale tímto Luzar přímo hájí ruské zájmy nad oblastí, která Rusku reálně nepatří. Navíc popírá sám sebe, když v rozhovoru uvádí, že KSČM uznává referendum na Krymu, protože je vyjádřením práva národa na sebeurčení, ale zároveň se zdá, že považuje za problematické, pokud demokraticky zvolená vláda suverénního státu v tzv. ruské sféře vlivu projeví zájem o členství v NATO či EU.

Posledním faktem, který Luzar nereflektuje pak je to, že se touto obhajobou Ruska vůči NATO vědomě staví do opozice vůči strategickým zájmům České republiky, přičemž to obhajuje snahou měřit všem stejným metrem. Dále však uznává, že chce měřit stejným

metrem jako České republice či jejím strategickým partnerům tak i mocnosti, která ohrožuje bezpečnost České republiky, což se zdá být problematické u člověka, který má hájit zájmy lidu České republiky. Zároveň je zde potvrzeno, že KSČM skutečně podporuje proruské stanovisko, když uznává anexi Krymu, ačkoliv se Luzar ve své odpovědi snaží mírně vymezit vůči vojenské složce ruské hybridní operace.

Co se týče druhého zmíněného příkladu, tak Luzar v rozhovoru reagoval na Výroční zprávu BIS za rok 2017 podobně jako Vojtěch Filip, jehož vyjádření je uvedeno výše v této práci. Luzar rovněž v podstatě legitimizuje svým vyjádřením ruskou zpravodajskou aktivitu na českém území, čímž marginalizuje závěry zpravodajské služby České republiky, které alespoň formálně uznává.

V tomto bodě pak Luzar nereflektuje fakt, že Česká republika a NATO se nachází v určitém zahraničně-politickém kontextu, v němž NATO představuje oporu české bezpečnosti a Rusko naopak představuje ohrožení strategických zájmů České republiky. Tímto se tedy Luzar přímo zastává Ruska v otázce, která na rozdíl od Krymu neznamena přímé vymezení se vůči USA, čímž relativizuje skutečnost, že podpora Ruska ze strany KSČM stojí čistě na odporu vůči politice USA.

Na toto téma jsem pak navázal poslední otázkou, která se týkala přímo vztahu KSČM a ruské hybridní kampaně. Ve své odpovědi Luzar, podobně jako výše zmíněný Alexander Černý, potvrzuje skutečnost, že si je vědom faktu, že projevy jeho strany mohou být zneužity pro účely hybridní kampaně Ruské federace. Vzhledem k tomu, že toto hybridní působení přirovnává k vysílání Rádía Svobodná Evropa, tak je otázkou, zda KSČM není revizionistická nejen vůči zahraničně-politické orientaci České republiky, ale rovněž vůči systému jako takovému.

Stručně shrnuto, Leo Luzar v rozhovoru potvrdil, že KSČM je z hlediska zahraničně-politické orientace revizionistickou silou, která zpochybňuje západní ukotvení České republiky, čímž zároveň zpochybňuje její bezpečnostní a strategické zájmy. Zároveň bylo naznačeno, že KSČM nereflektuje tyto bezpečnostní zájmy a ukotvení České republiky, když obhajuje ruské strategické zájmy a argumentuje tím, že se snaží všem měřit stejným metrem. To může evokovat, že se KSČM staví do pozice subjektu, který stojí mimo tento rozpor, a tudíž do pozice subjektu, který nehájí apriori zájmy České republiky.

Co se týče motivací KSČM pro tuto činnost, z rozhovoru vyplynulo, že důvodem je snaha revidovat současné geopolitické postavení Spojených států a vliv globálního kapitálu. Naopak se tento rozhovor vymezil vůči tezi této práce, že motivací může být vliv panslavismu uvnitř KSČM. Argument vymezování se vůči USA ovšem selhává v momentě, kdy lze prokázat, že KSČM podporuje proruské pozice i v případě, že se tím přímo nevymezuje vůči jiným západním strukturám, což je případ třeba zmíněné Výroční zprávy BIS. Na druhou stranu se však dá hypoteticky uvažovat, že pokud je Česká republika součástí západních struktur, tak i destabilizace České republiky může vést k oné potenciální

rovnováže, o níž Luzar hovořil. Tomuto by pak napovídal i fakt, že KSČM podle všeho nemá problém s tím, že Rusko vůči České republice uplatňuje prvky hybridního válčení, a dokonce ani s tím, že akce KSČM mohou být pro tuto hybridní strategii Ruskem zneužity.

Na základě rozhovoru tak lze konstatovat, že sice nebyla jednoznačně potvrzena motivace KSČM pro inklinaci k Rusku, ale zároveň bylo potvrzeno, že se jedná o revizionistickou stranu, jejíž názory v zahraničně-politické oblasti skutečně ohrožují bezpečnost a zájmy České republiky.

3.4. Rozhovor s Danielem Pawlasem a Jiřím Dolejšem

Co se týče tohoto rozhovoru, je zajímavý tím, že ačkoliv byl domluven pouze s Danielem Pawlasem, nakonec se uskutečnil rozhovor se dvěma poslanci KSČM. Daniel Pawlas totiž svou poslaneckou kancelář sdílí s Jiřím Dolejšem, kterého sám do rozhovoru zapojil. Základní struktura rozhovoru je nicméně stejná jako v předcházejícím případě, ačkoliv konkrétní otázky nás dovedly k místy mírně odlišným podotázkám.

Co se týče respondentů, Daniel Pawlas je poslancem KSČM, který je členem Zahraničního výboru PSP ČR [psp.cz, 2019b], což je důvod, proč byl osloven. Jiří Dolejš je rovněž poslancem za KSČM, a kromě toho v minulosti opakovaně působil jako místopředseda strany [novinky.cz, 2019].

Před samotným přepisem rozhovoru je potřeba uvést, že v odpovědích byl aktivnější Jiří Dolejš, přičemž v některých momentech se mírně odlišovaly jeho názory od názorů Pawlase. Tam, kde se ale Pawlas přímo nevyjadřuje, tam s názorem Jiřího Dolejše souhlasil.

Hned v úvodu rozhovoru lze nalézt několik zajímavých momentů. Zaprvé se Jiří Dolejš, za souhlasu Daniela Pawlase, shoduje s Leo Luzarem, že KSČM je nějakým způsobem marxistická, což je další potvrzení toho, co již bylo výše řečeno. Zadruhé je pak v rozhovoru dobré si všimnout, že zde Jiří Dolejš naznačuje, že KSČM je pokračovatelkou předlistopadové KSČ, a tudíž se nejedná o dva samostatné subjekty. Proto je reálně možné, že na KSČM působí názorové proudy fungující již v KSČ, což je v podstatě třetí zajímavý bod této odpovědi, kdy Dolejš přiznává, že strana je nějaký způsobem frakcionalizovaná.

Co se týče frakcí, tak i zde padla otázka na vztah KSČM k organizacím jako je KSM nebo Klub českého pohraničí. V tomto bodě se odpovědi opět dostaly k tomu, že KSČM je vnitřně frakcionalizovaná strana, ačkoliv se snaží tvářit, že tomu tak není.

Zajímavým momentem pak je, že oproti rozhovoru s Leo Luzarem zde lze najít i náznak toho, že přidružené organizace mohou do jisté míry ovlivňovat politiku strany, ačkoliv to není žádaný jev. Zároveň je od respondentů patrná i menší míra distancování se od organizací typu KSM, ovšem i zde je řečeno, že tyto organizace jsou formálně od KSČM odděleny. Zajímavé je, že je zde v podstatě řečeno, že KSM je radikálnější než KSČM.

Na problematiku organizací pak je navázána otázka na Slovanský výbor a panslavismus, přičemž zde se oba dotazovaní poslanci shodli a zároveň se odlišovali od odpovědi Leo Luzara. Oproti rozhovoru s Leo Luzarem zde totiž nezaznělo, že by panslavismus v KSČM byl zcela okrajový a marginální. Je přiznáno, že zde tito lidé jsou a že se snaží prosazovat své myšlenky uvnitř KSČM, ačkoliv jejich vliv je limitován tím, že nejsou zastoupeni ve vedoucích pozicích ve straně. Tato odpověď tedy nevyklučuje fakt, že panslavismus může nějakým způsobem ovlivňovat politické směřování KSČM, ačkoliv odmítá, že by tak činil přímo.

Shodu s Luzarem však Dolejš a Pawlas našli v otázce pozice KSČM v politickém systému České republiky. Všichni tři odmítají, že by v současnosti KSČM měla vyšší politický vliv a že by mohla ovlivňovat zahraniční politiku ČR. Naopak se zde ukazuje, že přímý politický vliv KSČM na zahraniční orientaci České republiky je velmi nízký. To však nic nemění na možnosti KSČM působit nepřímo, což v této práci již několikrát výše zaznělo. Potvrzeno je v této části nicméně to, že KSČM přistupuje revizionisticky ke členství České republiky k NATO a tudíž i k jejím strategickým a bezpečnostním zájmům.

Oběma poslanci pak byl znovu potvrzen i revizionismus KSČM vůči NATO, ačkoliv přístup Jiřího Dolejše je umírněný v tom, že uznává, že KSČM nemá připravenou životaschopnou alternativu, tudíž se aktuálně dá mluvit jen o dílčí revizi statusu quo. Na odpovědi Pawlase na otázku týkající se české bezpečnostní politiky a NATO je pak z hlediska této práce zajímavé, že přímo odmítá ohrožení ze strany Ruska, čímž se i dále v této práci dostává do určitého názorového nesouladu s Dolejšem. Pawlas nicméně naznačuje, že je to NATO, kdo je agresor, čímž v podstatě používá jeden z narativů ruské propagandy, který byl v této práci již výše zmíněn.

Pawlas pak dále podpořil i další argument, který zazněl již v rozhovoru s Luzarem, tedy že ruská zpravodajská aktivita není hrozbou, neboť podobnou aktivitu vykonávají i jiné zpravodajské služby. Podobně jako Leo Luzar, ani Daniel Pawlas v tomto ohledu nereflexuje rozdíl mezi aktivitami států, s nimiž má Česká republika uzavřeno spojení a aktivitou státu, který vnímá české strategické zájmy jako ohrožení svých bezpečnostních zájmů. S tímto však byla do jisté míry v neshodě odpověď Jiřího Dolejše, který rovněž uvedl, že Česká republika je zemí, v níž má Rusko své zájmy, které chce uplatňovat. To dokazuje, že i z pohledu zástupce KSČM je důvod se domnívat, že zde existuje nějaké ruské vlivové působení, takže nejde jen o abstraktní úvahu.

Proruské narativy vyřčené oběma poslanci se pak objevují i v další části rozhovoru. Jedním takovým je domněnka, že Rusko aktivně nic nedělá a pouze reaguje pokud mu hrozí nebezpečí. Druhým je pak to, že ruská propaganda není nebezpečná, neboť je tu i propaganda západní. Jde o podobný argument, jako s výše uvedenými zpravodajci. Opět se jedná o relativizaci toho působení, ačkoliv Jiří Dolejš dodává určitou vizi alternativy, v níž by se suverénní Česká republika měla vymezit vůči oběma vlivům. Oba dva nicméně přiznávají, že zde probíhají vlivové operace Ruska, v čemž se shodují i s Leo Luzarem, a zároveň všichni tři zmínění představitelé KSČM uvádí, že tento fakt Českou republiku v podstatě neohrožuje.

V další části rozhovoru se pak řeší stěžejní problém, tedy vztah KSČM k Rusku. V tomto bodě zazní od Pawlase odpověď, která je pro tuto práci velmi důležitá. Na rozdíl od Luzara, který inklinaci KSČM k Rusku viděl jen jako vymezení se vůči USA, Pawlas v podstatě potvrzuje tezi této práce, že svou roli hraje slovanská myšlenka. Vrací se tak k jedné z úvodních otázek, když přiznává, že právě ona kulturní a nacionální složka může být tím, co motivuje KSČM inklinovat k Rusku. Zároveň pak víceméně přiznává, že

z hlediska marxismu to skutečně smysl nedává, neboť Rusko je kapitalistická země, ovšem současně z této odpovědi lze vyčíst, že pro část členů KSČM může svou roli hrát i přežívání předlistopadových narativů.

Jiří Dolejš pak dále v podstatě rozvádí a potvrzuje co již ve své odpovědi uvedl Pawlas. Ideové směřování KSČM je ovlivněno personální propojeností mezi KSČM a KSČ a rovněž tím, že pro starší generaci jde nejen o nostalgii po SSSR, ale rovněž o vliv kulturní blízkosti a panslavismu. Z tohoto hlediska se pak ukazuje názorová frakcionalizace KSČM nejen ve smyslu participujících spolků, ale rovněž ve smyslu rozdělení mezi mladé a staré členy.

V Dolejšově odpovědi je pak rovněž přiznáno, že pro mnohé členy KSČM je Putin zosobněním Ruska, a tudíž podpora Putinovu režimu nemusí být primárně podporou Putina, ale Ruska jako takového. K němu plynou sympatie právě z kulturní a nacionální blízkosti. Dále pak z jeho odpovědi vyplývá, že řada členů KSČM reálně nerozlišuje mezi KS RF a Ruskem, a tudíž nevnímají rozpory mezi KS RF a Putinem. V zahraniční politice navíc tyto dva proudy zastávají obdobná stanoviska, a tudíž pro některé české komunisty nemusí být dle všeho snadné rozklíčovat to, že ruská vnitropolitická situace je složitější.

Tento rozhovor lze stručně shrnout tak, že podobně jako Leo Luzar i poslanci Pawlas a Dolejš přiznávají, že vzhledem k zahraniční politice České republiky zastává KSČM revizionistické stanovisko, ačkoliv není schopna jej naplnit. Stejně tak se všichni tři tito respondenti shodují v tom, že relativizují hrozbu ze strany Ruska různými proruskými narativy. Tím dokazují, že KSČM skutečně může naplňovat nepřímo prvky ruské hybridní kampaně, ačkoliv její přímý politický vliv je v tomto ohledu nejspíše zanedbatelný.

Tento rozhovor se od rozhovoru s Leo Luzarem nicméně odlišuje v důležitém bodě, kdy potvrzuje jednu s tezí této práce. Potvrzuje to, že proruská orientace KSČM, kterou Luzar v podstatě popíral, neboť tvrdil, že jde pouze o domnělou orientaci, může být ovlivněna panslavismem a smýšlením o kulturní a nacionální blízkosti mezi Českou republikou a Ruskem.

I v tomto rozhovoru sice bylo zmíněno, že vliv Slovanského výboru nemusí být v této věci relevantní, ačkoliv určitá míra jeho vlivu byla přiznána, ovšem bylo zmíněno, že může jít o reálnou motivaci řady členů, zvláště těch starších, kteří podle všeho tvoří většinu strany. V podstatě tak byla v tomto rozhovoru potvrzena jedna z tezí, která byla v první kapitole citována z odborné literatury, tedy že na politickou orientaci KSČM může mít vliv členská základna, která přestoupila z předlistopadové KSČ a která do jisté míry nese určitý myšlenkový náboj KSČ. I v tomto rozhovoru pak bylo přiznáno, že KSČM není vůči KSČ nezávislým subjektem, ale že zde existuje určitá kontinuita.

Co se pak týká ještě otázky zapojení do ruské hybridní kampaně, tak nelze zcela ignorovat ani tvrzení, že hnutí KSM může být radikálnější než někteří starší členové KSČM, přičemž bylo přiznáno, že do jisté míry funguje spolupráce mezi KSM a KSČM. Z tohoto se

dá do jisté míry odvozovat, že proruské směřování KSM je postaveno na podobných základech jako u starších členů KSČM, což lze vyvozovat i ze zmínky o Stalinovi na webu KSM. Vrací se tedy zpět otázka, nakolik kromě samotné KSČM jsou v rámci ruské hybridní kampaně potentní subjekty jako je právě KSM, a jak moc by takový subjekt mohl být nebezpečný v hypotetickém scénáři, v němž by došlo k vyhrocení situace mezi NATO a Ruskem.

Otázka potenciální nebezpečnosti KSČM v kontextu ruské hybridní kampaně pak tvoří závěrečnou podkapitulu této kapitoly, v níž jsou uvedeny krátké rozhovory provedené písemnou formou s osobnostmi z prostoru politického i akademického, které se zabývají problematikou bezpečnosti, a které byly ochotny se k tomuto tématu vyjádřit.

3.5. Vnější reflexe potenciální nebezpečnosti KSČM

Jak bylo výše uvedeno, obsahem této kapitoly jsou krátké rozhovory, či spíše dotazníky, v nichž se osobnosti z akademického i politického prostředí, které se nějakým způsobem zabývají problematikou bezpečnosti, vyjadřují k hrozbě, kterou z hlediska této práce představuje KSČM. Součástí těchto dotazníků, které jsou další přílohou této práce, je pak i názor na případné řešení problému, což je problematika, které se dotkne i závěr této práce.

Respondenty z řad akademiků a bezpečnostních analytiků jsou Jan Paďourek, bývalý vysoce postavený důstojník ÚZSI, který v současnosti přednáší na Policejní akademii ČR a v CEVRO Institutu [ict.org.il, 2019; cevroinstitut.cz] a Luděk Michálek, bývalý důstojník Vojenského zpravodajství, který v současnosti přednáší na Policejní akademii ČR [Michálek et al, 2013].

Respondenty z řad politiků jsou pak poslankyně ODS Jana Černochová, která je členkou Výboru pro bezpečnost a Výboru pro obranu [psp.cz, 2019c] a Pavel Fischer, jenž je v současnosti předsedou senátního Výboru pro zahraniční věci, bezpečnost a obranu [senat.cz, 2019].

Všichni tito respondenti se shodují v tom, že jsou v České republice momentálně patrné prvky ruské hybridní strategie. Podle Paďourka je zde zastoupeno celé spektrum hybridních útoků, které směřují k oslabení euroatlantické vazby a k zpochybnění zahraničně-politické orientace České republiky. V Michálkově odpovědi je pak zajímavé si všimnout, že mezi jeden z příkladů zahrnuje i šíření panslovanské myšlenky. Černochová se ve své odpovědi odkazuje přímo na výše citovanou Výroční zprávu BIS za rok 2017, čímž potvrzuje, že jde o relevantní zdroj pro tuto práci.

Všichni zmínění respondenti se pak shodují i na konstatování, že čeští političtí aktéři mohou být součástí ruské hybridní strategie. Odpověď Pavla Fischera akcentuje spíše nepřímé propojení, zatímco ostatní zmiňují přímou i nepřímou participaci. Pro všechny se však jedná o relevantní hrozbu.

Co se týče možnosti propojenosti přímo KSČM s ruskou hybridní kampaní, tak i zde se všichni čtyři respondenti shodují. Fischer a Černochová se v odpovědích vyjadřují relativně opatrně, přesto se shodují v tom, že politický vliv KSČM i navzdory jejímu špatnému volebnímu výsledku reálně vzrostl. Zároveň se shodují, že postoje KSČM v zahraničně-politických otázkách jdou proti zájmům České republiky. Zástupci akademické sféry pak v podstatě otevřeněji sdělují totéž.

Určitou rozdílnost názorů lze vidět v pohledu na motivace KSČM k této její politické orientaci. Fischer a Černochová se shodují v tom, že se může jednat o přežívající vliv předlistopadové ideologie, která stála na tendování k Rusku. Černochová pak zmiňuje i

odpor k západu jako validní motivaci. Z hlediska Michálka jsou tyto postoje odrazem názorů voličské základny, tudíž motivací KSČM je snaha udržet si voličskou podporu, což je argument, který také zazněl výše v této práci. Jan Paďourek se pak k motivacím přímo nevyjádřil.

V podstatě všichni respondenti se pak v rozporu s jednou z hypotéz této práce shodli na tom, že polistopadová politická izolace KSČM nevedla k těmto revizionistickým postojům strany, ačkoliv Michálek ve své odpovědi uznává, že je mohla upevnit či posílit.

Poslední otázka směřovala na možný postup vůči KSČM. Podle Jana Fischera by tento postup měl být zejména politický, kdy by KSČM měla být vnímána jako extremistický subjekt a neměla by být zvána ostatními politickými aktéry k jednáním. Černochová se v tomto bodě vyjadřuje relativně opatrně, nicméně zmiňuje práci tajných služeb, tedy naznačuje nutnost určité kontroly KSČM. Uznává nicméně, že v případě vyhrocení vztahů mezi NATO a Ruskem by musela být přijata tvrdší strategie proti hybridním hrozbám, ačkoliv nespécifikuje jaká. Relativně opatrně formuluje tuto svou odpověď i Michálek, který nicméně zmiňuje i možnost rozpuštění strany, pokud by došlo k porušení zákona. Paďourkova odpověď je pak v podstatě kombinací přístupu Černochové a Michálka, kdy zmiňuje jako legitimní možnost sledovat problematický subjekt bezpečnostními složkami a v případě nutnosti aplikovat prostředky platného práva.

Jak je patrné, všichni respondenti v podstatě jednohlasně potvrdili část tezí této práce. Zaprvé, že Česká republika se nachází v problematické situaci, kdy čelí prvkům ruské hybridní strategie, a zadruhé fakt, že KSČM může být, přímo i nepřímo, součástí této hybridní strategie.

Jistý nesoulad je patrný v otázce motivací, kdy v jednotlivých odpovědích bylo podpořeno hned několik hypotéz této práce, ovšem je potřeba si všimnout, že na ideologické inklinaci k Rusku, která pramení z minulosti strany, se našla určitá shoda. Stejně tak je ale dobré mít na paměti, že zde zazněla i argumentace panslavistickou ideologií, což je důležité ve vztahu k rozhovorům se členy KSČM.

4. Závěr

4.1. Shrnutí obsahu práce a nástin řešení

Na základě výše popsaného lze konstatovat, že Česká republika, jejímž strategickým a bezpečnostním zájmem je členství v NATO, je cílem projevů ruské hybridní strategie, která vůči této mezinárodní instituci vykazuje negativní sklony. Toto je fakt vyplývající z bezpečnostních a strategických materiálů České republiky, který podporují i výše citovaní experti na danou problematiku. Jak je tedy patrné, v současné konstelaci zahraničně-politických vztahů jsou české a ruské strategické zájmy protikladné, což implikuje, že podpora ruských strategických zájmů představuje riziko pro Českou republiku.

Zároveň z výše uvedených skutečností vyplývá, že KSČM je konzervativní strana, která má v oblasti zahraniční politiky revizionistické sklony a staví se do opozice vůči výše popsaným zahraničně-politickým zájmům České republiky, což z ní činí v tomto kontextu antisystémovou sílu. Tuto skutečnost lze vyčíst jak z programových materiálů strany, tak z vyjádření jak členů KSČM, tak výše zmiňovaných bezpečnostních expertů. Z těchto zdrojů, a také z mediálních projevů představitelů KSČM, lze do jisté míry vyčíst i to, že tato strana je orientována proruský. To sice v rozhovoru Leo Luzar popřel, ovšem v rozhovoru s Danielem Pawlasem a Jiřím Dolejšem byla tato skutečnost, vyplývající i z ostatních zdrojů v této práci, potvrzena. Zároveň tak bylo prokázáno, že KSČM je proruská i navzdory tomu, že z hlediska své ideologie je tato inklinace nelogická, neboť Rusko je kapitalistickou mocností s imperialistickými sklony, což uznávají i někteří členové KSČM.

V této práci se pak dále ukázalo, jak může, byť nepřímě, tento přístup KSČM k zahraniční politice souviset s hybridní kampaní Ruské federace, jejíž konkrétní podoby byly výše popsány na základě odborné literatury týkající se problematiky toho, co anglicky označujeme termínem „hybrid warfare“. Na konkrétních případech byla doložena teze, s níž souhlasí i výše oslovení experti, že KSČM v tomto kontextu představuje bezpečnostní riziko. Tato skutečnost pak platí i přesto, že se nepodařilo jednoznačně prokázat, že by přímý politický vliv KSČM byl větší než v minulosti. Vzhledem k povaze hybridní kampaně může být toto propojení i nepřímé, což je výš popsaná skutečnost, a je faktem, že i samotní členové KSČM uznávají, že zde toto riziko existuje, ačkoliv jeho dopady na rozdíl od bezpečnostních expertů marginalizují.

Na tomto místě je pak třeba ještě připomenout, že zástupci KSČM se sami nepovažují za ruské agenty, ale argumentují ve smyslu, že jejich cílem je určitá vyšší spravedlnost a vyváženost. Nestaví se tak přímo na stranu Ruska, ale na druhou stranu tímto přístupem dávají najevo, že z pohledu komunistů stojí KSČM mimo výše popsaný rámec, a tudíž tato strana nehájí v zahraničně-politické oblasti apriori zájmy České republiky a v podstatě se tím ani netají.

Celá tato skutečnost je pak dále umocněna faktem, že KSČM v tomto kontextu není osamocena. Existují subjekty spojené s KSČM i subjekty stojící zcela mimo tuto stranu, jejichž činnost může rovněž napomáhat fungování prvků ruské hybridní strategie na území České republiky. Vytváří se tak víceméně propojená síť aktérů, jejichž aktivity přispívají konkrétnímu cíli, čímž se tato aktivita jako celek posiluje. Zároveň byla výše v tomto textu uvedena myšlenka, že v hypotetickém případě vyhocení zahraničně-politické situace, a tedy v hypotetickém případě jiné podoby konfliktu, by pak KSČM či její přidružené organizace mohly vykonávat i některé z prvků hybridní strategie, které zatím nebyly ze strany Ruska v našem prostoru realizovány.

Co se týče motivací KSČM k této proruské a revizionistické politice, tak z výše použitých zdrojů v podstatě vyplynuly tři druhy motivací. První motivací, která vyplývá z citovaných programových materiálů strany a z rozhovoru s Leo Luzarem, je snaha vymezit se vůči kapitalistickému západu a snaha vyvažovat vliv USA. Za touto motivací pak lze vidět ideologii strany. Na tomto místě je pak nutné připomenout, že Leo Luzar odmítal další druhy motivací, které však vyplývají z jiných zdrojů.

Druhou motivací je historická setrvačnost, tedy proruské směřování KSČM jako konzervativní reziduum politiky KSČ, dané kontinuitou mezi oběma subjekty, což je varianta, k níž se kloní jak někteří akademici citovaní v první kapitole této práce, tak někteří bezpečnostní experti citovaní ve třetí kapitole, ale rovněž i politici KSČM Daniel Pawlas a Jiří Dolejš.

Třetí motivací, která je s předcházející do jisté míry provázána, je pak myšlenka panslavismu, tedy tíhnutí k Rusku na základě určité domnělé kulturní a národnostní blízkosti. Tato možnost vyplývá jak z přítomnosti panslavistických organizací přímo uvnitř KSČM, které mají své historické kořeny již v KSČ, tak z vyjádření Daniela Pawlase a Jiřího Dolejše.

Zde je nutné zmínit, že tato práce neprokázala, že by některá z těchto motivací zcela dominovala, takže jde o určitou kombinaci všech tří složek. Zároveň je potřeba uvést, že na základě výše popsaného není zcela jasné jestli, a popřípadě jakým způsobem, ovlivnila tuto skutečnost politická izolace KSČM. Odborná literatura citovaná v první kapitole pracuje s tím, že tato skutečnost skutečně mohla ovlivnit revizionistické tendování KSČM, ovšem oslovení bezpečnostní experti toto naopak rozporují. Jak bylo nicméně výše uvedeno, politická izolace KSČM není vysvětlením původní motivace, ale spíše hypotetickým vysvětlením, proč KSČM toto tendování nezměnila. Původní motivace se tak skutečně nachází v tom, co bylo popsáno v předešlých odstavcích.

Za zcela jasný fakt vyplývající z této práce tak lze považovat skutečnost, že zahraničně-politická orientace KSČM představuje v aktuálním zahraničně-politickém kontextu ohrožení strategických a bezpečnostních zájmů České republiky. Je potřeba si přitom uvědomit, že se zde bavíme o dvou různých rovinách problému. První rovina je ta

aktuální a objektivně pravdivá, což je fakt, že KSČM reálně nepřímou napomáhá nevojenské části ruské hybridní kampaně, když šíří ruskou a proruskou propagandu a dezinformace.

Druhá rovina je hypotetická a stojí na úvaze, že současná podoba vztahů mezi Ruskem a NATO, která již není tak ideální, se může v budoucnu ještě více vyhrotit. Z logiky hybridní války je pak možné, že by se států NATO, včetně České republiky, týkaly i další prvky této strategie, tak jak byly popsány výše. Je proto racionální se předem ptát, jak by se v takovém případě mělo postupovat, a jak by bylo možné řešit jednotlivé problémy a hrozby.

Problém České republiky pak z tohoto hlediska spočívá v tom, že naše země již není ve fázi, kdy by „jen“ bojovala proti vlivům ruské hybridní kampaně jako takové, ale kdy musí řešit přítomnost vlivných proruských prvků uvnitř sebe samé. Je přitom nepředstavitelné, že by ve vyhroceném konfliktu mezi zeměmi NATO a Ruskem mohl fungovat v České republice vnitropolitický status quo. Buď by totiž naše země tolerovala přítomnost proruských subjektů ve své vrcholné politice, čímž by ohrožovala NATO, nebo druhou variantou pak je status quo změnit, ovšem zde je zcela jasné, že by se to neobešlo bez jistých komplikací. Zcela stranou ponechme variantu, že by si Česká republika snažila zachovat neutralitu, neboť tento přístup je sice schůdný, ale jde v podstatě o popření aliančních závazků a o ústupek před aktérem, který je momentálně vnímán jako hrozba.

Pokud vycházíme z předpokladu, že strategické zájmy České republiky jsou ty popsané ve výše citovaných strategických dokumentech, pak je logické, že v obou výše zmíněných rovinách je racionální pro Českou republiku snaha o udržení zahraničně-politického statusu quo.

Z hlediska první zmíněné roviny jsou možnosti demokratického státu relativně omezené. Jak zmínili výše citovaní experti na bezpečnost, není nelogické, aby byly v současném zahraničně-politickém kontextu aktivity proruských subjektů na našem území monitorovány, a to bez ohledu na skutečnost, že jde o parlamentní subjekty. V případě odhalení porušení zákona pak lze postupovat v souladu s platnou legislativou.

Zároveň může stát aktivně působit ve smyslu strategické komunikace, která by působila ve smyslu obhajoby českých bezpečnostních zájmů, ovšem jak vyplývá z bezpečnostních analýz think-tanku The Prague Security Studies Institute, strategickou komunikaci v České republice je třeba zlepšit, aby stát byl schopen efektivněji vysvětlovat prosazování svých strategických zájmů. Nejde přitom jen o samotný přenos informací, ale i o podobu těchto informací, flexibilitu přenosu a prosazování určitých narativů. Za tuto činnost by měla na úrovni státu odpovídat respektovaná instituce, jejíž činnost by však měla být doplněna spoluprací s nestátním sektorem [Srovátka et al., 2018].

Účinnost těchto opatření je sice relativně limitovaná, ale v podstatě jde o jasně dané postupy, na nichž se bezpečnostní komunita víceméně shoduje. Problematičtější je z tohoto hlediska ona druhá rovina, v níž se bavíme o prozatím hypotetické variantě vyhrocení ruské

hybridní kampaně v kontextu možné eskalace zahraničně-politických vztahů mezi Ruskem a zeměmi NATO. V této rovině není zcela jasná shoda, alespoň na základě výše uvedených dotazníků, na následném postupu a ani na tom, zda se tento postup má vůbec odlišovat od postupu aplikovatelného již nyní.

Tato práce vychází z předpokladu, že na základě výše popsaných prvků hybridní kampaně lze říci, že aplikace jiných, než dosud aplikovaných postupů hybridní kampaně by ze strany Ruska představovala výrazný nárůst bezpečnostní hrozby. I proto je tak racionální uvažovat o aplikaci efektivnějších protiopatření. A to včetně protiopatření, jež by mohly narušit vnitropolitický status quo. To lze hypoteticky provést v podstatě dvěma způsoby – bez represí nebo represivně, přičemž všechny následující varianty by bylo nutné přizpůsobit aktuální míře rizika v daném momentu. Prozatím se skutečně jedná o čistě hypotetické scénáře.

Postup bez represí by v podstatě spočíval v mimořádných volbách, kterým by předcházela intenzivní strategická komunikace, jejímž cílem by bylo minimalizovat volební zisky proruských politických subjektů. Problematičnost tohoto postupu však spočívá v tom, že jde o časově náročný proces s nejistým výsledkem, jehož aplikovatelnost by se odvíjela od skutečné podoby konfliktu mezi NATO a Ruskem. Není přitom vyloučeno, že by i po tomto přístupu musela být zvolena represivní metoda.

Represivní metoda by v tomto případě znamenala rozpuštění proruských politických stran, případně pak zatčení osob, u nichž by bylo možné doložit nelegální aktivitu. I tento přístup má ale ve své podstatě řadu vnitřních problémů.

Rozpuštění politické strany je v demokratickém státě jednoznačně krajní možností, jež by vyvolala zcela jistě reakci. Hrozí, že takto rozpuštěné strany by mohly být považovány za „mučedníky“, zvláště kdyby toto téma využila ruská propaganda, což je prakticky jisté. Zároveň pak hrozí, že se osoby z rozpuštěných stran stáhnou do ilegality, čímž se státu zkomplikuje kontrola takových subjektů. Hrozí při tom, že ačkoliv by tyto subjekty ztratily či alespoň omezily možnost vykonávat špionážní aktivitu, tak by naopak existovalo větší riziko jejich zapojení do jiných částí hybridní kampaně, včetně těch ozbrojených. Není přitom pochopitelně představitelné, že by demokratický stát preventivně zatknul všechny potenciálně nebezpečné osoby, takže by tomuto riziku nešlo zabránit.

Kromě této radikální verze řešení lze samozřejmě najít i různé mírnější varianty, ale všechny nějak pracují se změnou statusu quo a s určitou mírou represe. Kupříkladu politické odstavení těchto antisystémových stran do pozice, kdy by neměly přístup k citlivým údajům. Stále by však zůstaly ve veřejném prostoru jakožto víceméně legitimní politické subjekty, které by mohly i nadále politicky a propagandisticky působit, a to i v případě, že by jejich možnosti mediálního vystupování byly legálně omezeny.

Ambicí této práce není přinést jediné uspokojivé řešení výše popsaných problémů, ale účelem je poukázat na fakt, že nelze předpokládat, že současná světová bezpečnostní situace ve vztahu ke strategickým zájmům České republiky je neměnná. Je proto relevantní uvažovat o možnostech budoucího vývoje a rovněž o variantách přístupů, které by bylo možné v oné hypotetické budoucnosti zvolit. A to i přesto, že takové odhadování je závislé na celé řadě proměnných, čímž se stává velmi složitým.

Faktem nicméně zůstává, že již nyní Česká republika čelí části prvků ruské hybridní kampaně, a proto je realistické uvažovat nad tím, jak postupovat v okamžiku, kdy by musela čelit i těm zbývajícím.

4.2. Zdroje

Akin, Andy. [2017] What do we know about Russia's 'Grand Strategy?'. *The Washington Post*. [online] Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2017/05/02/what-do-we-know-about-russias-grand-strategy/?noredirect=on&utm_term=.65dad4c0a808 [cit. 4. 2. 2019].

aktualne.cz [2012]. Krajské volby 2012. *Aktuálně.cz* [online] Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/politika/volby/krajske-volby-2012/r~i:wiki:2889/> [cit. 30. 1. 2019].

Bastlová, Marie [2018]. Nic dramatického, říká europoslankyně Konečná o zprávě BIS, která varuje před vlivem Ruska a Číny. *iRozhlas* [online] Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/katerina-konecna-europoslankyne-zprava-bis-rusko-andrej-babis-stret-zajmu_1812060943_ado [cit. 7. 3. 2019].

BIS [2018]. *Výroční zpráva za rok 2017*. Praha: Bezpečnostní informační služba.

ceskatelevize.cz [2018]. 55 let a ani o minutu víc. Ruští komunisté demonstrovali proti pozdějšímu odchodu do penze. *ČT24* [online] Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2583322-55-let-a-ani-o-minutu-vic-rusti-komuniste-demonstrovali-proti-pozdejsimu-odchodu-do> [cit. 3. 2. 2019].

ceskenoviny.cz [2018]. KSČM kritizuje Petříčka za postoj ke konfliktu v Azovském moři. *ČTK* [online] Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/kscm-kritizuje-petricka-za-postoj-ke-konfliktu-v-azovskem-mori/1693468> [cit. 7. 3. 2019].

cevroinstitut.cz [2019]. Jan Paďourek. *CEVRO Institut* [online] Dostupné z <https://cevroinstitut.cz/cs/pedagog/phdr-jan-padourek/> [cit. 2. 4. 2019].

Cvalín, Petr. [2017] Krym patří Rusku. Evropské státy by to měly respektovat. *Haló noviny*. [online] Dostupné z <http://www.halonoviny.cz/articles/view/45268774> [cit. 23. 2. 2019].

czechfreepress.cz [2018]. Za ukrajinskou námořní provokací stojí Washington. *Czech Free Press* [online] Dostupné z: <http://www.czechfreepress.cz/rusko/za-ukrajinskou-namorni-provokaci-stoji-washington.html> [cit. 24. 2. 2018].

denik.cz [2016]. Návrh KSČM na referendum o vystoupení z NATO vláda nepodpořila. *Deník.cz* [online] https://www.denik.cz/z_domova/navrh-kscm-na-referendum-o-vystoupeni-z-nato-vlada-nepodporila-20161017.html [cit. 31. 1. 2019].

Dostál, Vít; Havlíček, Pavel [2017]. *Rusko ve volebních programech politických stran*. Praha: Nadace Open Society Fund

Dvořáková, Petra [2018] A Jak fungují rádia, s jejichž „novináři“ Okamura mluví. *Deník Referendum* [online] Dostupné z <http://denikreferendum.cz/clanek/tisk/28312-jak-funguji-radia-s-jejichz-novinari-okamura-mluvi> [cit. 24. 2. 2019].

dvtv.cz [2018]. Konečná: Rusko je partner, jsme hloupí, že to nedokážeme pochopit. ANO budeme rovnat páteř doleva. *DVTV* [online] Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dtv/konecna-rusko-je-partner-jsme-hloup-i-ze-to-nedokazeme-pochop/r~256c471c682c11e8ad4a0cc47ab5f122/?redirected=1549128419> [cit. 2. 2. 2019].

echo24.cz [2018a]. Plný text o toleranci vlády mezi ANO a KSČM. *Echo24* [online] Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SxTAW/neshodime-vas-plny-text-o-toleranci-vlady-mezi-ano-a-kscm> [cit. 2. 2. 2019].

echo24.cz [2018b]. Krym je naprosto jasná věc, říká komunista Kohlíček. Sankce podle něj jen diktují USA. *Echo24* [online] Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SQ2eu/krym-je-naprosto-jasna-vec-rika-komunista-kohlíček-sankce-podle-nej-jen-diktují-usa> [cit. 2. 2. 2019].

echo24.cz [2018c]. Jsou to čučkaři a plácají. Zeman se tvrdě pustil do BIS. Ta jeho kritiku odmítla. *Echo24* [online] Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SaMby/jsou-to-cuckari-a-placaji-zeman-se-tvrde-pustil-do-bis-ta-jeho-kritiku-odmitla> [cit. 24. 2. 2018].

evropskehodnoty.cz. [2016] Přehled dezinformačních a manipulativních webů. *Evropské hodnoty* [online] Dostupné z https://www.evropskehodnoty.cz/fungovani-ceskych-dezinformacnich-webu/weby_list/ [cit. 23. 2. 2019].

e15.cz [2016]. Putin rozladil ruské komunisty výrokem, že Lenin přispěl k rozkladu země. *E15* [online] Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/putin-rozladil-ruske-komunisty-vyrokem-ze-lenin-prispel-k-rozkladu-zeme-1264426> [cit. 3. 2. 2019].

Fiala, Petr et al. [1999]. *Komunismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.

Gazdík, Jan [1999]. Postoj KSČM vzbuzuje obavy z úniku tajných dat. *iDNES* [online] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/postoj-kscm-vzbuzuje-obavy-z-uniku-tajnych-dat.A_990131_224733_domaci_pch [cit. 28. 1. 2019].

Gebert, Jan. [2010] Kluci od čáry Janáček. *Lidovky*. [online] Dostupné z: https://www.lidovky.cz/noviny/kluci-od-cary.A101022_100006_in_noviny_sko [cit. 22. 2. 2019].

Gerasimov, Valery. (2016) The Value of Science Is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations. *Military Review* [online] Dostupné z: http://www.armyupress.army.mil/Portals/7/militaryreview/Archives/English/MilitaryReview_20160228_art001.pdf [cit. 4. 2. 2019].

Helmus, Todd et al. [2018] *Russian Social Media Influence*. Santa Monica: RAND Corporation

Hoření, Monika. [2018] Války a agrese NATO musíme odmítnout!. *Haló noviny*. [online] Dostupné z <http://www.halonoviny.cz/articles/view/47925565> [cit. 23. 2. 2019].

Charvát, Jakub. [2013] Bohumínské usnesení – co to je, k čemu bylo a je. *Listy*. [online] Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=136&clanek=061308> [cit. 22. 2. 2019].

ict.org.il [2019]. Jan Paďourek. *Internation Institute for Counter-Terrorism* [online] Dostupné z <https://www.ict.org.il/Worker.aspx?ID=676#gsc.tab=0> [cit. 2. 4. 2019].

idnes.cz [2007]. Rusko hrozí, že kvůli radaru zaměří na Česko rakety. *iDNES* [online] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/rusko-hrozi-ze-kvuli-radaru-zameri-na-cesko-rakety.A070219_124138_zahranicni_tha [cit. 30. 1. 2019].

idnes.cz [2018a]. Zeman varoval spojence z NATO před novou studenou válkou. *iDNES* [online] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/nato/zeman-nato-summit-brusel-rusko-studena-valka.A180712_084008_zpr_nato_inc [cit. 24. 2. 2019].

idnes.cz [2018b]. Silné Rusko je v zájmu České republiky, řekl Skála z KSČM v Rozstřelu. *iDNES* [online] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/rozstrel-josef-skala-kscm-vojtech-filip-stranicke-vedeni.A181015_132049_domaci_lesa [cit. 5. 3. 2019].

- idnes.cz [2019]. Komunistu Ondráčka uvítali ukrajinští separatisté. Jako šéfa české delegace. *iDNES* [online] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ondracek-poslanec-donecka-republika-ostuda.A190515_152659_domaci_zaz [cit. 26. 6. 2019].
- ihned.cz. [2008] Rozpustili mu svaz mladých komunistů, teď zakládá hnutí proti EU. *Hospodářské Noviny*. [online] Dostupné z <https://domaci.ihned.cz/c1-30516310-rozpustili-mu-svaz-mladych-komunistu-ted-zaklada-hnuti-proti-eu> [cit. 23. 2. 2019].
- info.cz [2018a]. Navazuje na totalitní KSČ, má 37 tisíc členů a od roku 2005 ji vede Filip. Co je dobré vědět o KSČM?. *Info.cz* [online] Dostupné z: <https://www.info.cz/cesko/navazuje-na-totalitni-ksc-ma-37-tisic-clenu-a-od-roku-2005-ji-vede-filip-co-je-dobre-vedet-o-kscm-28329.html> [cit. 2. 2. 2019].
- irozhlas.cz [2018a]. Napětí v Kerčském průlivu: Rusko zadrželo tři ukrajinské lodě, Porošenko svolal armádní velení. *iRozhlas* [online] Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/ukrajina-rusko-porosenko-cerne-more-kercky-pruliv_1811252147_och [cit. 2. 2. 2019].
- irozhlas.cz [2018b]. Prezident Zeman výroky k ruské anexi Krymu legitimizoval agresí, shodli se senátoři. *iRozhlas* [online] Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/prezident-zeman-vyroky-k-ruske-anexi-krymu-legitimizoval-agresi-shodli-se_1710121219_jra [cit. 24. 2. 2019].
- Kadlec, Miloš. [2017] Naše slovanská elita a její kremelští loutkovodiči. *Forum 24* [online] Dostupné z <http://forum24.cz/nase-slovanska-elita-a-jeji-kremelsti-loutkovodici/> [cit. 23. 2. 2019].
- Kavij, Miroslav. [2018] Požadavek KSČM na vystoupení ČR z NATO je stále aktuální. *Haló noviny*. [online] Dostupné z <http://www.halonoviny.cz/articles/view/48136970> [cit. 23. 2. 2019].
- klub-pohranici.cz. [2019] Kontakty. *Klub českého pohraničí*. [online] Dostupné z: <http://www.ksm.cz/ze-https://www.klub-pohranici.cz/kontakty/> [cit. 22. 2. 2019].
- Kopecký, Josef [2017] Ani Rakousko není v NATO, řekl Okamura. SPD chce, aby se Česko bránilo samo. *iDNES* [online] Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/spd-clenstvi-v-nato-referendum.A171130_115636_domaci_kop [cit. 24. 2. 2019].
- Kopeček, Lubomír [2011]. *Éra nevinnosti: Česká politika 1989-1997*. Brno: Barrister & Principal.
- Kopeček, Lubomír [2015]. *Deformace demokracie?: opoziční smlouva a česká politika 1998-2002*. Brno: Barrister & Principal.
- Krastev, Ivan [2008] What Russia Wants. *Foreign Policy*. No. 166.
- Kunštát, Daniel [2013]. *Za rudou oponou*. Praha: SLON.
- kurzy.cz. [2019a] Ondřej Kazík. *Kurzy*. [online] Dostupné z: <https://volby.kurzy.cz/ondrej-kazik/ps2013/696435> [cit. 22. 2. 2019].
- kurzy.cz. [2019b] Gustav Janáček. *Kurzy*. [online] Dostupné z: <https://volby.kurzy.cz/gustav-janacek/ps2006/694141> [cit. 22. 2. 2019].
- kscm.cz [2016a]. V. sjezd KSČM. *Komunistická strana Čech a Moravy* [online] Dostupné z: <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/kdo-jsme/sjezdy-kscm/v-sjezd-kscm> [cit. 28. 1. 2019].
- kscm.cz [2016b]. VI. sjezd KSČM. *Komunistická strana Čech a Moravy* [online] Dostupné z: <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/kdo-jsme/sjezdy-kscm/vi-sjezd-kscm> [cit. 30. 1. 2019].
- kscm.cz [2016c]. VII. sjezd KSČM. *Komunistická strana Čech a Moravy* [online] Dostupné z: <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/kdo-jsme/sjezdy-kscm/vii-sjezd-kscm> [cit. 30. 1. 2019].

- kscm.cz [2016d]. VIII. sjezd KSČM. *Komunistická strana Čech a Moravy* [online] Dostupné z: <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/kdo-jsme/sjezdy-kscm/viii-sjezd-kscm> [cit. 30. 1. 2019].
- kscm.cz [2016e]. IX. sjezd KSČM. *Komunistická strana Čech a Moravy* [online] Dostupné z: <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/kdo-jsme/sjezdy-kscm/ix-sjezd-kscm> [cit. 31. 1. 2019].
- kscm.cz [2017a]. Sborník XXXX pražské ideologické konference. *Komunistická strana Čech a Moravy* [online] Dostupné z: <https://sckr.kscm.cz/cs/publikace/publikace-ke-stazeni/sbornik-xxxx-prazske-ideologicke-konference> [cit. 29. 3. 2019].
- kscm.cz [2017b]. Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2017. *Komunistická strana Čech a Moravy* [online] Dostupné z: https://www.kscm.cz/sites/default/files/soubory/Program%20KSČM/volebni_program_kscm_pro_volby_do_ps_pcr_2017.pdf [cit. 2. 2. 2019].
- kscm.cz [2018a]. X. sjezd KSČM. *Komunistická strana Čech a Moravy* [online] Dostupné z: <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/kdo-jsme/sjezdy-kscm/x-sjezd-kscm> [cit. 2. 2. 2019].
- kscm.cz. [2018b] Republikou znělo: Práci čest!. *Komunistická strana Čech a Moravy* [online] Dostupné z: <https://www.kscm.cz/cs/aktualne/aktuality/republikou-znelo-praci-cest> [cit. 22. 2. 2019].
- kscm.cz [2018c]. Reakce představitelů KSČM v médiích k vyhoštění tří ruských diplomatů. *Komunistická strana Čech a Moravy* [online] Dostupné z: <https://www.kscm.cz/cs/aktualne/aktuality/reakce-predstavitelu-kscm-v-mediich-k-vyhosteni-tri-ruskych-diplomatu-26-3-2018> [cit. 7. 3. 2019].
- kscm.cz [2019]. Kdo jsme a co chceme. *Komunistická strana Čech a Moravy* [online] Dostupné z: <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/kdo-jsme/kdo-jsme-co- chceme> [cit. 2. 2. 2019].
- kscm.cz. [2017] Imperialismus není schopen řešit své krize jinak než válkami. *Komunistický svaz mládeže*. [online] Dostupné z: <http://www.ksm.cz/ze-zahranici/imperialismus-neni-schopen-resit-sve-krize-jinak- nez- valkami.html> [cit. 22. 2. 2019].
- kscm.cz. [2019a] Kontaktujte nás. *Komunistický svaz mládeže*. [online] Dostupné z: http://www.ksm.cz/index.php?option=com_contact&task=view&contact_id=3&Itemid=100 [cit. 22. 2. 2019].
- kscm.cz. [2019b] Kdo jsme, co děláme a co chceme. *Komunistický svaz mládeže*. [online] Dostupné z: http://www.ksm.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=19&Itemid=74 [cit. 22. 2. 2019].
- kscm.cz. [2019c] Před 90 lety se konal V. sjezd KSČ. *Komunistický svaz mládeže*. [online] Dostupné z: <http://www.ksm.cz/historie/pred-90-lety-se-konal-v.-sjezd-ksc.html> [cit. 22. 2. 2019].
- Lanoszka, Alexander. [2016] *Russian hybrid warfare and extended deterrence in eastern Europe*. In International Affairs. Oxford: John Wiley & Sons
- leoluzar.cz [2019]. O mně. *Leo Luzar* [online] Dostupné z: <http://leoluzar.cz/o-mne/> [cit. 26. 3. 2019].
- lidovky.cz [2014]. Ruská TV sháněla české poslance - komunisty. Chtěla jiný pohled na Krym. *Lidovky* [online] Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/ruska-televize-navstivila-snemovnu-ptala-se-komunisty-na-krym.A140326_145944_ln_domov_jzl [cit. 7. 3. 2019].
- lidovky.cz [2018]. Sankce proti Rusku jsou zbytečné, řekl Zeman v ruské televizi. EU prý chybí silný vůdce. *Lidovky* [online] Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/sankce-proti-rusku-jsou-zbytecne-rekl-zeman-v-ruske-televizi-eu-pry-chybi-silny-vudce.A181209_165351_ln_domov_ele [cit. 24. 2. 2018].

- Lowe, Thomas [2018]. Russia's Communist party candidate Pavel Grudinin is proving too popular for the Kremlin's liking. *ABC News* [online] Dostupné z <https://www.abc.net.au/news/2018-03-08/russian-candidate-pavel-grudinin-too-popular-for-kremlins-liking/9526208> [cit. 3. 2. 2019].
- Mearsheimer, John (2014). Why Ukraine's Crisis is the West's Fault. *Foreign Affairs*, Vol. 93, No. 5
- MERC, Jakub. Motivace české alternativní a dezinformační mediální scény k revizionistické aktivitě. Praha, 2019. Diplomová práce (Mgr). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra bezpečnostních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Vít Střítecký, M.Phil., Ph.D.
- Michálek, Luděk et al. [2013]. *Zpravodajství a zpravodajské služby*. Praha: Aleš Čeněk.
- Miller, David et al. [2003]. *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Brno: Barrister & Principal.
- mirovehnuti.cz. [2016] Prohlášení účastníků mírového setkání "ANO MÍRU! NE NATO!". *České mírové hnutí*. [online] Dostupné z <http://www.mirovehnuti.cz/2016/06/prohlaseni-ucastniku-miroveho-setkani.html> [cit. 23. 2. 2019].
- MO [2015]. *Dlouhodobý výhled pro obranu 2030*. Praha: Ministerstvo obrany.
- mvcr.cz [2011]. *Analýza možností pozastavení činnosti Komunistické strany Čech a Moravy*. Praha: Ministerstvo vnitra.
- MZV [2015]. *Bezpečnostní strategie České republiky*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí
- mzv.cz [2017]. Prohlášení MZV k rozhodnutí Ruské federace o připojení Krymu. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online] Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/prohlaseni_a_stanoviska/archiv_prohlaseni_a_stanovisek/archiv_2014/x2014_03_19_prohlaseni_mzv_k_rozhodnuti_ruske.html [cit. 7. 3. 2019].
- mzv.cz [2019]. Česká republika a Dánsko stojí na straně ukrajinského lidu a vyzývají k okamžitému propuštění členů ukrajinských loďních posádek. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online] Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/prohlaseni_a_stanoviska/x2019_01_29_ceska_republika_a_dansko_stoji_na_strane.html [cit. 7. 3. 2019].
- neovlivni.cz. [2016] PROKREMELSKÁ MÉDIA. *Neovlivní* [online] Dostupné z <https://neovlivni.cz/category/ruska-stopaprokremelska-media/> [cit. 23. 2. 2019].
- novinky.cz [2006]. Kalousek je pro vládu s ČSSD tolerovanou komunisty. *Novinky* [online] Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/93939-kalousek-je-pro-vladu-s-cssd-tolerovanou-komunisty.html> [cit. 30. 1. 2019].
- novinky.cz [2018]. Vyhoštění ruští diplomaté odjeli z ČR, potvrdila ruská ambasáda. *Novinky.cz* [online] Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/467919-vyhosteni-rusti-diplomate-odjeli-z-cr-potvrdila-ruska-ambasada.html> [cit. 7. 3. 2019].
- novinky.cz [2019]. Jiří Dolejš. *Novinky* [online] Dostupné z <https://tema.novinky.cz/jiri-dolejs-ku> [cit. 28. 3. 2019].
- old.kscm.cz [2019]. Zahraniční odkazy. *KSČM* [online]. Dostupné z [http://old.kscm.cz/media-a-informace/www-odkazy/zahranicni-odkazy?category=.](http://old.kscm.cz/media-a-informace/www-odkazy/zahranicni-odkazy?category=) [26. 6. 2019]
- Oliker, Olga et al. [2009] Russian Foreign policy. *Russian Foreign Policy*. [online] Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg768af.11> [cit. 4. 2. 2019].
- or.justice.cz. [2019a] Komunistický svaz mládeže. *Veřejný rejstřík a Sbírka listin*. [online] Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=742224&typ=UPLNY> [cit. 22. 2. 2019].

or.justice.cz. [2019b] České mírové hnutí. *Veřejný rejstřík a Sbírka listin*. [online] Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=754283&typ=UPLNY&sp=H4sIAAAAAAAAAIXQTQvCMAwG4L8ixaPOXbzsJkOYlykogohI3SJ2%252FRppO9xk%252F91dhkEET6F5n4TQ%250D%250AFzNcO7njOBQP6FhyfjEJLUtYnSQu3LTwbMYargIMvSfrZ2MeLRAq51HI%252BZQQIgzvoCFRAU7CRAu0%250D%250ADUweJnhBsCjs7y13i5qTyNVWgSRgeNtu6HzlMo5J7ts6U1ByIwhjt%252Flhtcn3xFVgdop7A4Qd9%252Bs0%250D%250Ay09EBa%252BvzgYs4OsmaZt%252FIGo6MgIwh0Qufo3cOnfQeNJJABAAA%253D%250D%250A> [cit. 23. 2. 2019].

Pavelka, Ivan [2018]. Zvláštní přístupy k utajovaným informacím. *Ministerstvo vnitra* [online] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/sp-7-18-pavelka-pdf.aspx> [cit. 26. 6. 2019].

Pacner, Karel [2008]. RADAR: Kdo financuje iniciativu Ne základnám? První přiznání!. *Neviditelný Pes* [online] Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/radar-kdo-financuje-iniciativu-ne-zakladnam-prvni-priznani-pol-/p_politika.aspx?c=A080127_104747_p_politika_wag [cit. 30. 1. 2019].

Perottino, Michel; Polášek, Martin [2012]. KSČM v perspektivě stranickoorganizační. In *Mezi masovou a kartelovou stranou: Možnosti teorie při výkladu vývoje ČSSD a KSČM v letech 2000-2010*. Praha: SLON

Polák, Michal; Švec, Michael [2018]. Česká "delegace" strávila tři dny na Krymu. Opakované porušení našich zákonů, zlobí se Ukrajina. *Aktuálně.cz* [online] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/ceska-delegace-stravila-tri-dny-na-krymu-opakovane-poruseni/r~a1a1022a93db11e8915e0cc47ab5f122/?redirected=1551948952> [cit. 7. 3. 2019].

praha3.kscm.cz. [2019] Naši lidé. *KSČM Praha 3*. [online] Dostupné z <http://www.praha3.kscm.cz/article.asp?thema=5370&category=> [cit. 23. 2. 2019].

Procházková, Petra [2007]. Pravoslavná církev se sjednotila. *Lidovky* [online] Dostupné z: https://web.archive.org/web/20071212035752/http://www.lidovky.cz/pravoslavna-cirkev-se-sjednotila-dqw-/ln_noviny.asp?c=A070518_000042_ln_noviny_sko&klic=219374&mes=070518_0 [cit. 3. 2. 2019].

psp.cz. [2019a] Členové - Poslanecký klub Komunistické strany Čech a Moravy. *PSP ČR*. [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/snem.sqw?l=cz&id=1293> [cit. 22. 2. 2019].

psp.cz [2019b]. Daniel Pawlas. *PSP ČR* [online] Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?id=6485> [cit. 28. 3. 2019].

psp.cz [2019c]. Jana Černochová. *PSP ČR* [online] Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?id=5903&o=8> [cit. 2. 4. 2019].

respekt.cz. [2017] České dezinformační weby. *Respekt*. [online] Dostupné z: <https://www.respekt.cz/special/2017/dezinformace/ceske-dezinformacni-weby> [cit. 23. 2. 2019].

Richey, Mason. [2017] Contemporary Russian revisionism: understanding the Kremlin's hybrid warfare and the strategic and tactical deployment of disinformation. *Asia Europe Journal*. [online] Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10308-017-0482-5> [cit. 4. 2. 2019].

Řehka, Karel [2017]. *Informační válka*. Praha: Academia.

Salašová, Dana. [2018]. Hlavní zásady vedení hloubkových rozhovorů. *Medium* [online] Dostupné z: <https://medium.com/pabeni/hlavni-zasady-vedeni-hloubkovych-rozhovorů-294abebf190b> [cit. 26. 3. 2018].

Sattler, Robert [2018]. Vyhoštění ruských diplomatů? Tancujeme, jak nám hvízdnou, kritizuje krok komunistů Skála. *Lidovky* [online] Dostupné z: <https://www.lidovky.cz/domov/vyhosteni-ruskych-diplomatu->

tancujeme-jak-nam-hvizdnou-kritizuje-rozhodnuti-komunista-skala.A180326_163803_ln_domov_rsa [cit. 2. 2. 2019].

senat.cz. [2019]. Pavel Fischer. *Senát* [online] Dostupné z: https://www.senat.cz/senatori/index.php?par_3=319 [cit. 26. 6. 2018].

slovanskyvyborcr.cz. [2019a] O dnešní úloze Ruska. *Slovanský výbor České republiky* [online] Dostupné z <http://www.slovanskyvyborcr.cz/nase-nazory> [cit. 23. 2. 2019].

slovanskyvyborcr.cz. [2019b] Měsíčník Slovanská vzájemnost. *Slovanský výbor České republiky* [online] Dostupné z <http://www.slovanskyvyborcr.cz/mesicnik-slovanska-vzajemnost> [cit. 7. 3. 2019].

spd.cz [2017]. Tomio Okamura: Rozhovor našeho kandidáta na předsedu Bezpečnostního výboru Radka Kotena. *SPD* [online] Dostupné z: <https://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-rozhovor-naseho-kandidata-na-predsedu-bezpecnostniho-vyboru-radka-kotena> [cit. 24. 2. 2018].

sputniknews.com. [2018a] KSČM rozluštila účel ukrajinské provokace v Kerčském průlivu. Mají pravdu?. *Sputnik Česká republika*. [online] Dostupné z: <https://cz.sputniknews.com/ceskarepublika/201811288576151-KSCM-rozlustila-ucel-ukrajinske-provokace-v-Kercskem-prulivu/> [cit. 22. 2. 2019].

sputniknews.com. [2018b] Vojtěch Filip – o identitě KSČM, dále o tom, co slíbil Andrej Babiš. *Sputnik Česká republika*. [online] Dostupné z: <https://cz.sputniknews.com/ceskarepublika/201808067845864-vojtech-filip-cesko-kscm-babis/> [cit. 23. 2. 2019].

sputniknews.com. [2019] O projektu. *Sputnik Česká republika*. [online] Dostupné z: <https://cz.sputniknews.com/docs/about/index.html> [cit. 4. 2. 2019].

Stroop, Christopher [2018]. Putin Wants God (or at Least the Church) on His Side. *Foreign Policy* [online] Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2018/09/10/putin-wants-god-or-at-least-the-church-on-his-side/> [cit. 3. 2. 2019].

svobodny-vysilac.cz [2019]. Úvodní stránka. *Svobodný vysílač* [online] Dostupné z: <https://www.svobodny-vysilac.cz> [cit. 24. 2. 2018].

Syrovátka, Jonáš et al. [2018]. Vnímání NATO a působení českých vojáků v Pobaltí. *Prague Security Studies Institute* [online] Dostupné z: <http://www.pssi.cz/russia-s-influence-activities-in-cee/natoczechmedia/> [cit. 6. 4. 2018]

Szakonyi, David [2017]. Why Russian Oligarchs Remain Loyal to Putin. *The Moscow Times* [online] Dostupné z: <https://themoscowtimes.com/articles/centrifugal-forces-why-russian-oligarchs-remain-loyal-to-the-putin-government-op-ed-59760> [cit. 3. 2. 2019].

tyden.cz [2018]. Filip v Duelu Jaromíra Soukupa: Řeči o ovlivňování politického dění jsou směšné!. *Týden.cz* [online] Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/media/televize-a-radia/sef-kscm-vojtech-filip-dnes-vecer-v-duelu-jaromira-soukupa_505837.html [cit. 7. 3. 2019].

un.org [2019]. UN Charter. *United Nations* [online] Dostupné z: <http://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/index.html> [cit. 30. 1. 2019].

Vlček, Radomír. [2012] Slovanství a panslavismus v 19. a 20. století. *Moderní Dějiny*. [online] Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/slovanstvi-a-panslavismus-v-19-a-20-stoleti-odlisnosti-ceske-a-ruske-podoby/> [cit. 22. 2. 2019].

volby.cz [1998]. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 19. - 20.6.1998. *Český statistický úřad* [online] Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps1998/u5> [cit. 28. 1. 2019].

volby.cz [2006]. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech konané ve dnech 02.06. – 03.06.2006. *Český statistický úřad* [online] Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2006/ps2?xjazyk=CZ> [cit. 30. 1. 2019].

volby.cz [2010]. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech konané ve dnech 28.05. – 29.05.2010. *Český statistický úřad* [online] Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2010/ps2?xjazyk=CZ> [cit. 30. 1. 2019].

volby.cz [2013]. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech konané ve dnech 25.10. – 26.10.2013. *Český statistický úřad* [online] Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2013/ps2?xjazyk=CZ> [cit. 31. 1. 2019].

volby.cz [2017]. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017. *Český statistický úřad* [online] Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps2?xjazyk=CZ> [cit. 2. 2. 2019].